

DRAMMEN
KOMMUNE

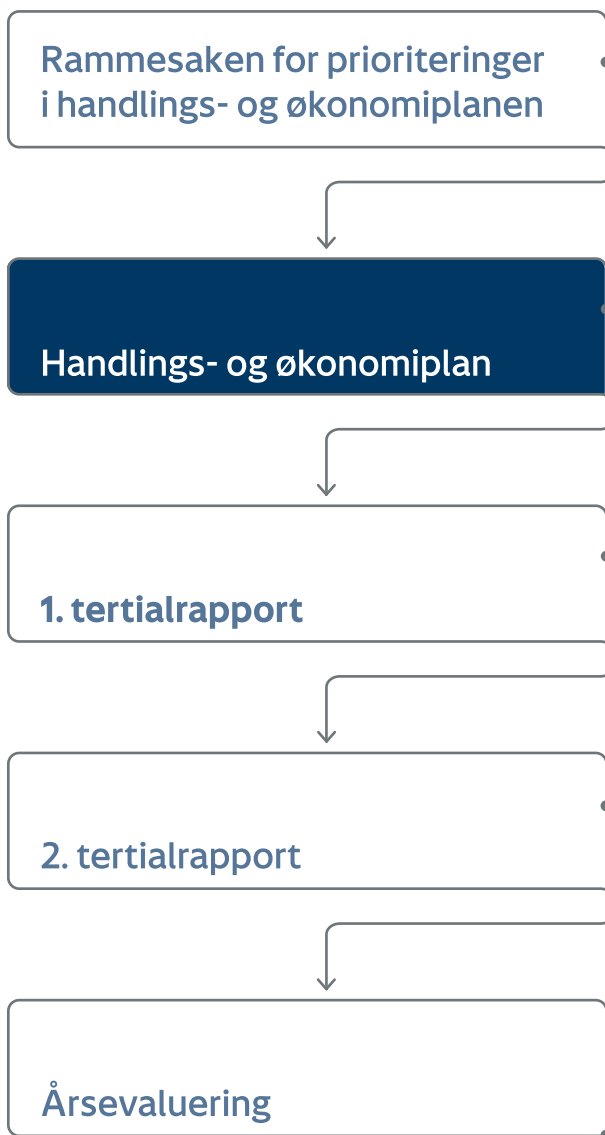
Handlings- og økonomiplan 2025-2028

Kommunedirektørens forslag, 5. november 2024

- et godt sted å leve

Årshjul for Drammen kommunes styringsdokumenter

Innhold

Kommunedirektørens forord	7
Budsjettvedtak	8
Kommunedirektørens forslag til vedtak	8
Hovedoversikt drift 1B.....	12
Investeringstabell for kommunen samlet	13
Oversikt Investering og finansiering.....	17
Innledning	19
Dokumentets oppbygning	20
Oppsummering	21
Bærekraftig samfunnsutvikling	22
Demografisk utvikling	22
Det store bildet for norske kommuner.....	22
Drifts- og investeringsbudsjettet.....	23
Rammebetingelser som gir omstillingsbehov.....	25
Økonomiske rammebetingelser.....	25
Demografisk utvikling	25
Sosial ulikhet i helse	26
Miljø og klimaendringer	26
Kommunens økonomi	28
Økonomiske hovedtrekk.....	28
Statsbudsjettet 2025.....	31
Driftsbudsjett.....	31
Rammer per hovedutvalg og formannskap	36
Finansinntekter og -utgifter	38
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	41
Oversikt Investering og finansiering.....	44
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	47
Bærekraftig samfunnsutvikling	48
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	49
Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)	50
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)	51
Slik lykkes vi.....	51

Hovedutvalget for oppvekst og utdanning.....	53
Innledning.....	53
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	54
Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)	55
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)	56
Hovedtrekk i budsjettet	57
Driftsbudsjett.....	57
Investeringsbudsjett	62
Hovedutvalget for helse og omsorg	64
Innledning.....	64
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	65
Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)	66
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)	67
Hovedtrekk i budsjettet	68
Driftsbudsjett.....	68
Investeringsbudsjett	71
Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering	73
Innledning.....	73
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	74
Sammen skaper vi vekst og utvikling (økonomisk bærekraft)	76
Sammen skaper vi et grønt Drammen (miljømessig bærekraft)	77
Hovedtrekk i budsjettet	78
Driftsbudsjett.....	78
Investeringsbudsjett	82
Hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv.....	84
Innledning.....	84
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	85
Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)	87
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)	88
Medvirkning og lokaldemokrati.....	89
Hovedtrekk i budsjettet	91
Driftsbudsjett.....	92
Investeringsbudsjett	93
Hovedutvalget for tekniske tjenester	96
Innledning.....	96
Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)	97
Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)	98
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)	99
Driftsbudsjett.....	101
Investeringsbudsjett	106

Formannskapet	108
Innledning.....	108
Ledelse, styring og administrasjon	109
Samfunnssikkerhet og beredskap	112
Næringsutvikling	112
Politisk styring.....	115
Hovedtrekk i budsjettet	115
Driftsbudsjett.....	116
Investeringsbudsjett	120
Klima.....	121
Tiltaksberegninger klima (klimabudsjett)	122
Klimatiltak i næringslivet og fylkeskommunen.....	122
Tiltak for å nå klimamålene.....	123
Regional utvikling og internasjonalt samarbeid	124
Organisasjonsutvikling	127
Tre innsatsområder i ny arbeidsgiverpolitikk	127
Medarbeidere	128
Sosial bærekraft	131
Utviklingsprosjekter/porteføljestyling, digitalisering.....	131
Internkontroll, personvern	132
Eierstyring.....	133
Innledning.....	133
Eierstrategisk arbeid.....	133
Bærekraftsdimensjonene	134
Vedlegg til Handlings- og økonomiplan 2025-2028	139

Kommunedirektørens forord

Handlings- og økonomiplanen for 2025-2028 legges fram med et alvorlig bakteppe. Kommunesektorens samlede resultat i året vi snart har bak oss, er historisk dårlig. Sviktende skatteinntekter, prisøkning, flyktningestrøm og andre konsekvenser av krigen i Ukraina er noen årsaker. Drammen er derfor ikke alene om å streve med å få midlene til å strekke til.

Drammen kommune har i utgangspunktet lavere inntekter enn landsgjennomsnittet. Noe av dette skyldes eksterne forhold, som skatteinngang og innretning av inntektssystemet for kommunene. Drammen kommune er effektivt drevet. Innenfor stramme rammer leverer kommunen gode tjenester. Samtidig har Drammen en befolkning med stort behov for kommunale tjenester.

Vi står overfor krevende oppgaver. Vi vil bli flere eldre, og det fødes færre barn. Vi må adressere utfordringer som levekår, utenforskap og en økende ungdomskriminalitet.

Prioriteringer er strengt nødvendige i stramme økonomiske tider. Vi kommer ikke til å ha råd til alt vi ønsker oss.

Vi må derfor jobbe på nye måter, i tett samarbeid med nærmiljøene, frivillige og næringslivsorganisasjoner. Frivilligheten er en bærebjelke i drammenssamfunnet. Men vi må bli enda bedre til å forløse gode krefter i våre lokalsamfunn. Kommunen må være tettere på innbyggerne for å legge til rette for at vi sammen gjør Drammen til et enda bedre sted å leve.

Drammen kommunes kompetente medarbeidere må jobbe forebyggende, samarbeide på tvers og hente inn ny kompetanse. Det gjør oss bedre til å jobbe på nye måter, skape innovasjon og god velferd for alle.

I 2023 ble det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag, Drammenstrender 2023, som beskriver viktige utviklingstrekk og kommunens utfordringsbilde. Folkehelseoversikten Drammen 2023 gir en oversikt over folkehelsen i kommunen og de faktorer som påvirker denne.

Drammenstrender 2023 og Folkehelseoversikten 2023 ligger til grunn for drøfting av kommunens utfordringer. Prioritering av planbehov og planoppgaver i planstrategien ble vedtatt 15. mai 2024. Utfordringene ble i planstrategien knyttet til bærekraftsdimensjonene sosial-, økonomisk- og miljømessig bærekraft.

Budsjettvedtak

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Kommunestyret godkjenner Drammen kommunes handlings- og økonomiplan for perioden 2025-2028.
2. a) Driftsbudsjett 2025 for Drammen kommunekasse vedtas med et netto driftsresultat på 96 534 000 kroner og for øvrig slik det fremgår av hovedoversikt drift 1A og 1B nedenfor. Det vises dessuten vil bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første og andre ledd og økonomisk oversikt drift etter § 5-6 som fremgår av vedlegget "Forskriftsrapporter".
 - i) Kommunedirektøren gis fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følge av Stortingets behandling av statsbudsjettet. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene, bes kommunedirektøren komme tilbake til dette i egen sak.
 - ii) Kommunedirektøren gis fullmakt til å foreta eventuelle budsjettekniske justeringer som er av organisatorisk art.
- b) Investeringsbudsjett 2025 for Drammen kommunekasse vedtas slik det fremgår av tabeller nedenfor, med en samlet brutto ramme på 1 006 050 000 kroner.

c) Budsjettrammen for kontrollutvalget for 2025 fastsettes til 6 977 000 kroner, inkludert kjøp av revisjonstjenester.

d) Driftstilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS for 2025 fastsettes til 99 213 476 kroner, inklusivt eierbidrag til Sørøst 110-sentral IKS.

e) Driftstilskudd til Drammen kirkelige fellesråd for 2025 fastsettes til 55 071 000 kroner. Tilskuddet skal benyttes til drift kirke- og gravferdsformål.

Drammen kommune dekker 100 prosent av Drammen kirkelige fellesråds kapitalutgifter til tidligere godkjente lånerammer og 65 prosent av Drammen kirkelige fellesråds reguleringspremie. 35 prosent av reguleringspremien forutsettes dekket av fellesrådets premiefond.

3. Kommunestyret vedtar satser for egenbetaling og gebyrer i samsvar med vedlegg «Kommunale gebyrer og betalingssatser 2025» til Handlings- og økonomiplan 2025-2028.
4. a) Styret for Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2025 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med et driftsresultat på 0 kroner etter eieruttak på 116 033 000 kroner.
 - b) Investeringsbudsjett for Drammen Eiendom KF vedtas slik det fremgår av tabeller nedenfor, med en brutto investeringsramme i 2025 på 240 750 000 kroner. Det vises dessuten vil bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første og andre ledd som fremgår av vedlegget "Forskriftsrapporter".
 - c) Det legges til grunn at Drammen Eiendom KF selger eiendom for 124 millioner kroner i 2025 og 35 millioner kroner i 2026, ref. kommunestyrets vedtak ved behandlingen av Handlings- og økonomiplan 2023-2026. Midlene forutsettes overført kommunekassen som investeringstilskudd og som re-utlån av ekstraordinære avdrag på lån til Lånefondet.
 - d) Drammen Eiendom KF får fullmakt til å benytte inntil 20 millioner kroner årlig til strategiske eiendomskjøp. Enkeltkjøp avklares i samråd med kommunedirektør og disponering av rammen rapporteres til formannskapet og kommunestyret. Finansiering innarbeides i tertialrapporteringen.
5. a) Styret for Drammensbadet KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2025 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med tilskudd fra kommunen på 33 020 000 kroner og et driftsresultat på 0 kroner. Tilskuddet inkluderer 810 000 kroner til drift av Eknes svømmehall og 450 000 kroner til drift av Svelvik svømmehall.
 - b) Investeringsbudsjett for Drammensbadet KF vedtas slik det fremgår av tabeller nedenfor, med en brutto investeringsramme for 2025 på 1 200 000 kroner. Det vises dessuten vil bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første og andre ledd som fremgår av vedlegget "Forskriftsrapporter".
6. Det samlede forslaget til investeringsbudsjett vurderes ikke som bærekraftig på lengre sikt, og kommunedirektøren foreslår derfor at kommunestyret legger følgende til grunn når investeringsbudsjettet vedtas:
 - Investeringsbudsjettet vedtas med forbehold om at Stortinget styrker kommunesektoren slik at netto driftsresultat for perioden når minimum 1,75 prosent.
 - Eventuell økning av frie inntekter skal tilføres disposisjonsfondet.
 - Nye prosjekter i 2025 avventes igangsatt inntil første prognose for driftsbudsjettet 2025 foreligger.
 - Kommunedirektøren fremmer nytt forslag til prioritering av investeringsbudsjettet hvis ikke Stortinget bevilger ekstra frie midler til kommunesektoren ved behandling av statsbudsjettet for 2025.
7. Budsjett 2025 for Drammen kommunes lånefond vedtas slik det fremgår av vedlegg til Handlings- og økonomiplan 2025–2028 med overføring fra kommunekassen på 5 200 000 kroner. For 2025 fastsettes lånefondets interne utlånsrente til 4,5 prosent.
8. I samsvar med forslag til investeringsbudsjett fastsettes en samlet låneramme for 2025 til investeringsformål på 814 682 000 kroner*, fordelt på:
 - a) Drammen kommunekasse 636 427 000 kroner*
 - b) Drammen Eiendom KF 177 055 000 kroner
 - c) Drammensbadet KF 1 200 000 kroner

*Herav 13 millioner kroner i re-utlån av innfridde lånemidler fra Drammen Eiendom KF

10 | Handlings- og økonomiplan 2025–2028 – kommunedirektørens forslag

9. Kommunedirektøren gis fullmakt til å godkjenne lånevilkårene for nye lån som ligger innenfor de vedtatte rammene. Kommunedirektøren gis dessuten fullmakt til å godkjenne lånevilkårene ved refinansiering av tidligere opptatte lån.
10. a) Det søkes Husbanken om en låneramme for startlån (til videreutlån) på 400 000 000 kroner i 2025.
b) Det søkes Husbanken om å delta i forsøk om startlån (til videre utlån) til førstegangsetablerere med låneramme på 50 000 000 kroner i 2025.
11. For inntektsåret 2025 fastsettes den kommunale skattøren for inntekts- og formuesskatt i Drammen kommune lik de maksimalsatser Stortinget vedtar.
12. Det disponeres inntil 100 millioner kroner fra premiefondet i Drammen kommunale pensjonskasse og 30 millioner kroner fra premiefondet i KLP til delvis finansiering av reguleringspremie for 2025.
13. Styregodtgjørelser i kommunale foretak justeres i samsvar med anslag for kommunal deflator i 2025 på 4,1 prosent.
14. Det legges foreløpig til grunn at Drammen kommune bosetter 58 flyktninger i 2025. Kommunedirektøren vil fremme tilleggsnotat til handlings- og økonomiplan om bosetting av flyktninger etter at kommunen har mottatt anmodning om bosetting fra IMDi.
15. Ny gebyrmodell for brannforebyggertjenester (tidligere feiertjenester) vedtas i samsvar med vedlegg «Ny gebyrmodell for brannforebyggertjenester (tidligere feiertjenester).

Hovedoversikt drift 1A

Beløp i 1000

	Politisk vedtatt budsjett		Økonomiplan		
	2024	2025	2026	2027	2028
Sentrale inntekter					
Integreringstilskudd	- 197 322	- 177 553	- 130 263	- 92 263	- 64 157
Rente og inv. kompensasjon fra staten	- 29 120	- 27 983	- 25 403	- 23 781	- 22 626
Skatt på inntekt og formue	- 3 798 000	- 3 976 118	- 4 018 756	- 4 035 494	- 4 057 965
Rammetilskudd	- 3 330 631	- 3 647 653	- 3 663 712	- 3 692 736	- 3 729 193
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	- 36 281	- 29 487	- 21 082	- 18 134	- 16 130
Overføring fra kommunale foretak	- 111 463	- 116 033	- 116 033	- 116 033	- 116 033
Vertskommunetilskudd	- 3 400	0	0	0	0
Sum Sentrale inntekter	- 7 506 217	- 7 974 827	- 7 975 249	- 7 978 441	- 8 006 104
Sentrale utgifter					
Lønnsreserve	159 345	125 700	125 700	125 700	125 700
Husleie og renhold	853 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Gjeldsbrevkraft	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Diverse fellesutgifter (netto)	0	0	0	0	0
Bygningsrelaterte utgifter	0	0	0	0	0
Avskrivninger	330 000	345 000	360 000	375 000	390 000
Avsetninger flyktninger	112 200	107 465	66 492	35 740	6 519

	Politisk vedtatt budsjett		Økonomiplan		
	2024	2025	2026	2027	2028
Tilskudd Den norske kirke, kapitalkostnader og pensjon	3 327	5 500	5 500	5 500	5 500
Avsetning priskompensasjon	0	0	0	0	0
Pensjon	156 438	149 900	166 600	174 200	190 700
Økonomisk bærekraft - byggstrategi	- 30 000	- 30 000	- 70 000	- 70 000	- 70 000
Sum Sentrale utgifter	1 582 311	706 564	657 292	649 140	651 419
Driftsutgifter per tjenesteområde	6 087 259	7 386 753	7 344 575	7 352 264	7 355 402
Brutto resultat (KOSTRA)	163 352	118 491	26 618	22 963	717
Netto finansutgifter og inntekter					
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	106 016	144 000	144 000	144 000	144 000
Konserninterne renteutgifter	210 100	234 900	247 900	259 700	278 500
Konserninterne avdrag	262 228	226 500	235 700	289 600	300 300
Renteinntekter	- 165 940	- 196 554	- 196 370	- 196 370	- 196 370
Overføring til/fra lånefondet	- 9 066	5 200	- 12 300	- 19 800	- 13 300
Utbytte	- 192 000	- 283 000	- 218 200	- 200 200	- 200 200
Finansutgifter i tjenesteområdene	- 1 071	- 1 071	- 1 071	- 1 071	- 1 071
Sum Netto finansutgifter og inntekter	210 267	129 975	199 659	275 859	311 859
Motpost avskrivninger	- 330 000	- 345 000	- 360 000	- 375 000	- 390 000
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	0	0	0	0	0
Netto resultat	43 620	- 96 534	- 133 723	- 76 178	- 77 424
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner					
Avsetning til disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Overføringer til investeringsregnskapet	124 900	136 623	153 034	158 884	126 693
Avsetning bundne fond	0	0	0	0	0
Avsetning til bundne fond avløp	0	0	0	0	0
Avsetning til bundne fond vann og avløp	0	0	0	15 404	56 312
Bruk av disposisjonsfond	- 168 520	- 40 089	- 19 311	- 98 110	- 105 581
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	0	0	0	0	0
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	- 43 620	96 534	133 723	76 178	77 424
Årsoverskudd / underskudd	0	0	0	0	0

Hovedoversikt drift 1B

Beløp i 1000

	Politisk vedtatt budsjett		Økonomiplan		
	2024	2025	2026	2027	2028
P01 Skole	1 198 158	1 745 011	1 729 661	1 717 261	1 706 161
P02 Barnehager	937 766	1 091 702	1 073 902	1 074 402	1 064 502
P03 Forebyggende tjenester	456 297	503 442	501 242	499 442	497 242
P04 Helse	374 627	315 928	320 228	323 828	327 428
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	479 790	541 166	545 166	551 766	553 366
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 188 180	1 535 630	1 588 855	1 638 555	1 727 355
P07 Rus og psykisk helse	161 250	199 957	200 257	201 357	202 357
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	436 675	427 371	429 321	430 671	433 321
P09 Kultur, idrett og frivillighet	315 158	449 353	448 353	447 353	446 353
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 936	3 674	3 174	3 174	3 174
P11 Utbygging og samferdsel	121 527	131 565	137 065	137 565	138 065
P12 Vann, avløp og renovasjon	- 210 104	- 254 947	- 316 350	- 365 811	- 437 023
P13 Arealplan, klima og miljø	48 623	51 722	51 722	51 722	51 722
P14 Ledelse, styring og administrasjon	413 590	468 197	461 697	461 697	461 697
P15 Samfunnssikkerhet	102 382	108 370	108 370	108 370	108 370
P16 Næringsutvikling	15 316	15 913	15 913	15 913	15 913
P18 Politisk styring	45 517	54 231	45 531	54 531	54 931
P19 Sentrale poster	- 2 500	- 2 603	- 603	- 603	- 603
Sum netto rammer	6 086 188	7 385 683	7 343 505	7 351 194	7 354 332
Herav:					
Renteinntekter	- 500	- 500	- 500	- 500	- 500
Utbytter	- 600	- 600	- 600	- 600	- 600
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0
Renteutgifter	29	29	29	29	29
Overføring til investering	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0
Sum rammer uten 1A-poster	6 087 259	7 386 753	7 344 575	7 352 264	7 355 402

Merknad: Veksten i programområdenes rammer fra vedtatt budsjett 2024 til forslag 2025 på nesten 1,3 milliarder kroner skyldes i stor grad flytting av utgifter til intern husleie og kjøp av renholdstjenester fra sentralt ansvar til programområdene med om lag 860 millioner kroner og lønns- og prisvekst (omregning til 2025-kroner) på 341 millioner kroner.

Investeringstabell for kommunen samlet

Drammen kommunekasse

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P01 Skole					
KK P01 IKT Skole	15 000	30 000	15 000	15 000	75 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000
KK P01 Skole inventar Veiavangen ungdomsskole	0	0	0	10 000	10 000
Sum P01 Skole	22 000	37 000	22 000	32 000	113 000
P02 Barnehager					
KK P02 Inventar og utstyr Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
KK P02 Investering IKT	1 000	1 000	1 000	0	3 000
Sum P02 Barnehager	4 800	4 800	4 800	3 800	18 200
P03 Forebyggende tjenester					
KK P03 Inventar og utstyr Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P04 Helse					
KK P04 Inventar og utstyr Helse	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000
Sum P04 Helse	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne					
KK P05 Inventar og utstyr Mennesker med nedsatt funksjonsevne	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon					
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	23 000	17 000	17 000	57 000	114 000
Sum P06 Hjemmetjenester og institusjon	23 000	17 000	17 000	57 000	114 000
P07 Rus og psykisk helse					
KK P07 Inventar og utstyr Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig					
KK P08 Inventar og utstyr Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P09 Kultur, idrett og frivillighet					
KK P09 Gravplasser	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
KK P09 Kirken	7 500	7 500	7 500	7 500	30 000
KK P09 Kjøleanlegg Vassenga	6 000	0	0	0	6 000
KK P09 Kunstgress	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
KK P09 Lokaler og arenaer til kultur og frivillighet	10 000	5 000	0	0	15 000
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800	35 200
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
KK P09 Sikring av friluftsdammer	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum P09 Kultur, idrett og frivillighet	49 800	38 800	33 800	33 800	156 200
P11 Utbygging og samferdsel					
KK P11 Anlegg for andre netto	20 000	20 000	20 000	0	60 000
KK P11 Batteriøya	3 000	9 000	0	0	12 000
KK P11 Bybru	333 000	118 000	- 0	0	451 000
KK P11 Flomsikring	7 000	0	0	0	7 000
KK P11 Kollektiv (leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
KK P11 Oppgradering av parkeringsautomater	1 000	500	0	0	1 500
KK P11 Oppgradering lekeplasser	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
KK P11 Oppgradering parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
KK P11 Sykkelplan	17 000	17 000	17 000	17 000	68 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	20 000	20 000	20 000	18 000	78 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
KK P11 Utbedring av støttemurer langs Drammenselva	38 000	0	0	0	38 000
KK P11 Vei	56 000	56 000	56 000	56 000	224 000
Sum P11 Utbygging og samferdsel	546 000	291 500	164 000	142 000	1 143 500

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P12 Vann, avløp og renovasjon					
KK P12 Nytt avløpsrenseanlegg (Nordbykollen) med inntaksledninger	16 000	30 000	118 980	330 000	494 980
KK P12 Transportsystem til regionalt renseanlegg	25 000	35 000	115 000	315 000	490 000
KK P12 Vann/avløp	250 000	300 000	300 000	300 000	1 150 000
Sum P12 Vann, avløp og renovasjon	291 000	365 000	533 980	945 000	2 134 980
P13 Arealplan, klima og miljø					
KK P13 Etterdrift avfallsdeponi Mile	700	0	0	0	700
KK P13 Septikanlegg indre Drammensfjord	500	1 300	0	0	1 800
Sum P13 Arealplan, klima og miljø	1 200	1 300	0	0	2 500
P14 Ledelse, styring og administrasjon					
KK P14 Digitalisering	21 100	21 100	21 100	18 100	81 400
KK P14 Sikkerhet og infrastruktur	10 000	10 000	10 000	5 000	35 000
Sum P14 Ledelse, styring og administrasjon	31 100	31 100	31 100	23 100	116 400
P18 Politisk styring					
KK P18 Inventar og utstyr politisk styring	0	0	1 000	0	1 000
Sum P18 Politisk styring	0	0	1 000	0	1 000
Sum	977 900	794 500	815 680	1 244 700	3 832 780

Drammen Eiendom

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P01 Skole					
DEKF P01 Etablering av eide skolekjøkkenpaviljonger Krokstad skole.	0	0	15 000	0	15 000
DEKF P01 Oppgradering bygningsmassen	12 400	12 400	12 400	12 400	49 600
DEKF P01 Universell utforming skole og barnehage	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
DEKF P01 Veivangen skole	30 000	90 000	190 000	132 200	442 200
Sum P01 Skole	43 400	103 400	218 400	145 600	510 800

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P02 Barnehager					
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
DEKF P02 Optimalisere av eksisterende areal i barnehager	4 000	4 000	0	0	8 000
Sum P02 Barnehager	7 000	7 000	3 000	3 000	20 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne					
DEKF P05 Bygge på/bygge om til leiligheter ved Granstad/ omdisponere bruk av bygg (Kollerudveien 6)	0	0	0	35 000	35 000
DEKF P05 Etablere dag/ aktivitetssenter - kjøp/leie	0	0	0	65 000	65 000
DEKF P05 Korsveien 68 - botilbud med base (HDO)	42 000	10 500	0	0	52 500
DEKF P05 Nye boenheter	0	67 000	67 000	68 000	202 000
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	44 000	79 500	69 000	170 000	362 500
P06 Hjemmetjenester og institusjon					
DEKF P06 Gulskogen omsorgsboliger (HDO)	5 000	0	0	0	5 000
DEKF P06 Konnerud (HDO)	3 000	0	0	0	3 000
DEKF P06 Krokstad sykehjem (HDO)	27 000	441 000	397 000	49 500	914 500
DEKF P06 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
DEKF P06 Solberglia sykehjem (HDO)	27 500	27 500	0	0	55 000
Sum P06 Hjemmetjenester og institusjon	70 500	476 500	405 000	57 500	1 009 500
P07 Rus og psykisk helse					
DEKF P07 Forsterkede boliger og baser (HDO) (Bl.a. Strandveien Mjøndalen)	17 000	20 000	20 000	20 000	77 000
DEKF P07 Kjøp av boliger (4 frittstående)	0	0	0	13 000	13 000
DEKF P07 Nedre Eik gård - fase 3. Bygetrinn 1.	0	0	0	7 000	7 000
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum P07 Rus og psykisk helse	19 000	22 000	22 000	42 000	105 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig					
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	12 650	12 650	50 600
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200	52 800
Sum P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	25 850	25 850	25 850	25 850	103 400

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P09 Kultur, idrett og frivillighet					
DEKF P09 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum P09 Kultur, idrett og frivillighet	11 000	11 000	11 000	11 000	44 000
P14 Ledelse, styring og administrasjon					
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
Sum P14 Ledelse, styring og administrasjon	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
P19 Sentrale poster					
DEKF P19 Diverse investeringer	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
DEKF P19 Oppgradering bygningsmassen	12 500	12 500	12 500	12 500	50 000
Sum P19 Sentrale poster	17 500	17 500	17 500	17 500	70 000
Sum	240 750	745 250	774 250	474 950	2 235 200

Drammensbadet

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
P19 Sentrale poster					
DBKF Drammensbadet, Inventar og utstyr	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
Sum P19 Sentrale poster	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
Sum	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Investeringer i varige driftsmidler	967 900	784 500	805 680	1 234 700
Tilskudd til andres investeringer	10 000	10 000	10 000	10 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	28 150	28 150	28 150	28 150
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Total Drammen kommunekasse	1 006 050	822 650	843 830	1 272 850
Investeringer i varige driftsmidler	240 750	745 250	774 250	474 950
Total Drammen Eiendom	240 750	745 250	774 250	474 950
Investeringer i varige driftsmidler	1 200	1 200	1 200	1 200
Total Drammensbadet	1 200	1 200	1 200	1 200
Sum finansieringsbehov	1 248 000	1 569 100	1 619 280	1 749 000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Kompensasjon for merverdiavgift	- 122 000	- 74 160	- 44 860	- 43 300
Tilskudd fra andre	- 111 000	- 9 000	0	0
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Bruk av lån	- 636 427	- 586 456	- 640 086	- 1 102 857
Videreutlån	450 000	450 000	450 000	450 000
Bruk av lån til videreutlån	- 450 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000
Avdrag på lån til videreutlån	200 000	205 000	210 000	215 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 200 000	- 205 000	- 210 000	- 215 000
Overføring fra drift	- 136 623	- 153 034	- 158 884	- 126 693
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	1 100	1 100	1 100	1 100
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Total Drammen kommunekasse	- 1 006 050	- 822 650	- 843 830	- 1 272 850
Kompensasjon for merverdiavgift	- 57 967	- 130 381	- 112 140	- 61 898
Tilskudd fra andre	- 5 728	- 118 847	- 8 592	0
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Bruk av lån	- 177 055	- 496 022	- 653 518	- 413 052
Overføring fra drift	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0
Total Drammen Eiendom	- 240 750	- 745 250	- 774 250	- 474 950
Kompensasjon for merverdiavgift	0	0	0	0
Bruk av lån	- 1 200	- 1 200	- 1 200	- 1 200
Total Drammensbadet	- 1 200	- 1 200	- 1 200	- 1 200
Sum finansiering	- 1 248 000	- 1 569 100	- 1 619 280	- 1 749 000
Sum finansieringsbehov	1 248 000	1 569 100	1 619 280	1 749 000
Sum finansiering	- 1 248 000	- 1 569 100	- 1 619 280	- 1 749 000
Udekket finansiering	0	0	0	0

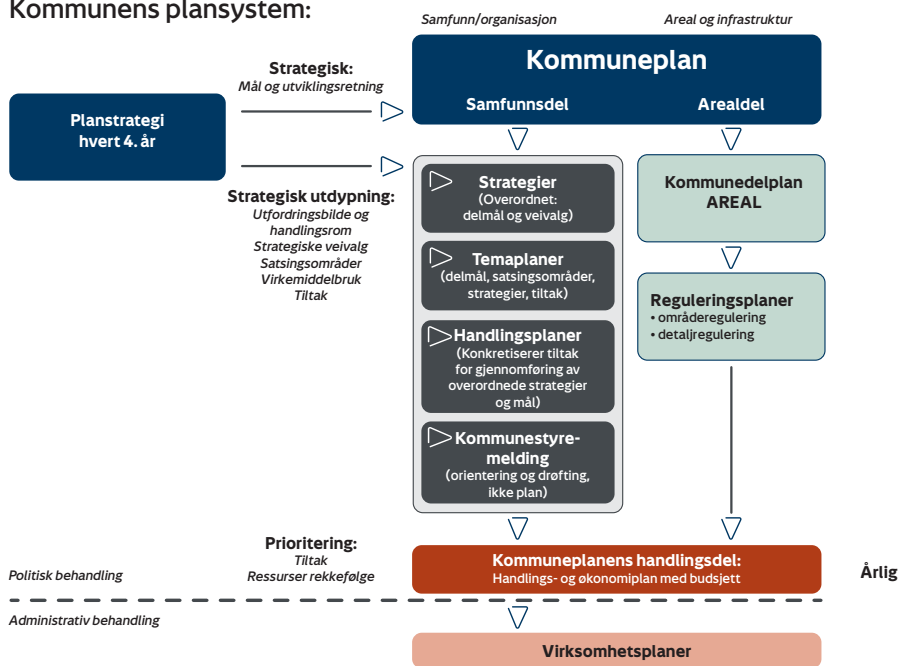

Innledning

Handlings- og økonomiplanen viser hvordan samfunnsdelen og oppfølgende planer skal realiseres i de neste fire årene. Denne handlings- og økonomiplanen gjelder for perioden 2025-2028. Det er utarbeidet budsjett for de fire neste årene, og kommunestyret vedtar ved behandlingen av handlings- og økonomiplan årsbudsjettet for 2025.

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyret i desember 2021 med hovedmål, delmål og strategier. Kommuneplanen har et perspektiv fram mot 2040. Mål og strategier i samfunnsdelen er ytterligere konkretisert gjennom temaplanene for hovedutvalgene som ble vedtatt i juni i 2022. Temaplanene, med fellessatsinger og hovedutvalgssatsinger, gjelder for perioden 2022-2030. Siden da har kommunestyret vedtatt flere strategier, temaplaner og handlingsplaner på ulike fagområder som følger opp målene i samfunnsdelen. Samtidig er det fortsatt behov for planer på flere områder. Det er også hensiktsmessig med en gjennomgang av fattede vedtak siden 2020, særlig med tanke på å unngå overlappende vedtak.

Kommunens plansystem:

I 2023 ble det utarbeidet et omfattende kunnskapsgrunnlag, Drammenstrender 2023, som gir en statistisk, faktabasert beskrivelse av viktige utviklingstrekk og kommunens utfordringsbilde. Parallelt ble Folkehelseoversikten Drammen 2023 utarbeidet. Denne gir en oversikt over folkehelsen i kommunen og de faktorer som påvirker denne.

Drammenstrender 2023 og Folkehelseoversikten 2023 ligger til grunn for drøfting av kommunens utfordringer, og prioritering av planbehov og planoppgaver i planstrategien, vedtatt 15. mai 2024. Utfordringene ble i planstrategien knyttet til bærekraftsdimensjonene sosial-, økonomisk- og miljømessig bærekraft.

Dokumentets oppbygning

Handlings- og økonomiplan 2025-2028 har en helt ny struktur og er bygget opp med en integrert handlings- og økonomidel. Hensikten er å få en tettere og tydeligere kobling mellom innsats og økonomiske rammevilkår. Videre er planen innrettet etter FNs bærekraftsdimensjoner, sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft og tar utgangspunkt i kommunens utfordringer, slik de er drøftet i kommunal planstrategi (FSK48/24). For å løse kommunens utfordringer er det definert felles satsingsområder knyttet til hver bærekraftsdimensjon.

Dokumentet har en innledende del som beskriver rammebetingelser som gir omstillingsbehov, overordnet økonomi, omtale av bærekraftsdimensjonene sosial-, økonomisk- og miljømessig bærekraft, samt noen forutsetninger for å lykkes. Deretter følger omtale av hovedutvalgene og formannskapet.

På hovedutvalgs- og formannskapsnivå prioriteres innsatsområder som har utgangspunkt i tiltak fra allerede vedtatte planer, fra verbalvedtak og nye planoppgaver vedtatt gjennom planstrategien. De prioriterte innsatsområdene svarer til kommunens utfordrings- og satsingsområder, og skal gi helhet og retning for å løse utfordringene. Flere enkeltstående tiltak fra ulike planer og verbalvedtak er koblet sammen i innsatsområdene for å sikre helhet og systematikk, og kunne se tangerende tiltak i sammenheng. Oversikt over hvilke vedtatte enkelttiltak som svarer til hvilke innsatsområder ligger som vedlegg. På denne måten skal Handlings- og økonomiplan 2025-2028 sikre helhet, systematikk og tverrsektoriell innsats for en bærekraftig utvikling av drammenssamfunnet.

Til sist i dokumentet omtales klima, regional utvikling og internasjonalisering, organisasjonsutvikling, samt eierstyring og eierskap.

Oppsummering

Handlings- og økonomiplan 2025-2028 har en helt ny struktur og er bygget opp med en integrert handlings- og økonomidel. Hensikten er å få en tettere og tydeligere kobling mellom innsats og økonomiske rammevilkår. Videre er planen innrettet etter FNs bærekraftsdimensjoner, sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft, og tar utgangspunkt i kommunens utfordringer, slik de er drøftet i kommunal planstrategi (FSK48/24). For å løse kommunens utfordringer er det definert felles satsingsområder knyttet til hver bærekraftsdimensjon.

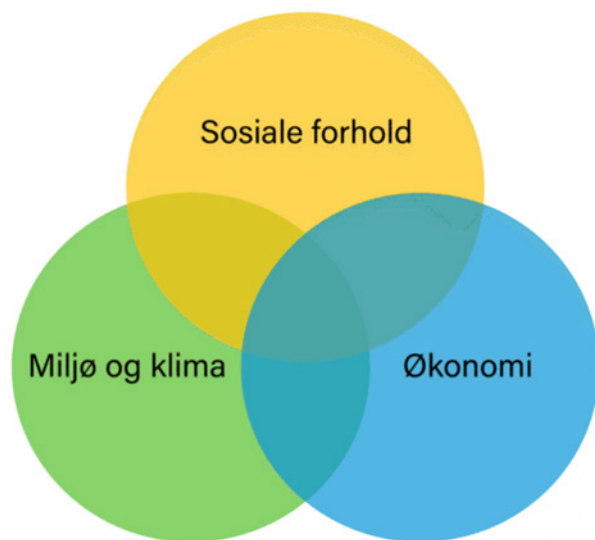
I Handlings- og økonomiplan 2025-2028 er satsningene og hovedutfordringene kategorisert innen følgende bærekraftsmål:

- sosial bærekraft
- økonomisk bærekraft
- miljømessig bærekraft

Bærekraftig samfunnsutvikling

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

Det er definert tre dimensjoner i en bærekraftig utvikling; sosiale forhold, økonomi og miljø og klima. Bærekraftsdimensjonene er tett knyttet sammen og gjensidig påvirkelige. Innsats innenfor én bærekraftsdimensjon vil kunne påvirke eller få konsekvenser for en annen bærekraftsdimensjon.

Figur 1: De tre bærekraftsdimensjonene og deres integrasjon og påvirkning. Kilde: fn.no

For en bærekraftig utvikling av drammenssamfunnet må det jobbes systematisk med å løse utfordringene vi står overfor. Områdene griper inn i hverandre og må håndteres på tvers av fag og sektorer. Det er ikke ett enkelt tiltak som bringer oss til målet, men helhetlig retning på flere tiltak som får virke sammen over tid.

Samtidig er det av avgjørende betydning at kommunen evner å ta i bruk nye arbeidsmetoder og tilnærminger i møte med komplekse samfunnsutfordringer. Samfunnsutfordringene medfører behov for innovasjon, effektivisering, prioritering og omlegging av kommunens tjenestetilbud. Innsatsen må dreies dit behovet øker, og oppgaver må løses på andre måter og med mindre ressurser.

Demografisk utvikling

I Drammen, som i resten av landet, er befolkningens alderssammensetning i endring. Vi blir stadig flere eldre, og barnetallene går ned. Dette har sammenheng med at forventet levealder over tid har økt, at fødselstallene over tid har gått ned, og at de store etterkrigskullene nå etter hvert fyller 80 år.

I 2026 vil det for første gang være flere innbyggere i aldersgruppen 67 år+ enn i aldersgruppen 0-15 år. Dette er en sterk indikasjon på at en større relativ andel av kommunens ressurser i fremtiden må benyttes i pleie- og omsorgssektoren. Den såkalte «eldrebølgen» er ikke lenger noe som kommer, men den er her nå.

Det store bildet for norske kommuner

Kommunesektoren generelt har en meget krevende økonomisk situasjon og store samfunnsutfordringer som skal løses. I mange år har en høyere skattevekst enn forutsatt i budsjettene vært med på å skjule den underliggende kostnadsveksten. Kommunenes frie inntekter har i praksis vært uendret siden 2016 når det tas hensyn til pris- og lønnsvekst og oppgaveendringer.

Demografiske endringer og økende utenforskap.

Befolkningens forventninger er samtidig høye til hva kommunen skal «levere» av tjenester. Dette er et resultat av et høyt velferdsnivå over tid og en nasjonal politikk på tvers av politiske skillelinjer som stadig har økt nivået på velferdstjenestene til både «mer» og «bedre».

I regjeringens perspektivmelding mot 2060 trekkes det opp tre hovedutfordringer:

- kampen om arbeidskraften - frem mot 2060 vil behovet for arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren være på nesten 200 000 nye ansatte og da er det ikke rom for økning i andre deler av samfunnet
- klima og naturendringer
- fallende inntekter fra petroleumssektoren
- det store bildet for Drammen kommune
- Drammen kommune har en meget anstrengt økonomi. I planperioden 2025-2028 budsjetteres det med et samlet netto driftsresultat på 384 millioner kroner, noe som tilsvarer et netto driftsresultat på rett i underkant av 1 prosent. Dette er for lavt til å kunne ha en god nok kommuneøkonomi fremover.

Det er store investeringsbehov og begrenset grad av egenfinansiering av investeringene, slik at lånegjelden vokser. Økte rente- og avdragsutgifter legger press på de årlige budsjettene og særlig når avdragene på bybrua slår inn fra 2027. Bæreevnen for nye store prosjekter er derfor svært begrenset i årene fremover.

Prognosene for befolkningsvekst i planperioden er svak med en samlet forventet innbyggervekst på 2200 personer fra 2024 til 2028. Dette tilsvarer en årlig befolkningsvekst på 0,5-0,6 prosent.

Drammen har lave inntekter. Skatteinntektene ligger på om lag 90 prosent av landsgjennomsnittet før inntektsutjevning. Etter inntektsutjevning har Drammen kommune ca. 96 prosent av landsgjennomsnittet, men det betyr uansett at Drammen er nødt til å drive billigere og mer effektivt enn det utgiftsbehovet skulle tilsi. Et løft til landsgjennomsnittet når det gjelder skatteinntekter etter inntektsutjevning ville for Drammen kommune utgjort om lag 200 millioner kroner årlig.

Endringer i inntektssystemet løfter inntektene i Drammen med om lag 130 millioner kroner årlig. Dette er meget sårt tiltrengte midler, men kostnadsutviklingen i 2024 viser at dette kun er med på å dekke noe av den langsiktige underfinansieringen av kommunesektoren.

Drifts- og investeringsbudsjettet

Innsparingstiltakene fra sak om økonomisk bærekraft er innarbeidet med 116 millioner kroner i 2025 og ytterligere 60 millioner kroner i 2026. Innsparingstiltakene fremkommer under hvert enkelt programområde. I driftsbudsjettet har kommunedirektøren siktet seg inn på å budsjettere slik at alle programområder skal ha rammer tilpasset den driften de har i dag, og i tillegg er programområdene kompensert for demografikostnader. Kommunedirektøren forventer således at alle programområder skal klare å gå minimum i balanse i 2025, og de programområdene som sliter med å oppnå balanse, må fortløpende iverksette tiltak for å korrigere kostnadsnivået. Noen av de større endringene som er foretatt:

- Skolesektorens nedtrekk i 2025 som følge av demografi er beregnet til om lag 23 millioner kroner, men kommunedirektøren foreslår å redusere dette med 12,5 millioner kroner. For skolesektoren skjer endringene i antall klasser ved oppstart av nytt skoleår og ikke ved overgang fra ett år til et annet. For at skolesektoren fortløpende skal klare å tilpasse seg synkende elevtall endres derfor demografinedtrekket fra kalenderår til skoleår, og det betyr i 2025 en reell styrking med 12,5 millioner kroner sammenlignet med tidligere års praksis.
- Barnehagebudsjettet styrkes med 23 millioner kroner for å finansiere kjøp av plasser for ikke-rettighetsbarn i private barnehager.
- Budsjett for mennesker med nedsatt funksjonsevne styrkes med 34 millioner kroner.
- Hjemmetjenester og institusjon styrkes med midler til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) med 10 millioner kroner og åpning av Fredholdt og Gulsbogen, i tillegg til demografikompensasjon.
- Økonomisk sosialhjelp har et stort merforbruk i 2024 på 15-20 millioner kroner. Tilnærmet samme nivå må forventes i 2025 og for å finansiere dette må tjenesten selv klare å redusere kostnadene med 10 millioner kroner (k-sak 129/24) og i tillegg styrkes området med 10 millioner kroner.

24 | Handlings- og økonomiplan 2025–2028 – kommunedirektørens forslag

- Kultur, idrett og byutvikling styrkes i 2025 med 4 millioner kroner til fritidskontakter. Dette er tilsvarende det vedtaksnivået som er gjeldende i 2024.
- Utbygging og samferdsel styrkes med 5 millioner kroner i 2026 for å kompensere for bortfall av inntekter fra parkeringsplass på Waagårdsløkka når sykehuset flytter til Brakerøya høsten 2025.
- Investeringsbudsjettet er i hovedsak uendret sammenlignet med rammesak 2025, men med utviklingen i kommuneøkonomien generelt er nivået som ligger inne i fireårsperioden for høyt. I 2025 ligger det inne samlede investeringer på 1,25 milliarder kroner, hvorav den største er bybrua med 333 millioner kroner. Oppstart av Veiavangen skole og Krokstad sykehjem ligger inne i 2025, men kommunedirektøren mener disse må vurderes på nytt dersom ikke regjeringen styrker kommunesektoren betydelig ved nysalderingen av budsjettet for 2024 og behandlingen av budsjettet for 2025.

Investeringsnivået som er lagt inn p.t er ikke bærekraftig på lengre sikt og kommunedirektøren foreslår derfor at kommunestyret legger følgende til grunn når investeringsbudsjettet vedtas:

- Investeringsbudsjettet vedtas med forbehold om at Stortinget styrker kommunesektoren slik at netto driftsresultat for perioden når minimum 1,75 prosent.
- Nye prosjekter i 2025 avventes igangsatt inntil første prognose for driftsbudsjettet 2025 foreligger.
- Kommunedirektøren fremmer nytt forslag til prioritering av investeringsbudsjettet hvis ikke Stortinget bevilger ekstra frie midler til kommunesektoren ved behandling av statsbudsjettet for 2025.
- Økning av frie midler skal avsettes til disposisjonsfondet.
- Rammebetingelser som gir omstillingsbehov

Rammebetingelser som gir omstillingsbehov

Økonomiske rammebetingelser

Drammen kommune har over lengre tid vært en effektiv, men inntektssvak kommune. Kommune-Norge har over tid vært presset økonomisk, men ekstraordinære skatteinntekter har kamuflert de faktiske utfordringene, og Drammen er intet unntak. Årsakene til det økte økonomiske presset er sammensatt, men viktige faktorer er høyere lønns- og prisvekst, økt press på tjenestene og ikke minst økt rente. Det siste rammer Drammen hardt da man har mer gjeld enn gjennomsnittskommunen. Det er foreløpig ingen signaler at dette bildet vil endre seg de kommende årene, og man må derfor ta innover seg disse betingelsene i planperioden.

Demografisk utvikling

I Drammen, som i resten av landet, er befolkningens alderssammensetning i endring. Vi blir stadig flere eldre og barnetallene går ned. Dette har sammenheng med at forventet levealder over tid har økt, at fødselstallene over tid har gått ned, og at de store etterkrigskullene nå etter hvert fyller 80 år.

Sosial ulikhet i helse

Utenforskap og sosial ulikhet er sammen med miljø- og klimaendringer vurdert å være de mest sentrale samfunnsutfordringene i Norge og andre vestlige velferdsstater.

Sosial ulikhet i helse beskrives som systematiske forskjeller i helsetilstand som følger av sosiale og økonomiske forhold, særlig yrke, utdanning og inntekt. Det betyr at grupper med lav utdanning og inntekt statistisk sett har dårligere helse enn de med høy utdanning og inntekt. Dette er sosiale forskjeller det er mulig å gjøre noe med. Sosial ulikhet betyr på individnivå at noen har dårligere forutsetninger for å oppleve god helse og livskvalitet enn andre. På samfunnsnivå fører sosial ulikhet i helse til et helsetap som påvirker sysselsetting, verdiskapning og offentlige kostnader negativt. I tillegg til å utgjøre et stort folkehelseproblem utgjør sosiale helseforskjeller dermed også et problem for velferdsstatens bærekraft.

Sosial ulikhet i helse er en stor utfordring i Drammen. Drammen har en høyere andel levekårsutsatte innbyggere enn landet sett under ett. Det har over lang tid vært betydelige sosioøkonomiske forskjeller mellom innbyggere i ulike deler av kommunen. Mange familier opplever vansker på flere områder samtidig; lav inntekt, manglende tilknytning til arbeidslivet, trangboddhet, samt sosiale og helsemessige utfordringer. Andelen barn som vokser opp i husholdninger med vedvarende lav inntekt er høyere i Drammen enn gjennomsnittet for Norge. Lav inntekt kan knyttes til sosialt utenforskap, manglende mulighet til aktivitet og deltakelse, redusert livskvalitet og helse.

For å redusere ulikhetene kreves innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Gitt kompleksiteten i årsaker og påvirkningsfaktorer er det heller ikke ett eller noen få tiltak som kan pekes på som løsningen. En bred strategi og flere tiltak samtidig er det som virker best for å motvirke sosiale helseforskjeller.

For mer utdypende informasjon om sosiale forskjeller i helse, situasjonen i Drammen og virkemidler for å utjevne sosiale helseforskjeller, se Folkehelseoversikten Drammen 2023.

Miljø og klimaendringer

Verden står overfor en klimakrise og en naturkrise som må sees i sammenheng. Jordens klima er i endring som følge av menneskeskapte aktiviteter. Ifølge FNs klimapanelers siste rapport om klimaendringer, har global gjennomsnittstemperatur allerede økt med 1,1 grader. Verden vil sannsynligvis passere 1,5 grader før 2040. Ekstremvær som hetebølger og ekstremnedbør blir vanligere, og netto nullutslipp av klimagasser er nødvendig for å bremse oppvarmingen. En sirkulær økonomi der vi bruker ressursene best mulig vil være avgjørende for å kunne nå netto nullutslipp.

Klimaet i Drammen har blitt varmere og våtere, og det har blitt mer ekstremvær. Det er behov for å øke Drammens evne til å håndtere klimaendringene. Kommunens grønnstruktur har i den sammenheng viktige funksjoner knyttet til karbonopptak, naturbaserte løsninger for å håndtere ekstreme vær-situasjoner med styrtregn, overvann og høye temperaturer, og er også viktig for luftkvalitet, biologisk mangfold, og friluftsliv.

Tilstanden for livet i Oslofjorden og Drammensfjorden er svært alvorlig, og det er utarbeidet en regional helhetlig tiltaksplan for å bedre miljøtilstanden. Tilstanden i vannmiljøet påvirkes blant annet av utslipp fra avløp, industri og boligområder, overvann, landbruk og byggetiltak. Nye rapporteringsdata fra kommunene viser at gjennomføringen av Oslofjordplanen går altfor sent, og Miljødirektoratet oppfordrer kommunene til å øke tempoet betraktelig med gjennomføring av tiltak. Statsforvalteren jobber med å innføre regionale miljøkrav i landbruket. Miljøkravene vil være førende for landbruksforvaltningen og vil gi positiv effekt på vannkvaliteten.

Naturmangfoldet er viktig for naturmiljøets bærekraft, og det er også viktig for friluftslivet. Utbyggingspress truer verdifulle naturområder. Det økende alvoret i miljø-, natur- og klimautfordringer er grunnlag for en nasjonal forventning om at kommunene gjennomfører «planvask» av vedtatte arealplaner. Det innebærer å vurdere om vedtatte arealplaner for utbygging (både kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner) skal opprettholdes eller oppheves ut fra hensyn til konsekvenser for klima, natur, miljø og ikke-fornybare ressurser.

Det er videre et stort press på matjorda i vår kommune som i stor grad kan knyttes til at ulike aktører ønsker å benytte arealene til bolig- eller veiutbygging, næringsutvikling eller andre landbruksformål. I tillegg ser kommunen at klimaendringene skaper nye utfordringer for landbruket, eksempelvis økt nedbør, styrtregn og flom, men også lengre tørkeperioder og insektangrep.

Støy og lokal luftforurensing rammer mange mennesker i Drammen. Den viktigste kilden til støy- og luftforurensing i Drammen er veitrafikken. I flere sentrale deler av Drammen hvor det er høy befolkningstetthet og kort avstand mellom trafikkerte veier og jernbanetraseer, er mange utsatt for støy. Det har blitt stadig mindre nitrogendioksidforurensning de siste årene, men overskridelse av forurensningsforskriftens grenseverdier for svevestøv, som i hovedsak skyldes utslipp fra veitrafikk (uavhengig av bilers drivstoff), ga krav om utarbeiding av handlingsplan for lokal luftkvalitet, som ble vedtatt 2023.

For mer utdypende informasjon om status for klima og miljø, se Drammenstrender 2023.

Kommunens økonomi

Økonomiske hovedtrekk

Større skatteinntekter enn forventet har gjennom flere år kamouflert det økonomiske bildet til landets kommuner, og har bidratt til oppbygging av store disposisjonsfond. For Drammens del toppet det seg i 2022 med et disposisjonsfond på 844 millioner kroner. Siden da har måttet ta i bruk en betydelig del av disposisjonsfondet grunnet krevende drift og for å dekke kommunes egenfinansiering av investeringer. Dette er ikke bærekraftig over tid, og det er helt nødvendig å redusere kommunekassens driftsutgifter for å sikre at egenfinansiering av investeringer skal kunne tas fra driftsbudsjettet.

Som følge av det ovenstående, er det i kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan for perioden 2025-2028 innarbeidet betydelige innsparingskrav, vedtatt i sak angående økonomisk bærekraft. På tross av dette, og økte inntekter som følge av endringer i inntektssystemet, vil man i planperioden fortsatt ikke ha tilstrekkelig driftsresultat til å dekke egenfinansieringen av det planlagte investeringsnivået. Dette betyr at man teoretisk sett vil ha null i disposisjonsfond ved utgangen av 2028. Dette er ikke bærekraftig, og kommunen vil stå i fare for å komme på Robek-listen, som betyr å bli satt under statlig administrasjon. Dersom det ikke kommer økte frie inntekter fra staten eller kommunen selv velger å øke egne inntekter, må investeringsnivået ned samtidig som driften må strammes inn ytterligere.

Det må presiseres at prognosene inneholder en stor grad av usikkerhet, spesielt ved slutten av perioden. Ekstra usikkerhet er knyttet til timingen av økte kostnader forbundet med flere eldre i befolkningen. Kommune-Norge er inne i sin tøffeste økonomiske periode på mange år, hvilket også gjelder Drammen kommune.

Hovedstørrelser i kommunekassens driftsbudsjett

Totalt er det innarbeidet innsparingskrav på til sammen 177,6 millioner kroner, vedtatt i sak 129/24, som trappes opp fra 115,8 millioner kroner i 2025 til full effekt fra 2026. På tross av dette, samt økte frie inntekter som følge av nytt inntektssystem, viser kommunedirektørens forslag i 2025 kun et positivt netto driftsresultat på 96,5 millioner kroner. Dette tilsier et netto driftsresultat på 1,0 prosent av brutto driftsinntekter, hvilket er godt under ambisjonsnivået. Med forutsatt full effekt av innsparingskravene forbedres resultatet i 2026 til 133,7 millioner, tilsvarende 1,4 prosent av brutto driftsutgifter. Videre i perioden forverres resultatet igjen, mye grunnet økte avdragsutgifter som følge av høye avskrivninger for den nye bybrua. I de to siste årene synker netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter til rundt 0,8 prosent. Kommunestyret vedtok ved behandlingen av rammesaken i juni 2024 (sak 98/24) at netto driftsresultat i løpet av planperioden skal være minst 1,75 prosent, hvilket med dette forslaget ikke er realistisk.

Hovedstørrelser i Drammen kommunekasses driftsbudsjett 2025-2028:

Beløp i 1000

	Økonomi- plan 2025	Økonomi- plan 2026	Økonomi- plan 2027	Økonomi- plan 2028
Skatt og rammetilskudd	- 7 623 771	- 7 682 468	- 7 728 230	- 7 787 158
Øvrige sentrale inntekter	- 351 056	- 292 781	- 250 211	- 218 946
Sentrale utgifter	706 564	657 292	649 140	651 419
Programområdene netto driftsrammer	7 386 753	7 344 575	7 352 264	7 355 402
Netto finansutgifter og inntekter eks. utbytte	412 975	417 859	476 059	512 059
Utbytte	- 283 000	- 218 200	- 200 200	- 200 200
Motpost avskrivninger	- 345 000	- 360 000	- 375 000	- 390 000
Netto driftsresultat	- 96 534	- 133 723	- 76 178	- 77 424
Overføring til investeringsregnskapet (15%)	136 623	153 034	158 884	126 693
Avsetning til bundne fond vann og avløp	0	0	15 404	56 312
Bruk av disposisjonsfond	- 40 089	- 19 311	- 98 110	- 105 581
Sum årsoppgjørdisposisjoner	96 534	133 723	76 178	77 424
Årsresultat	0	0	0	0

Drammen kommunekasses samlede brutto driftsinntekter er i 2025 beregnet til 9 625 millioner kroner og er estimert til å være 9 856 millioner kroner i 2028. Av dette utgjør sentrale inntekter rett i overkant av 80 prosent og er anslått til 7 975 millioner kroner i 2025 og stigende til 8 006 millioner kroner i 2028. De resterende inntektene kommer i hovedsak fra brukerbetalinger og tilskuddsordninger mv. innenfor programområdenes rammer, og er i 2025 anslått til å bli 1 650 millioner kroner og stigende til 1 850 millioner kroner i 2028. Økningen må ses i sammenheng med økte vann- og avløpsgebyrer som kommenteres nærmere.

I kommunedirektørens forslag disponerer programområdene en netto utgiftsramme på 7 387 millioner kroner i 2025. Denne nettorammen synker utover i perioden, men dette må også ses i sammenheng med økte inntekter fra vann og avløp som ligger i programområdenes samlede budsjettammer.

Av sentrale inntekter utgjør 7 624 millioner kroner i 2025 skatt og rammetilskudd, definert som frie inntekter. Økningen i perioden skyldes i hovedsak Drammen kommunes andel av regjeringens prognostiserte demografiskompensasjon i årene fremover. Det nye inntektssystemet er innarbeidet i prognosetallene og har full effekt fra 2026 og bedrer Drammen kommunes driftsresultat. Øvrige sentrale

inntekter omfatter blant annet integreringstilskudd, særtilskudd til enslige mindreårige flyktninger og rentekompensasjon fra Husbanken, samt eieruttak fra Drammen Eiendom KF.

Målt mot anslag for 2024 er de frie inntektene anslått å øke med 8,6 prosent i 2025. Dette er inkludert oppgaveendringer, men korrigert for dette er økningen fortsatt høyere enn deflatorjusteringen. Deler av økningen skyldes at Drammen kommune får noe mer inntekter i regi av det nye inntektssystemet som iverksettes i 2025 og er fullt implementert i 2026. Hovedforklaringen ligger likevel i skatteanslaget for 2024 kontra 2025. For å nå regjeringens skatteanslag for 2025, mener KS at man må øke 2024-anslaget med hele 9,3 prosent. Det er disse forutsetningen som ligger inne i prognostiseringen av Drammen kommunes frie inntekter for 2025, som igjen fører til relativt stor økning mellom 2024 og 2025. Derimot, som forklart tidligere, er prognostisert driftsresultat fortsatt lavt selv med økte inntekter.

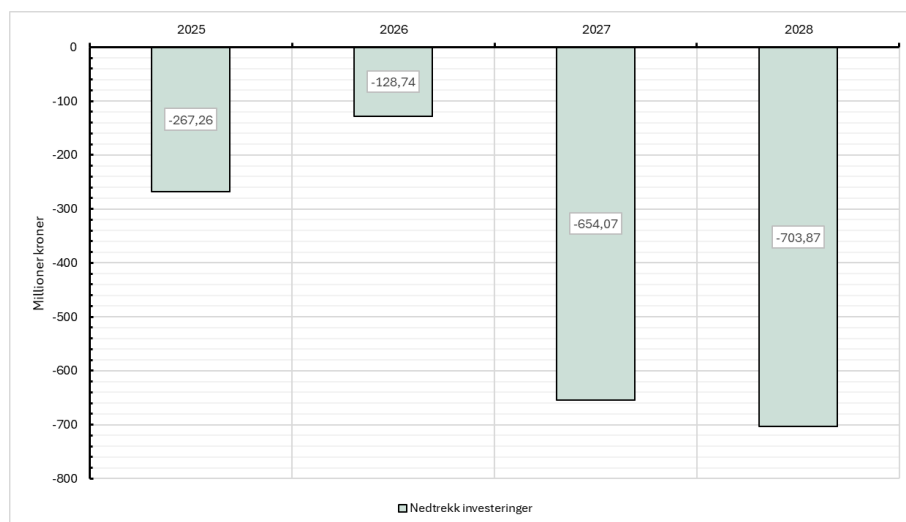
Som nevnt ovenfor forsterkes de økonomiske utfordringene av betydelig vekst i kommunekassens rente- og avdragsutgifter i planperioden. I 2025 og 2026 vil nivået være nokså likt 2024, men det vil komme en betydelig økning i 2027 på 58,2 millioner kroner sammenlignet med 2026. Veksten fortsetter i 2028 med ytterligere 36,0 millioner kroner mer enn 2027. Økningen skyldes i stor grad høyere rentenivå, men også økning i lånegjelden og avdrag på Bybrua fra 2027.

Foreslått økning i vann- og avløpsgebyrene bidrar til en gradvis økning i dekningsbidraget (netto inntektsramme) fra P12 Vann og avløp fra 209 millioner kroner i revidert budsjett 2024 til 437 millioner kroner i 2028. En slik økning er nødvendig for å dekke inn en betydelig underdekning i selvkostordningen per utgangen av 2024, men bidrar også til å forbedre kommunekassens driftsresultat gjennom planperioden. I løpet av 2027 forventes underdekningen å være hentet inn, og i løpet av de to siste årene i perioden avsettes totalt 72 millioner kroner til vann- og avløpsfond.

Som varslet i rammesaken 2024 forventer kommunedirektøren høyere inntekter fra utbytte enn forutsatt i gjeldende handlings- og økonomiplan. Dette gjelder spesielt i 2025 da det er signalisert et utbytte på 234 millioner kroner fra Å Energi AS. Samlet anslås et utbytte i 2025 på 283 millioner kroner, som er 91 millioner kroner høyere enn i gjeldende plan. For resterende del av planperioden anslås årlig utbytte i størrelse 200-218 millioner kroner.

Foreløpig er underdekning av egenfinansiering i perioden saldert med bruk av disposisjonsfond, tilsvarende 263 millioner kroner. Det betyr at man i perioden vil bruke hele disposisjonsfondet, noe som ikke er bærekraftig på sikt. Kommer det ikke inn nye midler fra staten i 2025, må derfor investeringsnivået kraftig reduseres, som illustrert i figuren under. Estimater tilsier at man i 2025 må redusere netto investeringsutgifter med 267 millioner kroner, mens det i 2028 må reduseres med hele 704 millioner kroner for å kunne dekke egenfinansiering fra drift og ikke fra disposisjonsfond. Kommunedirektøren foreslår at nye prosjekter i 2025 avventes igangsatt inntil første prognose for driftsbudsjettet 2025 foreligger. Eventuelt friske midler må gå til å redusere bruk av disposisjonsfondet. Samtidig foreslås det at kommunedirektøren fremmer nytt forslag til prioritering av investeringsbudsjettet hvis ikke Stortinget bevilger ekstra frie midler til kommunesektoren ved behandling av statsbudsjettet for 2025.

Teoretisk reduksjon av netto investeringsutgifter hvis driftsresultatet ikke forbedres

Statsbudsjettet 2025

Statsbudsjettet for 2025 ble lagt frem 7. oktober i år. Kommunedirektøren har i forslaget til økonomiplan 2025–2028 bygget på de forslag og forutsetninger som regjeringen legger opp til for neste år.

Finanskomiteens innstilling skal etter planen foreligge 20. november, og Stortinget fatter vedtak om endelig budsjett senest medio desember 2024. Det må påregnes at Stortingets behandling kan medføre endringer i forhold til regjeringens forslag.

Endringer i økonomisk opplegg for kommunene i 2024

Sammenlignet med revidert nasjonalbudsjett (RNB) legger regjeringen til grunn at kommunenes skatteinntekter i 2024 vil bli om lag 2 milliarder kroner lavere. Dette innebærer at anslått endring i kommunenes skatteinntekter i år nedjusteres fra 4,7 til 3,8 prosent sammenlignet med 2023. Samtidig justeres kostnadsveksten for 2024 opp fra 4,3 prosent i RNB til 4,4 prosent. Dette trekker isolert sett inntektsveksten i 2024 ned med 0,5 milliarder kroner.

Det økonomiske opplegget for kommunene i 2025

I regjeringens forslag til statsbudsjett 2025 legges det opp til en reell vekst i kommunenes frie inntekter på 5,15 milliarder kroner og en kommunal deflator på 4,1 prosent. Kommunenes demografikostnader finansieres av frie inntekter, og er anslått til 2,5 milliarder kroner for 2025. I tillegg er det i statsbudsjettet anslått en vekst i kommunenes pensjonskostnader på 0,45 milliarder kroner. Det vil si en økning i kommunenes økonomiske handlingsrom på om lag 2,2 milliarder kroner. Innenfor denne veksten i frie inntekter er 150 millioner kroner grunngitt med opptrappingsplan for psykiske helse, og 250 millioner kroner er grunngitt med bemanning i barnehager.

Utover det ovennevnte er 1,7 milliarder kroner begrunnet med omlegging av inntektssystemet med egen fordeling. Det nye inntektssystemet gjør endringer knyttet til kommunens inntekter fra formuesbeskatning. Dette medfører et inntektsbortfall som skal hentes inn igjen gjennom skatt på alminnelig inntekt. Den kommunale skattøren økes derfor med 1,8 prosentpoeng til 12,75 prosent. For å videreføre en skatteandel på 40 prosent er skatteinntekten økt reelt med om lag 5,3 milliarder kroner i 2025. Rammetilskuddet er på den annen side redusert reelt med 0,15 milliarder kroner, slik at samlet vekst i frie inntekter blir 5,15 milliarder kroner.

Inntektssystemet

Våren 2025 la regjeringen fram et forslag til nytt inntektssystem for kommunene, som er innarbeidet i statsbudsjettet 2025. I rammesaken 2024 ble det presentert at det nye systemet er fordelaktig for Drammen kommune, og med nye kriteriedata i forbindelse med statsbudsjettet blir dette bekreftet. Regjeringen anslår at det nye systemet tilfører Drammen kommune 94,6 millioner kroner mer sammenlignet med det gamle systemet. I tillegg kommer Drammen kommunes andel av de nevnte 1,7 milliarder kroner på 34,4 millioner kroner. I estimeringen av kommunens frie inntekter for planperioden, er det nye inntektssystemet innarbeidet, sammen med oppdaterte kriteriedata. For flere detaljer knyttet til endringene i inntektssystemet henvises det til rammesaken 2024.

Driftsbudsjett

Sentrale inntekter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Skatt på inntekt og formue	- 3 976 118	- 4 018 756	- 4 035 494	- 4 057 965
Rammetilskudd	- 3 647 653	- 3 663 712	- 3 692 736	- 3 729 193
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	- 29 487	- 21 082	- 18 134	- 16 130
Integreringstilskudd	- 177 553	- 130 263	- 92 263	- 64 157
Rente og inv. kompensasjon fra staten	- 27 983	- 25 403	- 23 781	- 22 626
Overføring fra kommunale foretak	- 116 033	- 116 033	- 116 033	- 116 033
Vertskommunetilskudd	0	0	0	0
Sum sentrale inntekter	- 7 974 827	- 7 975 249	- 7 978 441	- 8 006 104

Kommunens frie inntekter

Drammen kommunes frie inntekter består av skatt på inntekt og formue samt rammetilskudd, som fordeles gjennom regjeringens inntektssystem. Som meldt i 2. tertialrapport, så er det for 2024 forventet en mindreinntekt i forbindelse med de frie inntektene. Oppdaterte anslag for Drammen kommunes frie inntekter i 2024 tilsvarer om lag 7,02 milliarder kroner, hvilket vil være en forverring sammenlignet med 2. tertialrapport. For 2025 øker anslaget til 7,62 milliarder kroner. Dette tilsvarer en vekst på hele 8,6 prosent, hvilket er en god del høyere enn den kommunale deflatoren på 4,1 prosent. Årsaken til denne veksten henger sammen med regjeringens skatteanslag for 2025 og kommenteres senere. Uavhengig av dette har Drammen kommune fortsatt lave inntekter. Tall fra Kommunal- og distriktsdepartementet viser at Drammen i 2023 hadde frie inntekter på 90 prosent av landsgjennomsnittet når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehovet og inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft, havbruksfond og differensiert arbeidsgiveravgift.

SSBs befolkningsprognoser, MMM alternativ, er med enkelte justeringer benyttet som utgangspunkt for å estimere kommunens frie inntekter de kommende årene. SSB publiserer kun prognoser som gjelder per 1. januar hvert år, mens rammetilskuddet for kommunene baseres på tall per 1. juli året før. For å få prognoser per 1. juli gjennomføres en enkel metode, der prognostiserte befolkningsendringer mellom to år fordeles likt mellom to halvår. I statsbudsjettet 2025 presenteres oppdaterte befolkningstall per 1.7.24, hvilket for Drammen er noe høyere enn hva den overnevnte prognosen viser. For landets sin del er det motsatt. Disse forholdene er det tatt høyde for i befolkningsprognosene som ligger til grunn for estimering av frie inntekter i planperioden.

Budsjetterte beløp for kommunens frie inntekter i 2025 er basert på statsbudsjettets forslag om reell vekst i kommunenes frie inntekter på 5,15 milliarder kroner. Det er ikke gitt signaler fra regjeringen om realveksten i de frie inntektene for 2026 og framover. Kommunedirektøren legger likevel til grunn at staten fortsatt vil gi full demografikompensasjon, og legger opp til reell vekst i samsvar med dette. Estimer for demografikostnader fremover tilsier at dette vil utgjøre 2,01 milliarder kroner i 2026 og henholdsvis 2,25 og 2,83 milliarder kroner i 2027 og 2028. Alle beløp er i 2025-kroner. Gitt de nevnte forutsetningene legges det til grunn en årlig gjennomsnittlig realvekst i frie inntekter på cirka 54,5 millioner kroner (0,7 prosent) i planperioden.

Skatt på inntekt og formue

For første gang på flere år tyder prognosene for 2024 at regjeringen underestimerer årets skatteanslag. Hvor mye mindre anslaget blir, er uvisst, og i statsbudsjettet for 2025 anslår regjeringen en nedgang i skatteanslaget på 2 milliarder kroner for 2024. KS derimot, anslår at nedgangen blir på hele 5,5 milliarder kroner. Når anslagene er så uvisse, skaper det også utfordringer for prognosene i årene som kommer, da 2024 vil være basisåret for videre anslag. Prognosemodellen for kommunenes frie inntekter er utviklet og vedlikeholdt av KS, hvor deres 2024-anslag ligger til grunn. Denne modellen er også benyttet for vurdering av utviklingen i Drammen kommunes frie inntekter i planperioden. Regjeringens skatteanslag for 2025 på 234,8 milliarder kroner opprettholdes, men siden KS' anslag for 2024 er lavere enn regjeringens, anslår KS en vekst på inntekts- og formuesskatt på 9,3 prosent fra 2024 til 2025. Til sammenlikning opererer regjeringen i forslaget til statsbudsjett med en vekst på 7,5 prosent. Den høye veksten i det nasjonale skatteanslaget er i stor grad forklaringen på hvorfor de frie inntektene øker med 8,6 prosent fra 2024 til 2025.

Skatteinntektene per innbygger for Drammen kommune målt i forhold til landsgjennomsnittet har vist en synkende trend siden 2020, og estimatene for 2024 ligger på 89,6 prosent av landsgjennomsnittet. Som nevnt er det rimelig å anta at skatteelementene i det nye inntektssystemet kommer Drammen til gode. Spesielt gjelder dette halveringen av kommunens andel av formueskatten blir halvert og erstattet med skatt på ordinær inntekt. Hvor mye dette utgjør er vanskelig å beregne, da tall i forbindelse med formueskatt og utbytteskatt for 2023 enda ikke er klart. Basert på 2022-tall vil endringene i skatteelementene i inntektssystemet øke Drammen kommunes skatteinntekter målt opp mot landsgjennomsnittet med 0,1 prosentpoeng det første året og 1,1 prosentpoeng det andre året. Årsaken til forskjellen mellom første og andre år er at halveringen av kommunal formueskatt fra 0,7 til 0,35 promille fordeles over to år, og først gir full effekt i 2026. Basert på det tallgrunnlaget man i dag har tilgjengelig, er det lagt til grunn at kommunens skatteinntekter i 2025 vil ligge på 89,7 prosent av landsgjennomsnittet og 90,7 prosent i 2026-2028. Gitt disse forutsetningene vil Drammens skatteinntekter neste år få en nominell vekst på 9,7 prosent, noe høyere enn hva KS legger til grunn på landsbasis. Basert på tidligere omtalte forutsetninger om reell vekst i de frie inntektene anslås det at skatteinntektene vil øke reelt med 0,4 til 1,1 prosent per år i perioden 2026-2028.

Rammetilskudd

Drammen kommunes rammetilskudd for 2025 før inntektsutjevning er beregnet til 3,40 milliarder kroner, og stigende gjennom perioden. Dette er å anse som endelig nivå i 2025, hvis ikke Stortinget vedtar endringer som påvirker rammetilskuddet ved behandlingen av statsbudsjettet. Dette inkluderer blant annet storbytilskudd, inndelingstilskudd, skjønnstilskudd fra Statsforvalteren samt oppgaveendringer i 2025. I tillegg inkluderer beløpet et trekk på 42,4 millioner kroner for 2025 gjennom utgiftsutjevningen. Trekket er forutsatt å synke gjennom perioden da utgiftsindeksen er estimert til å øke fra 0,9894 i 2025, til 0,9920 i 2028 (landsgjennomsnittet = 1). Økningen er i hovedsak forklart med en noe større økning i antall personer over 80 år sammenlignet med landet.

Inntektsutjevning inngår også i rammetilskuddet. Basert på det omtalte skattenivået per innbygger på 89,7 prosent av landsgjennomsnittet, er netto inntektsutjevning for 2025 beregnet til 242,9 millioner kroner. Samlet rammetilskudd i 2025 blir etter dette estimert til 3,65 milliarder kroner. Samlet rammetilskudd vil øke noe i løpet av perioden selv om inntektsutjevningen vil reduseres da også skattenivået er antatt å øke noe.

Andre sentrale inntekter

Integreringstilskudd mv.

Krigen i Ukraina har medført en betydelig økning av flyktninger til Norge og til Drammen. Både i 2022 og 2023 har Drammen kommune etter anmodning fra IMDi vedtatt å øke bosettingen av flyktninger fra 58 til 310 personer i 2022, til 400 personer i 2023 og til 125 personer i 2024.

Det er foreløpig ikke kjent hvor mange Drammen kommune vil bli anmodet om å bosette i 2025. Kommunedirektøren har derfor foreløpig valgt å legge til grunn en bosetting på 58 personer neste år, herav inntil fire enslige mindreårige flyktninger. Dette er i samsvar med vedtaket fra gjeldende handlings- og økonomiplan: «For resten av planperioden 2025-2027 legges foreløpig årlig bosetting av 58 personer til grunn. Kommunedirektøren vil fremme tilleggsnotat til handlings- og økonomiplan om bosetting av flyktninger etter at kommunen har mottatt anmodning om bosetting fra IMDi. Det vises til nærmere omtale under P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig.

Beregningsteknisk er det lagt til grunn årlig bosetting av 68 personer inklusiv 10 personer på familiegjenforening i hele planperioden. Etter at satsene for integreringstilskuddet ikke ble justert i 2024, foreslår regjeringen i forslag til Statsbudsjett for 2025 at satsene økes med 3,9 prosent neste år. Dette er 0,2 prosentpoeng lavere enn anslått deflator. Basert på omtalte forutsetninger er det budsjettert med 177,6 millioner kroner fra integreringstilskudd i 2025. Med de forutsatte bosettingstallene vil inntektene være sterkt avtagende utover i planperioden og går ned til 64,2 millioner kroner i 2028.

Merinntekter som følge av den økte bosettingen er avsatt med 126,4 millioner kroner i år og disponeres til dekning av programområdenes merutgifter. Kommunedirektøren legger til grunn tilsvarende opplegg for den kommende perioden. De store bosettingene fra 2022 og 2023 vil neste år gi tilskudd for henholdsvis år 3 og 4 med betydelig lavere tilskuddssatser enn de to første årene. Som det fremgår av tabellen nedenfor er derfor merinntektene som avsettes sterkt avtagende utover i planperioden, fra 107,5 millioner kroner i 2025 til 6,5 millioner kroner i 2028.

Sentrale midler som følge av økt bosetting av flyktninger i perioden 2022-2024

Tusen 2025-kroner	2025	2026	2027	2028
Forslag avsetning ekstra bosetting i perioden 2022-2024	107 465	66 491	35 740	6 519

Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Det er vedtatt bosetting av inntil seks enslige mindreårige flyktninger i år. For 2025 legger kommunedirektøren foreløpig til grunn at det bosettes inntil fire enslige mindreårige flyktninger. For resterende del av planperioden legges det opp til tilsvarende bosetting.

Satsene for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger er i forslaget til statsbudsjett 2025 betydelig nedjustert med 11,4 prosent. Det mottas tilskudd etter høy sats for bosatte personer til og med 16 år på 1 059 100 kroner (1 194 800 kroner i 2024), mens det mottas tilskudd etter lav sats for personer mellom 17 og 20 år på 667 900 kroner (753 500 kroner i 2024).

For 2025 forventes inntektene fra ordningen å bli 29,5 millioner kroner. Som følge av noen år med noe lavere bosettingskull forventes en gradvis nedgang i antall tilskuddsberettigede personer og dermed også i det årlige tilskuddsbeløpet i planperioden. I 2028 er inntektene anslått til 16,1 millioner kroner.

Kompensasjonstilskudd fra Husbanken

Ordningene med kompensasjonstilskudd knyttet til etablering av omsorgsboliger og sykehjemsplasser, skolebygg/svømmehaller og kirkebygg videreføres i 2025 for prosjekter det tidligere er gitt tilsagn om. Etter vedtak i Stortinget fastsettes renten i kompensasjonsordningene fra og med regnskapsåret 2017 lik Husbankens flytende rente fratrukket 0,5 prosentenheter. Basert på den forventede renteutviklingen er det ved beregningen av kompensasjonstilskuddene lagt til grunn en rentesats på 3,8 prosent i 2025, med noe avtakende nivå utover i planperioden. Samlet kompensasjonstilskudd for 2025 blir med denne forutsetningen på 28 millioner kroner. I tillegg vil tilskuddsnivået avta som følge av simulert avdragseffekt som reduserer kompensasjongrunnlaget. Tilskuddsnivået er forventet å avta gradvis til 22,6 millioner kroner i 2028.

Eieruttak fra kommunale foretak

Kommunekassen mottar årlig eieruttak fra Drammen Eiendom KF. Eieruttaket gir uttrykk for avkastning på foretakets egenkapital og fastsettes av kommunestyret i forbindelse med budsjettbehandlingen. Vedtatt eieruttak for 2024 er 111,5 millioner kroner. For 2025 og framover foreslår kommunedirektøren at eieruttaket settes til 116 millioner kroner etter justering med kommunal deflator på 4,1 prosent. Foretaket har i sitt forslag til handlings- og økonomiplan lagt til grunn ytterligere økning av eieruttaket med 7,1 millioner kroner knyttet til foreslåtte sparetiltak under økonomisk bærekraft. Kommunedirektøren har foreløpig ikke lagt dette inn i det budsjetterte eieruttaket, da det allerede er lagt inn 30 millioner kroner i innsparing under sentrale utgifter/byggstrategi.

Sentrale utgifter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Lønnsreserve	125 700	125 700	125 700	125 700
Husleie og renhold	5 000	5 000	5 000	5 000
Gjeldsbrevkraft	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Avskrivninger	345 000	360 000	375 000	390 000
Avsetninger flyktninger	107 465	66 492	35 740	6 519
Tilskudd Den norske kirke, kapitalkostnader og pensjon	5 500	5 500	5 500	5 500
Pensjon	149 900	166 600	174 200	190 700
Økonomisk bærekraft - byggstrategi	- 30 000	- 70 000	- 70 000	- 70 000
Sum sentrale utgifter	706 564	657 292	649 140	651 419

Lønnsreserve

Anslag lønnsreserve 2025 er basert på 4,5 prosent lønnvekst som forutsatt i statsbudsjettet. Beregnet overheng fra 2024 er på 1,95 prosent. Til dekning av neste års lønnsoppgjør er det beregnet en lønnsreserve på 125,7 millioner kroner.

Husleie og renhold

Utgifter til husleie og renhold ble i forbindelse med kommunesammenslåingen i 2020 lagt under sentralt utgifter. I samsvar med vedtak ved behandlingen av rammesak 2024 flyttes utgifter til husleie og renhold tilbake til programområdene fra budsjettåret 2025. Til sammen overføres 774,8 millioner kroner i husleieutgifter og 85,1 millioner kroner til renholdstjenester fra sentrale utgifter til programområdene. Av dette gjelder 20 millioner kroner nye leiekontrakter og 0,7 millioner kroner nye renholds-kontrakter i 2025.

Sentrale pensjonsposter

I henhold til den kommunale regnskapsforskriften er det aktuarberegnet netto pensjonskostnad som skal belastes driftsresultatet. Dette innebærer at driftsresultatet korrigeres for differansen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Dette benevnes som premieavvik og føres mot balansen, slik at bokførte premieinnbetalinger resultatmessig jevnes ut over flere år. Balanseførte premieavvik amortiseres (tilbakeføres) med like store beløp over sju år.

Den årlige pensjonskostnaden i kommuneregnskapet består dermed av beregnet netto pensjonskostnad og amortisering av tidligere års premieavvik. Dette innebærer at det over tid likevel er den betalte pensjonspremie som belastes i driftsregnskapet.

Ordinær pensjonspremie for kommunens tre pensjonsordninger i Drammen kommunale pensjonskasse (DKP), KLP (sykepleiere) og Statens pensjonskasse (SPK - lærere) inngår i programområdenes rammer og belastes virksomhetens budsjett basert på en årlig fastsatt premiesats for hver av de tre ordningene. Det er foreløpig signalisert forholdsvis marginale økninger i premiesatsene i 2025 fra de tre pensjonsleverandørene.

Øvrige forhold innenfor pensjonsområdet føres på sentralt ansvar. Det er budsjettert med følgende forutsetninger på sentralt ansvar i den kommende planperioden:

- **Reguleringspremie** - det forventes reguleringspremie i 2025 på om lag samme nivå som i år med noe vekst utover i perioden.
- **Bruk av premiefond** reduserer den betalbare premien og vil bidra til lavere premieavvik og dermed lavere amortiseringskostnad de neste årene. Drammen kommune har valgt høy bruk av premiefond i år med til sammen 279 millioner kroner DKP og KLP samlet. Dette bidrar isolert sett til å redusere årlig amortiseringskostnad med nesten 40 millioner kroner de sju neste årene. Av dette er 14,6 millioner kroner knyttet til ekstra bruk av premiefond med 100 millioner kroner i år i sak om økonomisk bærekraft. I den kommende planperioden er det lagt opp til årlig bruk av premiefond på 100 millioner kroner fra DKP og i størrelse 9-30 millioner kroner per år fra KLP. Faktisk bruk av premiefond de kommende årene må vurderes i forhold til utviklingen i pensjonskassenes premiefond. Etter at premiefondene ble bygget kraftig opp for tre - fire år tilbake, er de nå trappet betydelig ned gjennom forholdsvis stor bruk de siste to årene.
- **Premieavviket** er i 2024 kraftig begrenset av stor bruk av premiefond. Med mer moderat bruk av premiefond i den kommende planperioden antas årlig premieavvik å ligge i størrelse 375 til 480 millioner kroner.
- **Amortisering av tidligere års premieavvik** er beregnet til 222,1 millioner kroner i 2025. Dette er en økning på bare 1,6 millioner kroner, som følge av ekstraordinær bruk av premiefond i år. Basert på anslåtte premieavvik i den kommende planperioden vil veksten i amortiseringskostnadene bli betydelig større utover i planperioden, og er anslått til 337 millioner kroner i 2028.

Oppsummering

Basert på forutsetningene ovenfor reduseres de sentrale pensjonspostene fra 156,4 millioner kroner i årets budsjett til 149,9 millioner kroner neste år. De sentrale pensjonspostene forventes imidlertid å øke utover i perioden og anslås til om lag 190 millioner kroner i 2028.

Som nevnt er det summen av netto pensjonskostnad og amortiseringskostnad som utgjør kommunens årlige pensjonskostnad i driftsregnskapet. Som allerede påpekt bidrar ekstraordinær bruk av premiefond i 2024 til å begrense veksten i amortiseringskostnaden i 2025. Sammen med en moderat vekst i netto pensjonskostnad på 3,6 prosent bidrar dette til at Drammen kommunekasses samlede pensjonskostnad i 2025 kun øker med 2,5 prosent. Videre i planperioden forventes samlet pensjonskostnad å øke fra 4,7 til 7,0 prosent årlig.

Samlet pensjonskostnad Drammen kommunekasse 2024-2028

Det er usikkerhet knyttet til virkningene av innføring av ny offentlig AFP fra 2025. Kommunal- og distriktsdepartementet har i rundskriv til kommunene lagt til grunn at ny AFP foreløpig ikke tas inn i beregningene av pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader for regnskapsåret 2025. Departementet varsler at man vil komme tilbake til dette i revidert nasjonalbudsjett 2025.

Beløp i 1000

	2024	2025	2026	2027	2028
Netto pensjonskostnad	389 198	403 012	405 692	407 637	406 667
Amortisering tidligere års premieavvik	220 475	222 067	249 017	287 509	337 438
Sum pensjonskostnad	609 673	625 079	654 709	695 146	744 105
Endring prosent		2,52%	4,74%	6,18%	7,04%

Andre sentrale poster

- Sentral bevilgning til dekning av merutgifter som følge av utvidet bosetting av flyktninger i årene 2022-2024 er budsjettert med 107,5 millioner kroner i 2024 og er avtagende utover i perioden. Se nærmere omtale under Sentrale inntekter.
- Tilskudd til dekning av kapitalutgifter og reguleringspremie pensjon i Den norske kirke er budsjettert md 5,5 millioner kroner per år. Dette er en økning fra årets budsjett, men lavere enn regnskap 2023 da reguleringspremien var spesielt høy.
- Innenfor dette området føres også utgifter og inntekter knyttet til kommunens avtale om uttak av gjeldsbrevkraft fra Ramfoss og Mykstufoss kraftverk. Kraften betales til produksjonspris og videreselges til spotpris. For 2024 forventes et overskudd etter skatt på 2 millioner kroner, og dette videreføres i planperioden ut fra forventning om moderate strømpriser.
- Det er også lagt inn ny post «Økonomisk bærekraft - byggstrategi» med forventet innsparing på 30 millioner kroner i 2025 stigende til 70 millioner kroner fra 2026. Det vises til vedtakspunkt 2 i kommunestyresak 129/24 Økonomisk bærekraft - alternative tiltak der Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å lage en plan for å frigjøre minimum 35 000 kvadratmeter lokaler og oppnå innsparinger på minimum 70 millioner kroner.

Rammer per hovedutvalg og formannskap

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Hovedutvalget for oppvekst og utdanning	3 340 155	3 304 805	3 291 105	3 267 905
Hovedutvalget for helse og omsorg	1 851 557	1 909 082	1 962 382	2 054 782
Hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv	453 027	451 527	450 527	449 527
Hovedutvalget for tekniske tjenester	- 71 660	- 127 563	- 176 524	- 247 236
Formannskapet	644 109	630 909	639 909	640 309
Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering	1 168 494	1 174 744	1 183 794	1 189 044
Driftsutgifter per tjenesteområde	7 385 683	7 343 505	7 351 194	7 354 332

Tabellen over viser hovedutvalgenes rammer i perioden 2025-2028. Budsjettene for Drammen kommune vedtas som nettobevilgning per programområde. Et programområde er et sett med virksomheter og tjenester som sorterer inn under en felles «overbygning». Et programområde består av flere virksomhetsområder som politisk hører inn under det samme faste hovedutvalget. Med nettobevilgning for et programområde forstås øvre ramme for utgifter og avsetninger med fradrag for de inntekter og bruk av avsetninger som hører hjemme i programområdet.

Revidert budsjett inklusive justeringer til og med 2. tertial 2024 er utgangspunktet for nye beregnede rammer for programområdene for perioden 2025–2028. Budsjettforslaget viser at programområdenes samlede netto utgiftsramme øker betydelig fra 6 066 millioner kroner i opprinnelig budsjett 2024 til 7 387 millioner kroner forslag 2025. Utover i perioden synker rammene igjen, og dette må ses i sammenheng med økte gebyrinntekter innenfor P12 Vann- og avløp.

Veksten i programmenes rammer er i hovedsak drevet av følgende tekniske justeringer:

- Kompensasjon for lønns- og prisvekst øker rammene med om lag 341 millioner kroner.
- Som tidligere omtalt flyttes utgifter til husleie og renhold fra sentralt ansvar til programområdene med totalt 860 millioner kroner fra budsjettåret 2025.

I tillegg er rammene justert for blant annet følgende forhold:

- Kommunestyret vedtok i sak 129/24 om økonomisk bærekraft en rekke innsparingstiltak. Av en samlet innsparingseffekt på 177 millioner kroner er det i 2025 lagt inn besparelser på nesten 116 millioner kroner. Av dette er nesten 45 millioner kroner lagt under sentrale utgifter, mens 71 millioner kroner er trukket ut av programområdenes rammer.
- Demografijustering - programområdenes rammer er samlet foreslått styrket med nesten 45 millioner kroner i 2025, stigende til 205 millioner i 2028. Se tabell og nærmere omtale nedenfor.
- Oppfølging av politiske vedtak. Dette gjelder eksempelvis tiltak som eldreombud, vinterjakker til hjemmetjenesten og matverter på institusjonene.
- Nye tiltak: Som følge av svært stram økonomi har det vært nødvendig å begrense omfanget av nye tiltak. Det foreslås likevel enkelte nødvendige justeringer som skal bidra til at alle programområder skal ha rammer tilpasset den driften de har i dag.

For nærmere omtale av kommunedirektørens forslag til budsjett for det enkelte programområde, se kapitlene for hovedutvalgsområdene.

Lønns- og prisvekst

Budsjettrammene er i utgangspunktet omregnet til 2025-kroner i samsvar med de forutsetninger for lønns- og prisvekst som regjeringen har lagt til grunn i forslaget til neste års statsbudsjett. Regjeringen legger til grunn en kommunal deflator på 4,1 prosent i 2025, basert 4,5 prosent lønnsvekst og 3,5 prosent prisvekst. Programområdenes rammer er kompensert for virkningene av årets lønnsoppgjør inklusive overheng til 2025. Det vil si at budsjettrammene er tilpasset lønnsnivået per 1. januar 2025. Lønnsvekst utover overhengen fra oppgjør i 2024 er avsatt til sentral lønnsreserve med nesten 126 millioner kroner. Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

Gebyrer, avgifter og egenbetalinger

Som nevnt tidligere er programområdenes rammer en nettobevilgning. Det er i de fleste programområder inntekter knyttet til gebyrer, avgifter og egenbetalinger. Forslag til betalingsregulativ for de kommunale tjenestene i 2025 fremgår av vedlegget «Kommunale betalingssatser og gebyrer 2025». Som hovedregel justeres betalingssatsene med utgangspunkt i kommunal deflator, som 2025 er satt til 4,1 prosent. Innenfor enkelte områder foreslås imidlertid økninger utover deflator. Dette gjelder blant annet parkeringsavgift i ytre og indre sone som foreslås økt med henholdsvis 10 og 9 prosent. Innenfor selvkostområdene vann, avløp og renovasjon foreslås gebyrøkninger på henholdsvis 11,5 prosent (vann), 14 prosent (avløp) og 6 prosent (husholdningsrenovasjon). De foreslåtte økningene er likevel lavere enn forutsatt i Handlings- og økonomiplan 2024–2027. Det nevnes også at det foreslås at gebyrmodellen for feiing og tilsyn med fyringsanlegg endres fra å ta gebyr etter gjennomført oppdrag til en gebyrmodell med årlige gebyrer. Se nærmere omtale av dette under «Kommunens tjenesteområder» og eget vedlegg som viser foreslåtte kommunale gebyrer og betalingssatser i 2025.

Demografikompensasjon

I Drammen, som i resten av landet, er befolkningens alderssammensetning i endring. Det blir stadig flere eldre samtidig som barnetallene går ned. Dette har sammenheng med at forventet levealder over tid har økt, at fødselstallene over tid har gått ned og at de store etterkrigskullene nå etter hvert fyller 80 år. Dette er en sterk indikasjon på at en større andel av kommunens ressurser i fremtiden må benyttes i pleie- og omsorgssektoren.

Tabellen nedenfor viser beregnede endringer i utgiftsbehov som følger av forventede endringer i befolkningssammensetningen i den kommende planperioden. Beregningene tar utgangspunkt i SSBs nyeste prognoser for befolkningsframskriving (alternativ MMMM) som ble publisert i juni i år. Som grunnlag for beregningene er det i hovedsak benyttet KS' demografimodell. Som følge av nedgang i yngre aldersgrupper ligger det bak disse tallene behov for betydelig omdisponering av midler fra programområdene innenfor hovedutvalget for oppvekst og utdanning til helse- og omsorgstjenester.

Demografijustering per programområde 2025-2028 - akkumulert endring i forhold til budsjett 2024

Beløp i 1000 (2025-kroner)

		2025	2026	2027	2028
P01	Skole	- 8 000	- 24 100	- 36 500	- 48 500
P02	Barnehage	- 6 200	- 20 000	- 19 000	- 28 400
P03	Forebyggende tjenester	- 1 900	- 4 100	- 5 900	- 8 100
P04	Helse	4 600	8 900	12 500	16 000
P05	Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2 500	4 100	5 700	7 300
P06	Hjemmetjenester og institusjon *	46 925	118 650	159 450	248 250
P07	Rus og psykisk helse	1 800	3 000	4 100	5 100
P08	Sosialtjeneste, etablering og bolig	5 000	8 700	10 800	13 200
Sum demografikompensasjon 2025-2028		44 725	95 150	131 150	204 850

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	144 000	144 000	144 000	144 000
Konserninterne renteutgifter	234 900	247 900	259 700	278 500
Konserninterne avdrag	226 500	235 700	289 600	300 300
Renteinntekter	- 196 554	- 196 370	- 196 370	- 196 370
Overføring til/fra lånefondet	5 200	- 12 300	- 19 800	- 13 300
Utbytte	- 283 000	- 218 200	- 200 200	- 200 200
Netto finansinntekter/finansutgifter	131 046	200 730	276 930	312 930
Finansutgifter i tjenesteområdene	- 1 071	- 1 071	- 1 071	- 1 071
Totale finansutgifter	129 975	199 659	275 859	311 859
Motpost avskrivninger	- 345 000	- 360 000	- 375 000	- 390 000

Finans- og gjeldsforvaltningen i Drammen

Finansforvaltningen i Drammen kommune er innrettet etter reglement for finans- og gjeldsforvaltning, vedtatt av kommunestyret 12. desember 2022. I henhold til reglementets punkt 2.2 skal finansreglementet vedtas årlig. Reglementet gjelder for Drammen kommune, for virksomhet i kommunale foretak etter kommunelovens kapittel 9 og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 17. Vedtatt finans- og gjeldsreglement følger som vedlegg.

Økonomireglement følger også som vedlegg. Reglementet er sendt revisor for uttalelse. Av større endringer i reglementet er det tatt bort krav om månedsrapportering for februar og juli. Oktoberrapportering er beholdt. I punkt 2.1. er tekst om «rapportering av sykefravær og uførhet skal ligge som vedlegg til økonomirapporten» er tatt ut da det samsvarer ikke med praksis. Sykefravær inngår

inn i de ordinære rapportene og uførhet omtales ikke spesifikt. Vedlegg med hovedoversikt 1A og 1B er oppdatert, så de er identiske som Framsikt sine obligatoriske tabeller. Vedlegg er også oppdatert med oversikt over programområdene per. hovedutvalg.

Med unntak av formidlingslån i Husbanken, skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet og all betjening av ekstern gjeld skje i regi av Drammen kommunes lånefond. For lånefondet utarbeides det eget budsjett og det føres særskilt årsregnskap for fondet. Vilkår for videre utlån til interne låntagere fastsettes årlig ved behandling av handlings- og økonomiplanen. Internrenten foreslås beholdt på 4,5 prosent. Forslag til budsjett for lånefondet følger som vedlegg til økonomiplanen.

Mens kommunens eksterne gjeldsforpliktelser med tilhørende kapitalkostnader fremkommer i lånefondet, knytter kommunekassens finansielle poster seg i all hovedsak til betjening av renter og avdrag på intern gjeld (låneopptak fra lånefondet), finansutgifter og finansinntekter knyttet til låneopptak i Husbanken og videreformidling av startlån, samt avkastning av plassert overskuddslikviditet, renteinntekter på kommunens ordinære driftskonto og renteinntekter fra andre utlån.

Renter og avdrag knyttet til investeringer i Drammen Eiendom KF fremgår i egen økonomiplan fra foretaket som er vedlagt. Disse kostnadene inngår i husleie som belastes kommunekassen.

Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter

Norges Banks beholdt styringsrenten uendret på 4,5 prosent i rentemøtet den 18. september. Styringsrenten har vært uendret siden desember 2023. Slik Norges Bank vurderer utsiktene vil styringsrenten holdes på dagens nivå ut året. Prognosen i septemberrapporten indikerer en styringsrente som settes gradvis ned fra første kvartal 2025. Prognosen er lite endret fra Pengepolitisk rapport 2/24, men indikerer en litt raskere nedgang i renten gjennom 2025.

Markedet, representert ved 3 måneders NIBOR, indikerer per oktober 2024, en jevn rentenedgang i hele 2025.

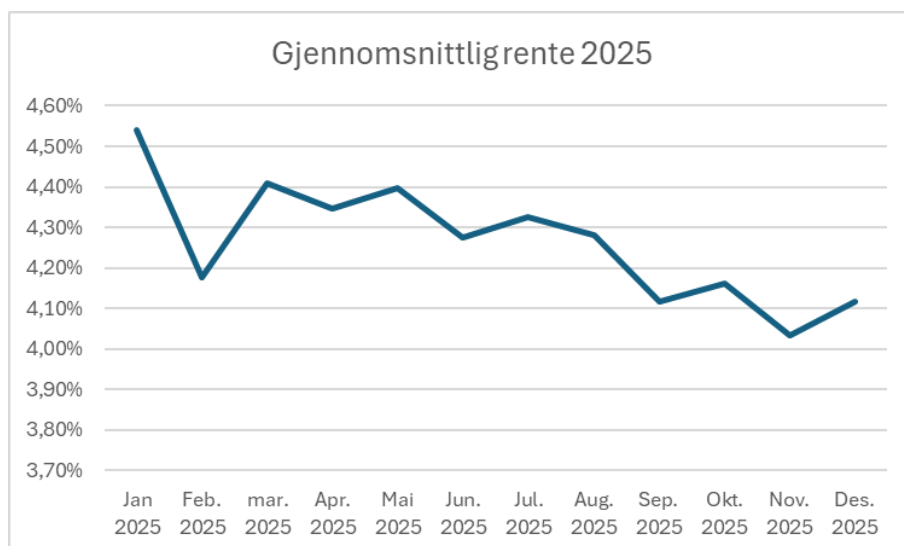
Forventet rente på innlån

For Drammen kommune innebærer forventninger til styringsrenten og markedsrenten en svakt avtagende rente. Rentekostnadene er derimot noe høyere sammenlignet mot fjorårets opprinnelige budsjett. Dette henger sammen med salg av rentesikringsavtalene i juni 2024, hvor man fikk en engangsinntekt på 72,5 millioner kroner. Den reduserte fastrentekostnaden disse sikringene ville gitt i årene fremover, har man mottatt nåverdien av i 2024.

Kommunens budsjettverktøy KBN Finans gir en forventning om følgende utvikling av gjennomsnittlig rente på alle kommunens lån:

Gjennomsnittlig lånerente i 2025

jan.25	feb.25	mar.25	apr.25	mai.25	jun.25	jul.25	aug.25	sep.25	okt.25	nov.25	des.25
4,54 %	4,18 %	4,41 %	4,35 %	4,40 %	4,28 %	4,33 %	4,28 %	4,12 %	4,16 %	4,03 %	4,12 %

Husbanklån for videreutlån (startlån) er ikke inkludert i disse tallene.

Snitt av alle måneder er 4,26 prosent. Dette er renter på tidligere inngåtte lån samt nye lån planlagt tatt opp i 2025. For 2025 er budsjettforutsetningen at lån tas opp med flytende rente. Avhengig av markedet for fastrentelån, kan deler av låneopptaket i henhold til finansreglementer, tas opp med fasterentevilkår.

Internrenten var satt til 4,00 prosent i 2023. For 2024 var den satt den til 4,5 prosent og det videreføres i 2025. Dette er renten som danner grunnlag for betaling av renter til lånefondet og settes normalt noe over forventet rente på innlån.

Konserninterne renter

Kommunekassens lånegjeld er i hovedsak knyttet til investeringer i VA-sektoren og investeringer innenfor områder som vei, park, idrett og infrastruktur som bybru. Per 31.12.2023 var kommunekassens samlede gjeld, i henhold til regnskapets note 9, knyttet til investeringsformål 4 476 millioner kroner. Basert på kommunedirektørens forslag til investeringsbudsjett for Drammen kommunekasse er bruk av lån i 2025 beregnet til 636,4 millioner kroner. Gjeld til Husbanken for videre utlån (startlån) er ikke inkludert i disse beløpene. For 2025 er det budsjettert med renteutgifter til lånefondet på 234,9 millioner kroner.

Konserninterne avdrag

Kommunen betaler avdrag på lånefondets eksterne gjeld i samsvar med kommunelovens §14-18 og ny forskrift om minimumsavdrag på lån for kommuner og fylkeskommuner gjeldende fra 2025. Den nye forskriften om minimumsavdrag supplerer loven med utdypende regler om krav til dekning av minimumsavdraget i årsbudsjettet og årsregnskapet, beregning av minimumsavdraget og plikten til å betale minimumsavdraget. Minimumsavdragene skal samlet være minst lik størrelsen på kommunens avskrivninger i regnskapsåret. Dette er basert på forholdet mellom størrelsen på lån og størrelsen på kommunens avskrivbare anleggsmidler ved inngangen av regnskapsåret.

Beregningen av minimumsavdrag innebærer at kommunes gjeld samlet sett nedbetales over om lag 23,3 år, ref. regnskapsnote 10 for 2023. Avdragene til kommunekassa er beregnet med en gjennomsnittlig avskrivningstid på 23,3 år. Det er lagt til grunn at ny bybru begynnes å avskrives i 2027.

Årets avskrivninger er først kjent etter året er slutt. De største investeringene har 40 års avskrivningstid, slik som veier og ledningsnett til vann og avløp. Ny bybru er det største prosjektet. Det knytter seg usikkerhet til avdragenes størrelse utover i fireårsperioden ettersom prosjektenes fremdrift kan variere.

Renteinntekter

Reduserte rentesatser betyr også reduserte renteinntekter på innskudd i bank og utlån.

Kommunekassen har renteinntekter fra innestående midler i bank samt fra utlån. Sammen med løpende kontantstrømmer gjennom året forvaltes midlene i samsvar med gjelds- og finansreglementet med lav risikoprofil.

Videre har kommunekassen renteinntekter fra startlån og øvrige utlånte midler, i hovedsak til Drammen kommunale Pensjonskasse og Lindum AS. For 2025 er det budsjettert med inntekter fra innestående i bank og plasseringer, samt renteinntekter fra utlån.

Overføring til/fra lånefondet

Lånefondet har renteinntekter og avdragsinntekter fra kommunekassen og de kommunale foretakene. Internrente på 4,5 prosent er noe lavere enn foreliggende prognose for lånefondets renteutgifter i 2025, og vil gi en underdekning i lånefondet på om lag 5,2 millioner kroner i 2025. Dette er basert på markedsrenten neste år. Dersom Norges Bank setter ned renten raskere enn markedet forventer vil underdekningen kunne reduseres neste år. Dette vil evt. bli justert i tertialrapporteringen.

Overskudd i lånefondet kan budsjetteres overført til kommunekassa. Tilsvarende skal et merforbruk i driftsregnskapet til lånefondet dekkes inn året etter at merforbruket oppsto (forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, mv. § kapittel 9). For de påfølgende tre årene etter 2025 er det budsjettert med en overdekning i lånefondet som budsjetteres overført til kommunekassa. Fremtidige endringer i rentenivå vil påvirke lånefondets resultat og fastsetting av intern budsjettrente vil bli vurdert årlig. Lånefondets resultat utover i fireårsperioden er mer usikkert og usikkerheten er i hovedsak knyttet i hva renten vil bli i årene fremover.

Lånefondets lånegjeld

Lånefondets eksterne gjeldsforpliktelse var 9,6 milliarder kroner ved inngangen til 2024 i henhold til regnskapets note 9. Utviklingen i lånegjelden er basert på de investeringene som ligger inne i planperioden. For kommunekassa er den største økningen knyttet til ferdigstillelsen av ny bybro samt investeringer i vann og avløp. For Drammen Eiendom KF er det planlagt bygging av flere større formålsbygg, som utvidelsen av Veivangen skole samt bygging av omsorgsboliger og sykehjem.

Utbytte

Omtale av utbytte samt tabellarisk oversikt over de respektive beløpene fra de ulike selskapene er beskrevet under kapittel om eierstyring og eierskap.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Bruk av disposisjonsfond	- 40 089	- 19 311	- 98 110	- 105 581
Avsetning til disposisjonsfond	- 0	- 0	- 0	- 0
Overføringer til investeringsregnskapet	136 623	153 034	158 884	126 693
Avsetning til bundne fond vann og avløp	0	0	15 404	56 312
Netto avsetninger	96 534	133 723	76 178	77 424
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	0	0	0	0
Totale avsetninger	96 534	133 723	76 178	77 424

I kommunedirektørens forslag til Handlings- og økonomiplan 2025-2028 budsjetteres det med et samlet netto driftsresultat på 384 millioner kroner, noe som tilsvarer et netto driftsresultat i underkant av 1 prosent av brutto driftsinntekter. Dette er ikke tilstrekkelig til fullt ut å finansiere budsjettet egenfinansiering av investeringene.

Overføring til investeringsbudsjettet

Investeringsbudsjettet er i hovedsak uendret sammenlignet med rammesak 2024, men sett i forhold til kommunens økonomi vurderes nivået som ligger inne i fireårsperioden for høyt. Basert på handlingsregelens krav om 15 prosent av egenfinansiering av ikke-rentable investeringer er det beregnet en samlet overføring på 575,2 millioner kroner fra drifts- til investeringsbudsjettet i planperioden, tilsvarende et gjennomsnitt på 143,8 millioner kroner per år. Det høyeste nivået inntreffer i 2027 med 158,9 millioner kroner, mens laveste nivå er 126,7 millioner kroner i 2028. Årsaken til det lave nivået i år fire er et forholdsvis stort innslag av rentable investeringer innenfor vann- og avløp som ikke utløser krav til egenfinansiering.

Som nevnt er ikke de årlige driftsresultatene tilstrekkelig store til fullt ut å dekke de budsjetterte overføringene til investeringsbudsjettet. Kommunedirektøren legger derfor foreløpig til grunn at differansen dekkes ved bruk av disposisjonsfondet.

Disposisjonsfond - bruk og avsetning

Oppdatert resultatprognose 2024

Kommunedirektøren har i 2. tertialrapport varslet et betydelig driftsunderskudd i 2024. Basert på den negative årsprognosen er det anslått at disposisjonsfondet vil bli betydelig svekket ved årets utgang. I forbindelse med framleggelsen av statsbudsjett 2025 har regjeringen gitt signaler om at kommunenes frie inntekter vil bli styrket i forbindelse med re-salderingen av statsbudsjett 2024. I en oppdatert prognose for 2024 legger derfor kommunedirektøren til grunn en forventning om at de frie inntektene i år økes med minst 2 milliarder kroner på landsbasis, og at kommunekassens resultat vil forbedres med i størrelse 40-45 millioner kroner. Ny prognose for disposisjonsfondet per utgangen av 2024 er etter dette 266 millioner kroner.

Foreløpig bruk i 2025–2028

Som nevnt ovenfor foreslår kommunedirektøren at forutsatt egenfinansiering av investeringene som en foreløpig løsning dekkes ved bruk av disposisjonsfond. Dette innebærer en samlet bruk av disposisjonsfondet på 263 millioner kroner i planperioden. Dette vil i så fall innebære at fondsreserven tømmes i perioden, med en restsaldo i overkant av 3 millioner kroner ved utgangen av 2028.

Utvikling disposisjonsfondet 2024–2028 – prognose

Beløp i 1000

	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo disposisjonsfond per 1.1.	574 502	266 282	226 247	206 936	108 826
Bruk av disposisjonsfond - HØP 2025-2028		- 40 035	- 19 311	- 98 110	- 105 581
HØP 2024-2027 Bruk	- 157 949	-	-	-	-
1T 2024: Bruk	- 10 571	-	-	-	-
2T 2024: Bruk forslag	- 1 700	-	-	-	-
Årsoppgjør: Bruk prognose forverring årsresultat 2024	- 138 000	-	-	-	-
Prognose saldo disposisjonsfond per 31.12	266 282	226 247	206 936	108 826	3 245
Generell reserve (3% av brutto driftsinntekter)	271 751	288 752	291 119	292 923	295 694
«Rentesikringsfond» (1% av brutto lånegjeld)	98 774	103 036	109 740	116 958	127 458
«Eier-risikofond»	20 000	20 000	20 000	20 000	20 001
Handlingsreglenes reservekrav pr. 31.12	390 525	411 788	420 859	429 881	443 153
Avvik fra handlingsreglenes krav	- 124 244	- 185 542	- 213 923	- 321 056	- 439 909
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	2,9%	2,4%	2,1%	1,1%	0,0%

Dette er ikke bærekraftig utvikling, og kommunedirektøren legger derfor følgende forutsetninger til grunn for investeringsbudsjettet i 2025:

- Nye prosjekter i 2025 avventes igangsatt inntil første prognose for driftsbudsjettet 2025 foreligger.
- Dersom Stortinget vedtar å styrke kommuneøkonomien i 2025, forutsettes det at disse inntektene benyttes til å forbedre netto driftsresultat slik at bruk av disposisjonsfond kan reduseres.
- Hvis Stortinget ikke bevilger ekstra midler til kommunene i 2025, vil kommunedirektøren fremme nytt forslag til prioritering av investeringsbudsjettet.

Avsetning til vann og avløpsfond

Etter flere år med underdekning i selvkostordningene for vann- og avløpstjenester vil ordningene med de foreslåtte gebyrøkninger gå med overskudd fra 2025. Det vil imidlertid ta tid å dekke inn det akkumulerte underskuddet som er anslått til 102 millioner kroner ved utgangen av 2024. Fra og med 2027 vil det imidlertid være behov for å avsette overskudd til selvkostvann og fra og med 2028 også til selvkostfond avløp. Samlet avsetning til de to fondene anslås til nesten 72 millioner kroner ved utgangen av 2028.

Investeringsbudsjett**Investeringer i økonomiplanen**

Forslag til investeringsbudsjett bygger på innspill og føringer som er gitt fra kommunestyret gjennom behandling av Rammesak 2024, sak 0098/24, 17. juni 2024. I saken ble det gitt styringssignaler om

prioritering og oppdrag i arbeidet med Handlings- og økonomiplan 2025-2028:

1. De finansielle handlingsreglene fastsatt i kommunens økonomireglement videreføres.
2. Netto driftsresultat skal i løpet av den kommende planperioden være på minst 1,75 prosent av brutto driftsinntekter.
3. Investeringsrammer til oppgradering og fornyelse videreføres med 400 millioner kroner per år.
4. Nivået på rammebevilgningen til vann og avløp vurderes i lys av vedlikeholdsetterlepet inn mot Handlings- og økonomiplan 2025-2028.

Prinsipper for investeringsbudsjettet

Prinsipper for investeringsbudsjettet reguleres av kommunens vedtatte økonomireglement, hvor det kommer frem at investeringer angis som brutto investeringer, inkludert merverdiavgift og ikke fratrukket eventuelle tilskudd og annen finansiering. Finansiering vil komme frem i egne tabeller under kapittelet om finansiering.

Forholdet mellom kommunekassen og kommunale foretak

Kommunestyret vedtar budsjettene til kommunale foretak. Det innebærer at investeringene som skal gjennomføres av for eksempel Drammen Eiendom KF, skal bevilges gjennom egne separate oversikter.

Drammen Eiendom KF gjennomfører byggeprosjekter for de fleste programområdene. Inventar og utstyr knyttet til et nytt prosjekt er ikke eiendomsforetakets ansvar og vil bevilges på det enkelte programområde. For å få en samlet oversikt over programområdene, vil bevilgninger som gjelder Drammen Eiendom KF være angitt på programområdet og merket med DEKF. I formelle tabeller knyttet til vedtakene er bevilgninger til foretakene skilt ut i egne tabeller.

Drammen Eiendom KF forvalter kommunens bygningsmasse og leier ut til de ulike virksomhetene.

Hovedgrep i investeringsbudsjettet 2025-28

Rammene for omfanget av investeringer er gitt gjennom nevnte føringer, handlingsregler og prioritering i Rammesaken 2024. Det er lite rom for nye ønskede tiltak og stramme prioriteringer må gjøres. Samletabeller for investeringer fremkommer i kommunedirektørens forslag til vedtak. Investeringsprosjektene står beskrevet i mer detalj under de respektive programområdene, samt i vedlegget fra Drammen Eiendom KF. Investeringsbudsjettet må også sees i sammenheng med sak 129/24 Økonomisk bærekraft - alternative tiltak, vedtatt av kommunestyret 24. september 2024.

De største investeringsprosjektene i forslag til Handlings- og økonomiplan 2025-2028

I forslaget til Handlings- og økonomiplan 2025-2028 er dette de største investeringene:

Beløp i 1000

Tiltak	2025	2026	2027	2028	Sum 2025- 2028
KK P12 Vann/avløp	250 000	300 000	300 000	300 000	1 150 000
DEKF P06 Krokstad sykehjem (HDO)	27 000	441 000	397 000	49 500	914 500
KK P12 Nytt avløpsrenseanlegg (Nordbykollen) med inntaksledninger	16 000	30 000	118 980	330 000	494 980
KK P12 Transportsystem til regionalt renseanlegg	25 000	35 000	115 000	315 000	490 000
KK P11 Bybru	333 000	118 000	0	0	451 000
DEKF P01 Veiavangen skole	30 000	90 000	190 000	132 200	442 200
KK P11 Vei	56 000	56 000	56 000	56 000	224 000
DEKF P05 Nye boenheter	0	67 000	67 000	68 000	202 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	23 000	17 000	17 000	57 000	114 000
KK P14 Digitalisering	21 100	21 100	21 100	18 100	81 400

For detaljert budsjett per prosjekt henvises det til oversikt i kapittel kommunestyrets vedtak. Tiltakene omtales i større detalj under hovedutvalgene.

Rammer til oppgradering og fornyelse av kommunens aktiva

Av rammen på 400 millioner kroner er det foretatt en ny gjennomgang av behov, herunder fordelingen mellom programområdene samt kommunekassen og Drammen Eiendom KF.

Rammer for større investeringsprosjekter, 300 millioner kroner årlig, som eksempelvis ny bybru, er ikke en del av dette arbeidet.

Prioriteringer innenfor rammen på 400 millioner kroner er i hovedsak uforandret fra forrige handlings- og økonomiplan.

Vann og avløp

For Vann og avløp er det lagt opp til en økning fra 200 millioner i tidligere ramme til 300 i ny ramme fra 2026. For 2025 legges det opp til en gradvis økning med 50 millioner kroner, opp fra 200 millioner kroner i 2024.

Renseanlegg i Nordbykollen

Kommunestyrene i Drammen, Lier og Asker har tidligere vedtatt å starte planlegging av et nytt felles renseanlegg i Nordbykollen i Drammen kommune. I investeringsbudsjettet for budsjettperioden er det lagt inn investeringsbudsjett for Drammen kommunes andel av nytt renseanlegg, samt budsjettmidler knyttet til transportsystem til anlegget. Det er vedtatt politisk at det skal stiftes et IKS som skal drifte anlegget. Når IKS-selskapet opprettes, vil investeringsbudsjett knyttet til selve renseanlegget flyttes til IKS-selskapet.

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Investeringer i varige driftsmidler	967 900	784 500	805 680	1 234 700
Tilskudd til andres investeringer	10 000	10 000	10 000	10 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	28 150	28 150	28 150	28 150
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Total Drammen kommunekasse	1 006 050	822 650	843 830	1 272 850
Investeringer i varige driftsmidler	240 750	745 250	774 250	474 950
Total Drammen Eiendom	240 750	745 250	774 250	474 950
Investeringer i varige driftsmidler	1 200	1 200	1 200	1 200
Total Drammensbadet	1 200	1 200	1 200	1 200
Sum finansieringsbehov	1 248 000	1 569 100	1 619 280	1 749 000
Kompensasjon for merverdiavgift	- 122 000	- 74 160	- 44 860	- 43 300
Tilskudd fra andre	- 111 000	- 9 000	0	0
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Bruk av lån	- 636 427	- 586 456	- 640 086	- 1 102 857
Videreutlån	450 000	450 000	450 000	450 000

	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Bruk av lån til videreutlån	- 450 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000
Avdrag på lån til videreutlån	200 000	205 000	210 000	215 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 200 000	- 205 000	- 210 000	- 215 000
Overføring fra drift	- 136 623	- 153 034	- 158 884	- 126 693
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	1 100	1 100	1 100	1 100
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Total Drammen kommunekasse	- 1 006 050	- 822 650	- 843 830	- 1 272 850
Kompensasjon for merverdiavgift	- 57 967	- 130 381	- 112 140	- 61 898
Tilskudd fra andre	- 5 728	- 118 847	- 8 592	0
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Bruk av lån	- 177 055	- 496 022	- 653 518	- 413 052
Overføring fra drift	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0
Total Drammen Eiendom	- 240 750	- 745 250	- 774 250	- 474 950
Kompensasjon for merverdiavgift	0	0	0	0
Bruk av lån	- 1 200	- 1 200	- 1 200	- 1 200
Total Drammensbadet	- 1 200	- 1 200	- 1 200	- 1 200
Sum finansiering	- 1 248 000	- 1 569 100	- 1 619 280	- 1 749 000
Sum finansieringsbehov	1 248 000	1 569 100	1 619 280	1 749 000
Sum finansiering	- 1 248 000	- 1 569 100	- 1 619 280	- 1 749 000
Udekket finansiering	0	0	0	0

Finansiering beskrivelse

Investeringer finansieres i hovedsak gjennom bruk av lån, egenfinansiering og annen finansiering. Kommunestyret har vedtatt at 15 prosent av ikke-rentable investeringer skal egenfinansieres. Øvrig finansiering kan eksempelvis være merverdiavgiftskompensasjon, tilskudd fra andre, salg av eiendeler eller utbytte fra selskaper.

Det som lånefinansieres skal i hovedsak tilbakebetales i samme tempo som det avskrives. For 2023 var lånegjeldens nedbetalingstid på 23,3 år.

Kompensasjon for merverdiavgift

Lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. (merverdiavgiftskompensasjonsloven) regulerer hva kommunen kan motta av kompensasjon. I hovedsak får man refundert inngående merverdiavgift med 25 prosent, men det er en rekke unntak. Beløpet er budsjettert med bakilorunn i vedtatte investeringsprosjekter, men kan bli mindre ved årsslutt dersom prosjekter blir utsatt. Det er regnskapsførte kostnader i løpet av året som danner grunnlaget for hva kommunen mottar i kompensasjon.

Tilskudd fra andre

Disse inntektene er i hovedsak refusjoner fra utbygginger med støtte fra stat, fylke og/eller andre utbyggere.

Kommuner kan søke om finansiering fra Husbanken til å skaffe utleieboliger til vanskeligstilte, samt sykehjem og omsorgsboliger. Bygging av sykehjem og omsorgsboliger kan få støtte til rehabilitering samt nye plasser som gir økning i heldøgns omsorgsplasser. Dette ligger dermed frem i tid, og Husbankens totale bevilgning fra Stortinget kan derfor ha endret seg. Med baklorunn i dette er det knyttet usikkerhet til framtidige tildelinger og størrelsen på tilskudd fra Husbanken.

Overskudd fra kapitalfrigjøringsprogram til Drammen Eiendom KF er lagt til under tilskudd fra andre som inntekt til Drammen kommunekasse. Der er lagt inn 111 millioner kroner i 2025 og 9 millioner kroner i 2026. Ifølge salgsoversikten fra Drammen Eiendom KFs forslag til økonomiplan 2025-2028 er det planlagt salg for 124 millioner kroner i 2025 og 35 millioner kroner i 2026. Deler av salgssummen blir overført kommunekassens investeringsbudsjett som investeringstilskudd. Den andre delen overføres til lånefondet som ekstraordinært avdrag (nedbetaling av gjeld). Dette skyldes at de enkelte eiendommene som selges kan ha tilhørende gjeld og denne må innfris ved salg. Resterende sum etter innfrielse av gjeld kan overføres til kommunekassa som investeringstilskudd.

Salg av varige driftsmidler

For Drammen Eiendom KF har salg av eiendom tidligere vært en kilde til egenfinansiering av investeringer. I 2024 ble imidlertid alt salg av eiendom, med unntak av salg leie til eie, inkludert i kapitalfrigjøringsprogram. Inntekt fra salg av eiendom vil fra 2025 gå til ekstraordinær nedbetaling av gjeld og investeringstilskudd. Budsjett for salg av eiendom som finansiering av investeringer er null i nåværende økonomiplanperiode. For mer informasjon vises det til vedlagte handlings- og økonomiplan for Drammen Eiendom KF.

Utdeling fra selskaper

Utdeling fra selskaper er det samme som mottatte utbytter fra selskaper. Omtale av utbytte, samt tabellarisk oversikt over de respektive beløpene fra de ulike selskapene, er beskrevet under kapittel om eierstyring og eierskap.

Mottatte avdrag på utlån av egne midler

Drammen kommune mottar avdrag på lån til blant annet Lindum AS og Eiker Vekst. Det kan også forekomme tilbakebetaling av lån som tilbakebetales, eksempelvis tilbakebetaling av forskutterte spillemidler.

Bruk av lån

Investeringer som skal finansieres, som ikke har finansiering gjennom de øvrige punktene, utgjør årets låneopptak. Bruk av lån justeres slik at udekket finansiering blir null.

Videreutlån

Innlån av lån (startlån) er beskrevet i neste punkt.

Bruk av lån til videreutlån

Utlån av lån. Startlån er det viktigste virkemiddelet for at innbyggere uten mulighet til lån i privatbank skal kunne kjøpe egen bolig. Kommunen søker Husbanken om startlånramme og videreformidler lånet til vanskeligstilte innbyggere, i henhold til statlig forskrift.

Mottatte avdrag på videreutlån

Kommunen mottar avdrag fra innbyggere som har startlån. Budsjett for mottatte avdrag fra låntakere er likt budsjett for hva kommunen betaler i avdrag til Husbanken.

Avdrag på lån til videreutlån

Kommunen betaler avdrag til Husbanken på startlån. Budsjett for avdrag på startlån er likt budsjett for hva låntakerne betaler i avdrag.

Overføring fra drift

De finansielle handlingsreglene fastsatt i kommunens økonomireglement er videreført i rammesaken. Det er lagt til grunn at handlingsregelen om 15 prosent egenfinansiering av investeringer videreføres.

Egenfinansiering av investeringer i Drammen Eiendom KF og Drammen kommunekasse er på minimum 15 prosent av ikke-rentable investeringer, korrigert for tilskudd og merverdiavgift. Det forventes at dette måltallet justeres til minimum 20 prosent innen en 10-årsperiode.

Dette innebærer at det fra driftsbudsjettet avsettes midler til investeringsregnskapet for å oppfylle handlingsregelen.

Egenkapitalinnskudd i KLP og DKF føres i investeringsregnskapet og er finansiert fullt ut med overføring fra drift, da dette ikke kan lånefinansieres.

Avsetninger til bundne investeringsfond

Bundne investeringsfond er samarbeid med andre utbyggere om infrastruktur, eksempelvis InterCity-samarbeid med Bane Nor, utbygging av kommunale veier på Holmen og infrastruktur ved Konnerud i forbindelse med utbygging. Midler vi mottar er bundne midler og kan ikke disponeres fritt. Det er ikke budsjettert med slike avsetninger i nåværende økonomiplanperiode.

Bruk av bundne investeringsfond

Det budsjetteres ikke ved årets begynnelse med bruk av bundne investeringsfond. Det føres i regnskapet når midlene benyttes og justeres eventuelt i budsjettet i forbindelse med tertialrapporteringen.

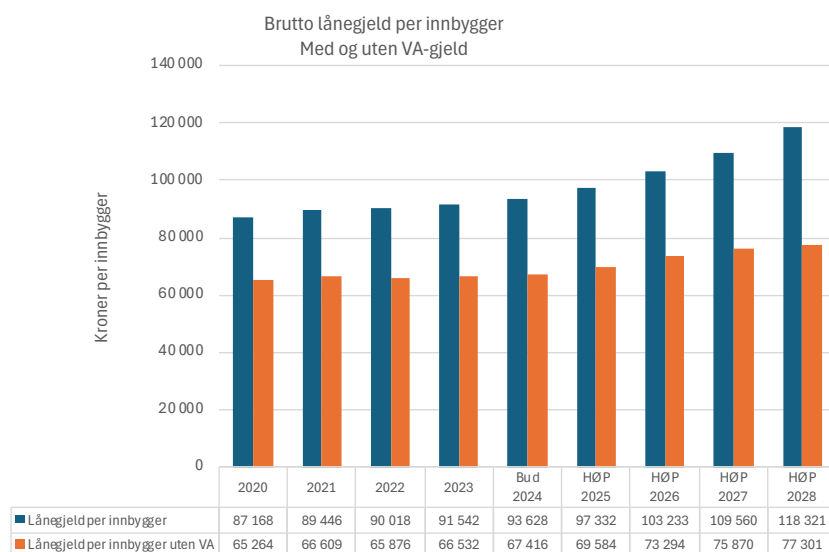
Avsetninger til ubundet investeringsfond

Mottatte avdrag fra utlån av egne midler forutsettes avsatt til ubundet investeringsfond.

Bruk av ubundet investeringsfond

Det budsjetteres ikke ved årets begynnelse bruk av ubundne investeringsfond. Det føres i regnskapet når midlene benyttes, eksempelvis utbetaling av lån til idrettslag til forskuttering av spillemidler.

Netto lånegjeld i kroner per innbygger

	2020	2021	2022	2023	Bud- sjett 2024	Øk- plan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027	Økplan 2028
Lånegjeld per innbygger	87 168	89 446	90 018	91 542	93 628	97 332	103 233	109 560	118 321
Lånegjeld per innbygger uten vann og avløp	65 264	66 609	65 876	66 532	67 416	69 584	73 294	75 870	77 301

Bærekraftig samfunnsutvikling

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

Det er definert tre dimensjoner i en bærekraftig utvikling; sosiale forhold, økonomi og miljø og klima. Bærekraftsdimensjonene er tett knyttet sammen og gjensidig påvirkelige. Innsats innenfor én bærekraftsdimensjon vil kunne påvirke eller få konsekvenser for en annen bærekraftsdimensjon.

Figur 1: De tre bærekraftsdimensjonene og deres integrasjon og påvirkning. Kilde: fn.no

For en bærekraftig utvikling av drammensamfunnet må det jobbes systematisk med å løse utfordringene drammensamfunnet står overfor. Områdene griper inn i hverandre og må håndteres på tvers av fag og sektorer. Det er ikke ett enkelt tiltak som bringer oss til målet, men helhetlig retning på flere tiltak som får virke sammen over tid.

Samtidig er det av avgjørende betydning at kommunen evner å ta i bruk nye arbeidsmetoder og tilnærminger i møte med komplekse samfunnsutfordringer. Samfunnsutfordringene medfører behov for innovasjon, effektivisering, prioritering og omlegging av kommunens tjenestetilbud. Innsatsen må dreies dit behovet øker, og oppgaver må løses på andre måter og med mindre ressurser.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Hovedutfordringer i Drammen kommune:

- oppvekst- og levekår
- utenforskap
- sosiale forskjeller og konsekvensene av det
- for mange utenfor arbeid og utdanning
- helserelatert adferd, levevaner

Sosialt bærekraftige samfunn handler om samfunn preget av tillit, trygghet, tilhørighet og tilgang til goder som arbeid, utdanning og gode nærmiljøer. Folkehelsearbeidet har mye til felles med den sosiale dimensjonen i FNs bærekraftsmål. En sosialt bærekraftig samfunnsutvikling er helsefremmende og forebyggende, med mål om mindre behov for reparasjon og kompensasjon. Det forutsetter systematisk innsats for å jevne ut sosiale forskjeller i helse, en av våre store samfunnsutfordringer.

Sammen skal vi skape velferd i Drammen, og for å lykkes med en sosialt bærekraftig samfunnsutvikling prioriteres følgende satsingsområder:

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- aldersvennlig samfunn

- god oppvekst og utdanning
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltagelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet
- vold- og kriminalitetsforebygging

Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)

Hovedutfordringer i Drammen kommune:

- redusert økonomisk handlingsrom
- for stor andel av befolkningen i arbeidsfør alder er utenfor arbeid

Økonomisk bærekraft handler overordnet om at kommunen må forvalte sine ressurser og sitt handlingsrom på en slik måte at ressursbruken i dag ikke truer velferden til innbyggerne i fremtiden. For å kunne opprettholde et godt tjenestetilbud også i fremtiden, er det derfor nødvendig med en bærekraftig styring av økonomien. Kommunaløkonomisk bærekraft innebærer at ressursbruken endres i tråd med befolkningsendringene, effektiv ressursforvaltning, langsiktig planlegging og investering i tiltak som fremmer økonomisk vekst og sosial velferd.

Den økonomiske bærekraftsdimensjonen er tett knyttet sammen med den sosiale. Et økonomisk bærekraftig samfunn forutsetter at innbyggerne deltar og bidrar, samtidig som et økonomisk bærekraftig samfunn kan bidra til deltagelse, sosial utjevning og god helse i befolkningen.

Sammen skal vi skape utvikling og vekst, og for å lykkes med en økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling prioriteres følgende satsingsområder:

- bærekraftig vekst og verdiskaping
 - næring-, samfunns-, by/tettstedsutvikling, arealplanlegging
 - vekst i befolkning, arbeidsplasser, boliger
 - flere i arbeid/ kampen om arbeidstakere
 - attraktivitet
- økonomisk omstilling og tydelig prioritering i kommuneorganisasjonen

Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Hovedutfordringer i Drammen:

- klimaendringer
- tilstanden i Oslofjorden og Drammenselva
- støy og lokal forurensning
- truet naturmangfold
 - arealendringer

Miljømessig bærekraft handler om å bevare naturen, beskytte økosystemene og verne om biologisk mangfold. Videre må klimagassutslippene reduseres og naturlige ressurser bevares for fremtidige generasjoner. For å redusere klimagassutslippene må andelen fossile energikilder reduseres og andelen fornybar energi må økes kraftig.

Vi står i en natur- og klimakrise, og vi må håndtere begge kriser samtidig. Det blir stadig mer presserende at Drammen kommune prioriterer og fremmer bærekraftige løsninger.

Sammen skal vi skape et grønnere Drammen, og for å lykkes med en miljømessig bærekraftig samfunnsutvikling prioriteres følgende satsingsområder:

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp
- energiomstilling i drammenssamfunnet
- håndtere lokale miljøutfordringer (luft- og vannmiljø)
- håndtere klimaendringer og klimarisiko
- bevare naturen og beskytte økosystemene

Slik lykkes vi

For å lykkes med å løse utfordringene drammenssamfunnet står ovenfor, er det viktig å fokusere på hvordan vi løser oppgavene, både i organisasjonen og i samhandling med innbyggere og privat og frivillig sektor.

Drammen kommune har utarbeidet en innovasjonsstrategi som er én av tre pilarer i arbeidsgiverpolitikken som kommunestyret vedtok i 2024. Gjennom denne strategien skal det igangsettes et systematisk arbeid for å finne nye løsninger på komplekse utfordringer og samtidig frigjøre ressurser. Målsettingen er at Drammen kommune skal møter endringer og sammensatte samfunnsutfordringer med enda større kraft. I innovasjonsarbeidet er det viktig se på nytte og effekt av tiltak som gjennomføres, og at arbeidet er basert på analyser av ressursbruk og resultater. Innovasjonsarbeidet må ha en tett kobling til driftsoppgavene vi utfører og følges opp med en god implementering og læring i organisasjonen. Å jobbe med innovasjon er en risiko, som krever at det er rom for å prøve ut og feile. Dette er en forutsetning for å finne nye innovative løsninger på komplekse problemer.

I en tid med knapphet på ressurser er det viktig å vurdere forholdet mellom ressursinnsatsen og resultatene vi oppnår. Vi har et ideal om like muligheter for våre innbyggere, noe som ofte fører til at vi gir alle innbyggere det samme tilbudet gjennom universelle løsninger, også de som egentlig ikke trenger det.

Framover blir det viktig å vurdere om det vil gi større effekt å rette mer innsats mot løsninger som i større grad treffer de som trenger det mest. En god tilnærming kan være at alle som har behov for det, får tilgang til tjenester, men at de som trenger mer hjelp, får ekstra støtte. En strategi der hovedvekten av tiltak er universelt innrettet, men som virker best for de som trenger det mest.

I arbeidet med å tilrettelegge for gode tjenester til innbyggerne er det viktig med en helhetlig tilnærming til oppgaver og jobbe på tvers av sektorer. Dette sikrer både bredde i kompetanse, bedre løsninger og god ressursutnyttelse.

Mobilisering i drammenssamfunnet

Drammen står overfor en rekke komplekse samfunnsutfordringer som kommuneorganisasjonen ikke kan løse alene. Samtidig finnes det masse ressurser, kunnskap og også ønske om å bidra til å løse utfordringene i drammenssamfunnet. Det er et godt utgangspunkt.

For kommuneorganisasjonen er det ikke nytt å ha dialog med innbyggere, men samfunnsutfordringene vi nå står overfor, krever at det jobbes på nye måter, og det krever en annen type kompetanse. Det er i større grad behov for at medarbeidere er mer ute blant folk og at det kan tilrettelegges for innovasjon. Kommunen må bli bedre på å fasilitere prosesser heller enn å komme med løsningen selv, koble og utløse ressurser i samfunnet, danne og jobbe i nettverk og gjennomføre samskappingsprosesser der kommunen og andre aktører i samfunnet er likeverdige parter.

Hovedutvalget for oppvekst og utdanning

Innledning

Hovedutvalget for oppvekst og utdanning har ansvar for drift og utvikling av områdene skole, barnehage og forebyggende tjenester.

Skole

Drammen kommune har 32 skoler. Det er 21 barneskoler, ni ungdomsskoler, en kombinert barne- og ungdomsskole og en skole for elever på 1.- 10. trinn med nedsatt funksjonsevne. Det er høsten 2024 registrert totalt 11 474 elever ved de kommunale grunnskolene i Drammen. Hovedutvalget dekker også SFO og opplæring på grunnskolens område for voksne (voksenopplæringen).

Barnehage

Drammen kommune har 77 barnehager, 33 kommunale og 44 private. Det er per september gitt plass til 4648 barn i barnehagene.

Hovedutvalget dekker også tilskudd til spesialpedagogisk hjelp, samt hjelp til barn med nedsatt funksjonsevne, forvaltning av barnehagemyndighet for kommunale og private barnehager, tilskudd til private barnehager og saksbehandling av ulike moderasjonsordninger.

Forebyggende tjenester

Hovedutvalget dekker barnevernet, pedagogisk-psykologisk tjeneste og helsefremmende tjenester 0-100. Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og folkehelseprogrammet ligger til hovedutvalget.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for oppvekst og utdanning er av stor betydning for Drammens sosiale bærekraft og berører alle kommunens satsingsområder:

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- aldersvennlig samfunn
- god oppvekst og utdanning
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltagelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet
- vold- og kriminalitetsforebygging

Innenfor hovedutvalget jobbes det allerede systematisk med disse områdene gjennom satsing på lek og læring som støtter barn og unges utvikling. Arbeidet med oppfølging av oppvekstreformens mål om forebygging og tidlig innsats er godt i gang, og innebærer blant annet videreutvikling av arenasamarbeidet. Dette er en struktur for tverrfaglig samarbeid hvor tjenester som møter barn, unge og familier, møtes. Sammenhenger i Kvalitetsplan for helhetlig læringsløp og Handlingsplan for å forebygge atferdsvansker og omsorgssvikt tilrettelegger for å lykkes godt innenfor satsingsområdene.

Demografiberegninger viser nedgang i barnetallet de neste ti årene. Den største nedgangen vil være innenfor aldersgruppen 6-15 år, og vil gjøre at det blir enda flere ledige skoleplasser utover de oppunder 1700 plassene som allerede er ledige i skolene. Antallet barn i barnehagealder vil også fortsette å synke de neste fem årene, før det igjen er forventet å stige fram mot 2040.

I planperioden er det fortsatt behov for god kvalitet på det forebyggende arbeidet og tverrfaglig innsats for å møte ulike utfordringer. Dette er utfordringer som økende psykisk uhelse blant unge, høy andel barn i lavinntektsfamilier, mobbing, høy andel barn med behov for spesialpedagogisk hjelp, økende antall barn og elever med store hjelpebehov, samt ungdomskriminalitet.

I kommende fireårsperiode er ambisjonene å bidra til at færre barn og unge faller utenfor de sosiale fellesskapene og at flere gjennomfører videregående skole. Det skal arbeides for at færre barn og unge skal ha behov for spesialpedagogisk hjelp og tiltak fra barnevernstjenesten.

Ambisjonene for fireårsperioden til hovedutvalget for oppvekst og utdanning må ses i sammenheng med Drammen kommunes behov for økonomisk bærekraftig omstilling. Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme, er derfor prioritert. Det ytes god kvalitet i skoler, barnehager og forebyggende tjenester i Drammen gjennom en kompetent og utviklingsorientert gruppe med ledere og ansatte. Det er viktigere å sikre en god finansiering av basistjenestene i skolen framfor å iverksette nye tiltak.

For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget for oppvekst og utdanning fire prioriterte innsatsområder.

Trygge og gode oppvekst- og læringsmiljøer

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om fortsatt arbeid med å fremme trygge lekemiljøer i barnehagen og lekens plass i skolen. Alle barnehager vil arbeide for å skape et lekemiljø som er fleksibelt og tilpasset barnas ulike behov, interesser og utviklingsstadier. Alle elever skal utvikle god kompetanse i de grunnleggende ferdighetene og oppleve faglig utvikling. Skolene skal ha ekstra fokus på undervisningen de første skoleårene (begynneropplæringen). Innsatsen innebærer også å sikre gode

overganger i læringsløpet, forebyggende helsearbeid i skolen og tiltak for å forhindre mobbing, vold og trusler. I tillegg skal det være førende at de ansatte er vår viktigste ressurs, at ansatte skal oppleve god støtte og tillit og ha rett kompetanse av høy kvalitet.

Gi like muligheter for alle barn og elever

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om tiltak som bidrar til at flest mulig barn og elever får tilpasset læring og utvikling innenfor det ordinære tilbudet og i nærmiljøet. Dette innebærer råd og veiledning fra PP-tjenesten med fokus på strukturer og tiltak som omfatter hele barnegrupper, utprøving av ulike yrkesgrupper i barnehagene, samt utvikling av baser som er spesielt tilpasset barn med større hjelpebehov på skolene. Det inkluderer også fokus på at læringen i skolen skal være praktisk, relevant, utfordrende, variert og aktiv (PRUVA).

Gi tidlig innsats og hjelp tilpasset barn og familiers behov

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om tiltak som støtter opp under oppvekstreformens mål om tidlig innsats, forebygging og tilpasset hjelp til barn og familiers behov. Dette innebærer spesielt tverrfaglig innsats og tiltak i barnehage, skole og forebyggende tjenester som kan være med på å redusere behovet for hjelp fra barnevernstjenesten, og koordinering av det forebyggende arbeidet overfor barn og familier med sammensatte behov. Målrrettede tiltak som ansvarliggjør og styrker de voksne i foreldrerollen, er sentralt for å lykkes. Innsatsen for barn og unge som ikke kan bo hjemme, prioriteres gjennom styrking av fosterhjemsarbeidet. Det skal vurderes å opprette et kommunalt botiltak i barnevernet. Utarbeidelse og oppfølging av den kommende handlingsplanen mot ungdomskriminalitet, vil være en viktig prioritering.

Fremme god helse og livskvalitet gjennom hele livet

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om tiltak som bidrar til økt hverdagsaktivitet i befolkningen. Aktivitetstilbudet til innbyggere med psykiske og/eller fysiske helseutfordringer styrkes. Det samme gjør samarbeidet med frivillige organisasjoner. Vi styrker kompetanse om temaer som selvmordsforebygging og kjønns- og seksualitetsmangfold. Oppfølging av de kommende planene; Temaplan for folkehelse, levekår og inkludering og Handlingsplan psykisk helse og rus, vil bli viktig.

Prioritert innsats for områdene som gjelder sosial bærekraft vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra Temaplan for oppvekst og læringsløp, temaplanens fellessatsinger, Handlingsplan for forebygging av atferdsvansker og omsorgssvikt, Kvalitetsplanen for helhetlig læringsløp, Handlingsplan mot ungdomskriminalitet, Handlingsplan for selvmordsforebygging, Tverrsektoriell plan for folkehelse, levekår og inkludering, Handlingsplan psykisk helse og rus, samt relevante verbalvedtak.

Satsingen knyttet til digitale ressurser for god og fremmede lek og lekemiljøer, vil gradvis tones ned og i løpet av perioden være over i ordinær drift. Satsingen knyttet til sosialfaglige stillinger i 50 prosent på alle skoler er fullført, og stillingene går nå inn i ordinær drift.

Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for oppvekst og utdanning har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til

- flere i arbeid
- økonomisk omstilling og tydelig prioritering i kommuneorganisasjonen

For programområdene barnehage, skole og forebyggende tjenester handler innsatsen for å få flere i arbeid om å bidra til at flere elever blir i stand til å gjennomføre videregående opplæring og senere finne sin plass i arbeidslivet. Barnehagene bidrar ved å ta imot elever i språkpraksis, utplasseringer fra Nav og arbeidspraksisplasser for elever i ungdomsskole og videregående skole. Å bidra til at flere kommer i arbeid gjør at vi bedre lykkes med sosial utjevning og god helse. Det jobbes med dette gjennom styrking av språkferdigheter i barnehagene, begynneropplæringen og de grunnleggende ferdighetene i skolen og forsterket samarbeid med videregående. I hele læringsløpet er det et fokus på å redusere fraværet blant barn og elever. Det er opprettet arenaer på tvers av tjenester som arbeider målrettet med å etablere et lag rundt eleven, kompetansedeling mellom barnehage og småskoletrinnet og sikre god kompetanse hos alle ansatte.

I planperioden er det fortsatt behov for å rette innsatsen mot at for mange unge dropper ut av skolen og ikke fullfører videregående opplæring.

Å sikre økonomisk bærekraft for Drammen kommune gjennom økonomisk omstilling, fører til et større handlingsrom til å iverksette treffsikre tiltak. Som følge av mindre barnekull vil budsjettrammene til hovedutvalget reduseres. Videre er det ubalanse i kapasitetsutnyttelse på byggene. Det er derfor nødvendig å tilpasse driften etter økonomiske rammer og gjøre endringer i tjenestetilbudet til innbyggerne. Det er tidligere gjennomført tilpasninger av driften innenfor barnehageområdet ved nedleggelse av tre kommunale barnehager, i tillegg har flere private barnehager lagt ned driften. Fremover vil det bli viktig å prioritere å utnytte ledig kapasitet i skolebygg ved endringer i skolegrenser og sambruk med andre tjenester, slik at skolene tilpasser seg elevtallsnedgangen. I tillegg vil barnehagene vurdere utvidet feriestengning med mål om å nærme seg balanse i driften.

Det er en ambisjon at det i fireårsperioden gjennomføres en nødvendig økonomisk omstilling med driftstilpasninger slik at det skapes handlingsrom for å utvikle og iverksette nye og gode tiltak. En annen ambisjon er å bidra til at flere kommer ut i arbeid og at flere ungdommer skal gå fra utenforskap til å bli inkludert i drammenssamfunnet.

For å lykkes med dette, har hovedutvalget to prioriterte innsatsområder:

Motvirke ungt utenforskap

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om forebygging av fravær, samarbeid med fylkeskommunen om gjennomføring av videregående opplæring, styrket kvalitet på rådgivningstjenesten til elevene i overgangen til videregående, bedre ungdommers mulighet til å kvalifisere seg til arbeid og fortsatt innsats for å tilby sommerjobber til ungdom.

Dettes ses i sammenheng med innsatsområdene under sosial bærekraft, og innsatsområdet «Flere innbyggere får varig tilknytning til arbeidslivet» under hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering.

Prioritert innsats på dette området vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra Temaplan for oppvekst og læringsløp, Handlingsplan for forebygging av atferdsvansker og omsorgssvikt, Kvalitetsplanen for helhetlig læringsløp, og Tverrsektoriell plan for folkehelse, levekår og inkludering, samt relevante verbalvedtak.

Bidra til nødvendig økonomisk omstilling i kommunen

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om nye fleksible løsninger for å bruke ledig kapasitet i barnehage- og skolebygg, vurdere muligheter for stordriftsfordeler ved økt grad av samlokalisering innen forebyggende tjenester og tiltak for å redusere sykefravær. Prioritert innsats på dette området vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra handlingsplan for bruk og utvikling av barnehage- og skolebygg (skal rulleres i perioden), samt verbalvedtak i saker om økonomisk bærekraft.

Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Hovedutvalget for oppvekst og utdanning har virkemidler til å styrke Drammen kommunes miljømessige bærekraft innenfor disse områdene:

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp
- energiomstilling i drammenssamfunnet

Det jobbes allerede systematisk med disse områdene blant annet gjennom opplæring i kildesortering i barnehagene, og besøk på gjenvinningsstasjon for skole. Opplæring i hvordan kildesortere og det å få kunnskap om hva som skjer med det som er sortert, vil gi motivasjon for fortsatt kildesortering. Skolene og barnehagene jobber aktivt for å redusere matsvinn. Noen av skolene er med på «grønne klasserom» og «skolehager». Her lærer de og deltar i dyrking, innhøsting og smaking av vekster både i og utenfor klasserommet. Dette er arbeid som vil fortsette utover i fireårsperioden.

Kommunen skal bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger. Å etterspørre produkter og tjenester med lavt klimafotavtrykk, lang levetid, gode reparasjonsordninger og mulighet for ombruk er vesentlig. Tiltaket «sirkulering av digitale enheter i grunnskolen» er et godt eksempel på dette. Denne

ordningen vil evalueres og forbedres i løpet av perioden. Redusert forbruk, økt ombruk og deleløsninger er viktige både for å redusere klimagassutslipp, men også for å redusere kostnader.

I kommende fireårsperiode er ambisjonene å bidra til bedre tilrettelegging for trafikkflyten rundt skolene, slik at det blir tryggere å ferdes der. For å lykkes med dette prioriterer hovedutvalget følgende innsatsområder:

Stimulere til at flere går til barnehage, skole, fritidsaktiviteter og jobb

I fireårsperioden vil innsatsen konsentrere seg om å kartlegge trafikken og identifisere egne droppsoner ved skolene. Disse sonene skal ligge et lite stykke unna inngangen til skolene. Dette kan gjøre at det blir tryggere å ferdes til fots rundt skolene. Denne satsingen ses i sammenheng med hovedutvalgets satsing 4 på sosial bærekraft: «Fremme god helse og livskvalitet gjennom livet». Satsingen kan også sees i sammenheng med innsatsområde 2 for teknisk hovedutvalg: «Legge til rette for økt hverdagsaktivitet».

Prioritert innsats på dette området vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra Temaplan for oppvekst og læringsløp og Drammen kommunes klimastrategi.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- sirkulering av digitale enheter i grunnskolen
- grønne klasserom i grunnskolen

Hovedtrekk i budsjettet

Utfordringsbildet

Skole og barnehage står overfor betydelige økonomiske utfordringer som følge av at den vedvarende nedgangen i barnetall medfører reduksjon i rammene. I skolen ser man samtidig at kostnaden til å ivareta barn med store og varige hjelpebehov øker. Økte utdanningskrav til pedagogisk personale har gitt økte lønnskostnader, både ved nyansettelser og til eksisterende personale.

Selv om antallet barn i barnehagene har gått ned siden 2013, har etterspørselen etter spesialpedagogiske tjenester økt. Dette legger press på både kommunale og private barnehager. Økte krav til spesialpedagogiske tiltak kombinert med økonomiske begrensninger skaper en krevende situasjon for sektoren. Siden 2021 har antallet barn i barnehagene uten rett til plass grunnet fødselsdato, økt betraktelig. Denne økningen medfører økte utgifter og utfordringer vedrørende dimensjonering av antallet barnehageplasser.

Forebyggende tjenester påvirkes også av demografi, men en nedgang i antall barn og unge (0-25 år) fører ikke nødvendigvis til en tilsvarende nedgang i antall barnevernstiltak eller redusert etterspørsel etter tjenester som tilbys av Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Det er sammensatte årsaker til behovet for og etterspørsel etter forebyggende tjenester, noe som betyr at antall barn og unge som får bistand fra disse tjenestene kan forbli stabilt til tross for demografiske endringer.

Budsjettet legger opp til en helhetlig tilnærming for å skape gode rammebetingelser for barn og unge i Drammen, der tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid står sentralt.

Driftsbudsjett

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P01 Skole	1 198 158	1 277 151	1 745 011	1 729 661	1 717 261	1 706 161
P02 Barnehager	937 766	956 955	1 091 702	1 073 902	1 074 402	1 064 502
P03 Forebyggende tjenester	456 297	468 337	503 442	501 242	499 442	497 242
Sum	2 592 220	2 702 444	3 340 155	3 304 805	3 291 105	3 267 905

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	2 922 703	3 095 793	3 683 727	3 648 377	3 634 677	3 611 477
Sum Driftsinntekter	- 330 483	- 393 349	- 343 571	- 343 571	- 343 571	- 343 571
Sum	2 592 220	2 702 444	3 340 155	3 304 805	3 291 105	3 267 905

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	2 592 220	2 592 220	2 592 220	2 592 220
Sum Vedtak forrige periode	- 16 744	- 38 094	- 53 894	- 53 894
Sum Budsjettendringer inneværende år	556 392	558 092	558 092	558 092
Sum Lønns- og prisvekst	156 203	156 203	156 203	156 203
Konsekvensjusteringer	695 852	676 202	660 402	660 402
Konsekvensjustert ramme	3 288 072	3 268 422	3 252 622	3 252 622
Justering for befolkningsendring				
P01 Demografijustering, endrede befolkningstall SSB-prognose	12 500	14 600	18 000	6 900
P02 Demografijustering (netto) Barnehager	13 200	- 1 800	- 800	- 10 200
P03 Demografi - Barnevern	600	550	- 1 250	- 3 450
Sum Justering for befolkningsendring	26 300	13 350	15 950	- 6 750
Statsbudsjettet				
P01 Nytt prøvegjennomføringssystem i skolen - gevinst kartleggingsprøver mv. i 2025	- 101	- 101	- 101	- 101
P01 Statlige og private skoler - endring i elevtall	- 532	- 532	- 532	- 532
P02 - Statsbudsjett - Økt dekningsgrad	4 500	4 500	4 500	4 500
P02 Nominell videreføring av makspris i barnehage i 2025	3 516	3 516	3 516	3 516
P03 Overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem	184	184	184	184
P03 Pensjon for fosterforeldre	1 367	1 367	1 367	1 367
P03 Styrking av lavterskeltilbudet innen psykisk helse.	2 600	2 600	2 600	2 600
Sum Statsbudsjettet	11 534	11 534	11 534	11 534
Innsparingstiltak				
P01 Fjerne lokale moderasjonsordninger i SFO	- 3 000	- 3 000	- 3 000	- 3 000
P01 Reduksjon åpningstid SFO	- 750	- 1 500	- 1 500	- 1 500
P02 Fjerne lokale moderasjonsordninger i barnehage	- 4 500	- 4 500	- 4 500	- 4 500

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
P02 Prøveprosjekt for styrket bemanning i barnehager avvikles	- 500	- 1 000	- 1 500	- 2 000
P02 Sentralt opptak barnehage	- 1 000	- 2 500	- 2 500	- 2 500
Sum Innsparingstiltak	- 9 750	- 12 500	- 13 000	- 13 500
Nye tiltak				
P02 «Ikke-rettighetsbarn» i drammensbarnehagene	23 000	23 000	23 000	23 000
P03 Avlønning fosterhjemforeldre i henhold til anbefalinger og praksis i andre kommuner	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	24 000	24 000	24 000	24 000
Nye tiltak og realendringer	52 084	36 384	38 484	15 284
Ramme 2025-2028	3 340 155	3 304 805	3 291 105	3 267 905

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet. Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

P01 - Demografijustering, endrede befolkningstall SSB-prognose

Rammen justeres for endringer i forventet befolkning i alderen 6-15 år. Handlings- og økonomiplan 2024 la til grunn en befolkning på 11 950 i denne aldersgruppen. Oppdatert prognose (SSB-MMMM, fra juni 2024) for 2025 er 11 870. Dette innebærer en reduksjon på 80 barn, og en rammejustering på -8,0 millioner kroner. Tiltaket reduserer rammereduksjonen som allerede ligger inne fra forrige periode.

P02 - Barnehager. Demografijustering endret prognose

Rammen korrigeres etter endringer i forventet befolkning i alderen 1-5 år. Demografiendringene for årskullene 1-5 år er årlig som følger: 2025 (-31), 2026 (-69), 2027 (+5), 2028 (-47). Demografijustering lagt etter sats på 0,2 millioner kroner per barn.

P03 - Forebyggende tjenester

Rammetilskuddet til kommunen baseres på demografiske prognoser. Befolkningsfremskrivninger (MMMM) i aldersgruppen 0-25 år viser at det blir en nedgang på nærmere 450 barn og unge i kommende fireårsperiode (2025-2028). En slik nedgang i antall fører ikke nødvendigvis til færre barnevernstiltak. Regjeringen har foreslått et nytt inntektssystem som i større grad tar høyde for faktorer som påvirker barnevernsutgifter. For Drammen betyr dette økte frie inntekter på 25,8 millioner kroner i 2025. Selv om antallet barn som mottar barnevernstiltak har holdt seg stabilt og kommuneproposisjonen 2025 (Prop.102 S) antyder at en demografisk nedgang ikke nødvendigvis vil føre til lavere barnevernsutgifter, foreslår kommunedirektøren ikke økt tilførsel av midler til barnevernstjenesten. Programområdets rammer vil bli basert på demografisk utvikling, med sikte på fremtidig omprioritering fra oppvekst til helse, sosial og omsorg.

Innsparingstiltak økonomisk bærekraft

Reduksjon åpningstid SFO (tiltak 2)

Tiltaket innebærer at åpningstiden på SFO reduseres med 30 minutter i åpningstidens ytterkanter. Tiltaket gir høyere bemanningstiltak i åpningstiden og gir samtidig en årlig innsparing på ca 1,5 millioner kroner. Ny åpningstid blir fra 07.30-16.30. Åpningstiden vil da være lik som i for eksempel Lier, mens Asker og Bærum har åpningstid fra 07.30-17.00. Tiltaket iverksettes fra skolestart høsten 2025.

Sentralt opptak barnehage (tiltak 6)

Barnehageopptaket gjennomføres av barnehageeier sentralt for de kommunale barnehagene, og den enkelte barnehagestyrer melder fra hvilke plasser som er ledige til opptaket. En slik sentralisering vil gjøre det mulig å hele tiden ha oversikt over at pedagognormen er styrende for opptaket, og sikre at man tar opp barn der det er ledig pedagogkapasitet. Det gir også økte muligheter for å kunne vurdere å ansette en ekstra pedagog og fylle opp med barn umiddelbart. Anslått årlig innsparing (helårseffekt) er 2,5 millioner kroner per år. Effekten for 2025 er anslått til 1 million kroner.

Lokale moderasjonsordninger i barnehage og SFO (tiltak 7)

Tiltaket innebærer at lokale moderasjonsordninger avvikles fra 1. januar 2025. Statlige moderasjonsordninger, som ny makssats i barnehage og 12 timers gratis SFO for 1. til 3. trinn, har gradvis tatt over for deler av de lokale ordningene. Antall familier som mottar støtte gjennom lokale ordninger er redusert. Årlig innsparing er anslått til 7,5 millioner kroner. Innsparingen fordeler seg med 4,5 millioner i barnehage (gratis barnehage for lavinntektsfamilier) og 3,0 millioner kroner i skole (søskenmoderasjon, gratis plass for lavinntektsfamilier for 1. og 2. trinn samt 6 prosent inntektsgrense i stedet for statlig 5 prosent).

Ikke-lovpålagte oppgaver barnehage og skole (tiltak 10)

Prosjektet med styrket bemanning i to kommunale barnehager ble igangsatt 2023 og 2024. Tiltaket innebærer å avslutte prøveprosjekt med økt bemanning i to kommunale barnehager fra 1.8.2025. Tiltaket er ikke et budsjettkutt, men et kostnadsreduserende tiltak for å finansiere ikke-rettighetsbarn som ikke finansieres av statlige overføringer. Anslått innsparing er 0,5 millioner kroner for 2025 med en årlig økning på 0,5 millioner per år i økonomiplanperioden. Antallet barn som trenger spesialpedagogisk hjelp og individuell tilrettelegging øker både i barnehage og skole. Det pågår et samarbeid med pedagogisk psykologisk tjeneste for å gi flere kollektive tilbud i ulike grupper i den normale barnehage- og skolehverdagen og færre én til én tilbud. Måten vi møter denne økende utfordringen på, vil være avgjørende for økonomisk bærekraft.

Tiltak som berører forebyggende tjenester

Programområde forebyggende tjenester har to tiltak som går under økonomisk omstilling hvorav ett gjelder helsestasjon og ett barnevernstjenesten. Tiltakene skal utføres av Drammen Eiendom KF og går under tiltak 32 «effektivisering av eiendomsdriften/ byggstrategi». Strukturendringer ved helsestasjonene omhandler en utredning av muligheten for å redusere antallet helsestasjoner. Dette inkluderer en vurdering av potensialet for salg av eiendom samt en gjennomgang av leiekontrakter knyttet til innleide bygg. Oppdraget knyttes til Drammen Eiendom KF i henhold til vedtakspunkt 2, samt omtalen under tiltak 32. Samlokaliseringen av barnevernstjenesten skal også knyttes til oppdraget til Drammen Eiendom KF. Det er en forutsetning at samlokaliseringen ikke fører til økte husleiekostnader for barnevernstjenesten. For å realisere det fullstendige innsparingspotensialet på 4,2 millioner kroner i drift, må hele barnevernstjenesten samlokaliseres.

Virkning av statsbudsjettet

Skole

Regjeringen har de siste årene trappet opp ordningen med 12 timers gratis SFO, og fra høsten 2024 omfatter ordningen også 3. trinn. Ordningen kompenserer kommunen for bortfall av foreldrebetaling, og i 2025 vil kommunen få helårseffekten av tildelingen knyttet til 3. trinn. Siden innføring av nye læreplaner i skolen («fagfornyelsen») kom i 2020 har tilskudd til innkjøp av trykte læremidler blitt bevilget årlig i revidert statsbudsjett. Drammen har mottatt ca 2 millioner årlig, og tilskuddet økte til 5,7 millioner kroner i 2024. Det er sannsynlig at et tilsvarende tilskudd vil kunne komme i revidert nasjonalbudsjett i 2025. Kommunedirektøren øremerker derfor ikke ytterligere midler til dette formålet.

Barnehage

Regjeringen reduserte fra 1.8.2024 brukerbetalingen for barnehager fra 3 000 kroner per måned til 2 000 kroner per måned. Brukerbetalingen videreføres nominelt til 2 000 kroner for hele budsjettåret 2025. Som følge av dette kompenseres Drammen kommune 3,5 millioner kroner for 2025. Økt etterspørsel av barnehageplasser som følge av endringer i kontantstøttebruken medfører at Drammen kommune i 2025 kompenseres med ytterligere 3,1 millioner kroner.

Forebyggende tjenester

Regjeringen foreslår å styrke fosterhjemsområdet med totalt 114 millioner kroner i 2025. Av dette beløpet vil 64 millioner kroner bli lagt til rammetilskuddet til kommunene, som kompensasjon for de forventede merutgiftene knyttet til fosterforeldres rettigheter. Regjeringen vil våren 2025 legge frem lovforslag om at kommunene skal gi godtgjøring til fosterforeldre til pensjonssparing ved frikjøp. Som en del av tilpasningen til lovendringen, vil kommunene få kompensasjon for deler av kostnaden allerede fra 2025 gjennom økt rammetilskudd. For Drammen kommune innebærer dette en styrking av barnevernet på 1 367 000 kroner i 2025. Kommunedirektøren foreslår at disse midlene brukes til å dekke de forventede merutgiftene knyttet til godtgjøring til fosterforeldre til pensjonssparing, som del av kommunens tilpasning til de nye lovkravene.

Barnevernsreformen har en overgangsordning som innebærer at eksisterende plasseringer fra før reformen trådte i kraft 1. januar 2022, i spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem, skal fortsette så lenge barna som bor der har behov for det. For disse plasseringene er de gamle, lavere egenandelene videreført. Kommunens utgifter og Bufetats inntekter vil øke etter hvert som barna flytter ut av eksisterende plasseringer. Oppdaterte prognoser viser at det fortsatt vil være noen plasseringer med de gamle, lavere egenandelene i 2025, men færre enn i 2024. Bufetat vil derfor få økte inntekter, mens kommunene vil få tilsvarende økte utgifter. Barne- og familiedepartementet vil komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i forslaget til statsbudsjett for 2025. For Barnevernet i Drammen innebærer dette en styrking på 184 000 kr. Kommunedirektøren foreslår at disse midlene brukes til å dekke forventede utgifter knyttet til spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem.

Gode tjenester der folk bor er et av de tre store innsatsområdene i regjeringens Opptappingsplan for psykisk helse (2023-2033). Regjeringen foreslår å øke rammetilskuddet til kommunene med 150 millioner kroner i 2025 for å utvikle gode lavterskeltilbud innen psykisk helse. Midlene skal gi kommunene frihet til å styrke lokale tjenester, som en del av regjeringens Opptappingsplan for psykisk helse. Lavterskeltilbud skal sikre lett tilgjengelig hjelp uten henvisning, og denne satsingen vil bidra til å forbedre kommunens evne til å gi tidlig hjelp til innbyggerne. Kommunedirektøren foreslår at de tildelte midlene fra regjeringen brukes på å styrke lavterskeltilbud rettet mot barn og unge. Dette vil bidra til å sikre tidlig innsats og gi barn og unge tilgang til nødvendig psykisk helsehjelp der de bor, uten krav om henvisning.

Gebyrer og betalingssatser

Prisene for SFO i 2025 er regulert med kommunal deflator på 4,1 prosent.

Oppholdsbetaling for barnehage, fulltid holdes på 2 000 kroner per måned. Gratis kjernetid for inntekter under 642 700 kr videreføres ut juli 2025. Fra 1.8.2025 blir denne inntektsgrensen 669 050 kroner. Ingen skal betale mer i oppholdsbetaling enn 6 prosent av familiens samlede inntekt slik at inntektsgrensen for redusert oppholdsbetaling forblir 367 000 kroner i året. Søskenmoderasjon for barn nummer to i barnehage forblir 30 prosent. Det er fortsatt gratis barnehageplass for barn nummer tre.

Det er vedtatt å fjerne følgende lokale moderasjonsordninger fra 2025:

- gratis barnehageplass for familier med inntekt under kroner 462 000
- gratis SFO for familier med inntekt under kroner 300 000
- redusert foreldrebetaling i SFO: «Ingen husholdninger skal betale mer enn 5 prosent av samlet inntekt per barn» (kommunal ordning), endres til 6 prosent (statlig ordning)
- søskenmoderasjon i SFO

Andre forhold av økonomisk betydning

«Ikke-rettighetsbarn» i barnehagene

Antallet «Ikke-rettighetsbarn» har variert en del siden 2021. «Ikke-rettighetsbarn» er barn plassert

i barnehage uten rett til plass (etter fødselsdato). Satsen for ett ikke-rettighetsbarn er 0,285 millioner kroner per år. Kommunedirektøren foreslår en tilleggsbevilgning på 23 millioner kroner i økonomiplanperioden, som tilsvarer om lag det beløpet kommunen bruker på ikke-rettighetsbarn i 2024.

Forebyggende tjenester

Regjeringens fosterhjemstrategi 2021-2025, «Et trygt hjem for alle», har som mål å øke stabiliteten i og tilgangen på gode fosterhjem, slik at alle barn får et trygt hjem. Som en del av denne strategien har Bufdir anbefalt en ny modell for økonomisk støtte til fosterhjem, som trådte i kraft 1. januar 2022. Denne modellen inkluderer fast grunnstøtte, utgiftsdekning, barnetrygd, og standardiserte perioder for frikjøp av fosterforeldre. Regjeringen har ikke økt rammetilskuddet til kommunene for å dekke de nye kravene. Dette har skapt utfordringer med å rekruttere og beholde fosterhjem, som forventer godtgjøring i tråd med de nasjonale retningslinjene. For å møte disse utfordringene, ble det i kommunestyrets Handlings- og økonomiplan 2024-2027 bevilget 2 millioner kroner til å tilpasse de nye anbefalingene. Dette beløpet har bidratt til å dekke noe av behovet, men det er fortsatt nødvendig med ytterligere midler for å sikre at Drammen kan følge nasjonale anbefalinger fullt ut. Det er behov for mer enn 2 millioner kroner for å fullt ut tilpasse fosterhjemstjenesten i Drammen til de nasjonale anbefalingene. Kommunedirektøren foreslår derfor en tilleggsbevilgning på 1 millioner kroner fra 2025. Dette vil bidra til å forbedre situasjonen for fosterhjemmene, bringe Drammen nærmere de nasjonale anbefalingene, og legge grunnlaget for videre finansiering på lengre sikt.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Øko- nomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammen Eiendom					
DEKF P01 Etablering av eide skolekjøkkenpaviljonger Krokstad skole.	0	0	15 000	0	15 000
DEKF P01 Oppgradering bygningsmassen	12 400	12 400	12 400	12 400	49 600
DEKF P01 Universell utforming skole og barnehage	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
DEKF P01 Veiavangen skole	30 000	90 000	190 000	132 200	442 200
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
DEKF P02 Optimalisere av eksisterende areal i barnehager	4 000	4 000	0	0	8 000
Sum Drammen Eiendom	50 400	110 400	221 400	148 600	530 800
Drammen kommunekasse					
KK P01 IKT Skole	15 000	30 000	15 000	15 000	75 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000
KK P01 Skole inventar Veiavangen ungdomsskole	0	0	0	10 000	10 000
KK P02 Inventar og utstyr Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
KK P02 Investering IKT	1 000	1 000	1 000	0	3 000
KK P03 Inventar og utstyr Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Drammen kommunekasse	27 800	42 800	27 800	36 800	135 200

Kommentarer til investeringsbudsjett

Både skoler, barnehager og forebyggende tjenester har behov for løpende fornyelse og utskiftning av inventar og utstyr for å kunne gi relevante tjenester og sikre gode arbeidsforhold. De siste årenes prisvekst i kombinasjon med en fast årlig tildeling har gjort det utfordrende å følge den bærekraftige rulleringsplanen for IKT-utstyr i grunnskolen. Hvert fjerde år er det avsatt midler i handlings- og økonomiplanen til bytte av PC'er til lærere, neste gang er i 2026. Det ble i fjor vedtatt 1 million kroner årlig til IKT-satsing i barnehagene fra 2025 og ut 2027.

Drammen Eiendom KF ivaretar bygningsmassen til skole og barnehage med oppgradering og vedlikehold i dialog med programområdene.

Hovedutvalget for helse og omsorg

Innledning

Hovedutvalget for helse og omsorg er delt inn i to programområder og skal behandle saker relatert til primærhelsetjenesten, tjenester i hjemmet og institusjon.

Helsetjenester

Programområdet helsetjenester har ansvar for primærhelsetjenester til alle kommunens innbyggere, inkludert legevakt, legetjenester, samfunnsmedisin, smittevern, miljørettet helsevern, fysioterapi og ergoterapitjenester.

Hjemmetjenester og institusjon

Programområdet hjemmetjenester og institusjon har ansvar for helse- og omsorgsinstitusjoner, hjemmetjenesteavdelinger, omsorgsboliger med heldøgns bemanning og dagsenter, samt aktivitetstilbudene og kafeene som driftes på omsorgssentrene. Under programområdet ligger også de døgnakutte tjenestene ved Drammen helsehus, Ernæring og kjøkkendrift, og Tjenestetildeling og koordinerende enhet (TOK). TOK jobber for flere programområder, men er organisert under programområdet Hjemmetjenester og institusjon.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg er av stor betydning for Drammen sosiale bærekraft og berører flere av kommunens utfordring- og satsingsområder:

- aldersvennlig samfunn
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltagelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet

Innenfor hovedutvalget arbeides det systematisk med innretning og innhold i tjenestene, organisering og strukturering av virksomhetene, samt justering av tildelingen av tjenester. Fokus er på innbyggernes behov, involvering i beslutningsprosesser, og tilpasning av tjenester etter deres spesifikke situasjon.

Det har over tid vært jobbet med å omstille driften for å kunne skape bærekraftig og effektiv velferd også i fremtiden. Forventningene og etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester øker blant innbyggerne, samtidig som ressursene er begrenset. Helse- og omsorgstjenestene møter også utfordringer som har sin rot i andre samfunnsforhold, eksempelvis familier med lav inntekt og levekårsutfordringer. Det er nødvendig å finne frem til tiltak og løsninger som bærer seg over tid i helse- og omsorgstjenestene.

Ambisjonene for den kommende fireårsperioden gjenspeiles i satsingene og innsatsområdene definert nedenfor. For å møte disse utfordringene, må vi prioritere en helhetlig tilnærming som involverer flere samfunnsaktører. Kommunen alene kan ikke løse disse utfordringene; det krever et tett samarbeid med innbyggerne, frivillige organisasjoner og andre aktører i samfunnet. Det må sikres at ressursene brukes målrettet og effektivt, samtidig som det opprettholdes kvalitet på tjenestene.

Hovedutvalget har høsten 2024 startet opp Tverrsektoriell plan for aldersvennlig samfunn og Plan for utvikling av allmennlegetjenesten. Senere i perioden vil framtidsrettet eldreomsorg defineres som en del av Plan for kvalitet og innhold i tjenester for eldre. Drammen kommune har allerede gjennomført flere tiltak gjennom vedtatte planer. Med oppstart av nytt planarbeid er det nødvendig å systematisere tiltakene og koordinere arbeidet på tvers av hovedutvalgene.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme vil prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til, men selv i et stramt budsjett er det rom for viktig utviklingsarbeid, og dyktige ledere og ansatte innen helse- og omsorgstjenestene bidrar til dette innen tildelt ramme.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende innsatsområder i perioden:

Et aldersvennlig drammenssamfunn

I fireårsperioden vil det satses på aktivitet, livskvalitet og muligheter knyttet til mobilisering av og for ressursene i en økende seniorbefolkning. Økt antall og andel eldre må ikke automatisk bety flere forbrukere av helse- og omsorgstjenester. Seniorbefolkningen er en viktig ressurs i samfunnet. Samfunnets evne til å omstille og tilrettelegge for inkludering av flere aktive eldre lenger vil være nøkkelen til om den økte andelen eldre blir en ressurs.

Ved å rette innsatsen på disse områdene, kan vi skape et samfunn som ikke bare møter behovene til den eldre befolkningen, men som også er til fordel for alle innbyggere i Drammen. Oppbyggingen av et aldersvennlig samfunn krever innsats på tvers av faglige og organisatoriske grenser, samt et samarbeid med innbyggerne, frivilligheten, næringslivet og andre aktører i samfunnet.

Prioritert planarbeid i perioden under dette innsatsområdet er Temaplan for aldersvennlig Drammen.

Prioritert innsats vil basere seg på tiltak fra Temaplan helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, Strategi for omsorgsbygg, Temaplan for idrett, aktivitet og friluftsliv, rammesak 2024, samt verbalvedtak.

Utvikling av fremtidsrettede tjenester

Dagens helse- og omsorgstjenester er ikke bærekraftige for fremtiden. Kommunen bruker fortsatt tjenestemodeller som ble utviklet for tidligere generasjoner. Nye tjenestemodeller og arbeidsmåter er derfor nødvendig, historiske gjøremåter vil ikke kunne løse fremtidens utfordringer.

Hovedutvalget for helse og omsorg vil i perioden jobbe for å innrette tjenestene slik at det legges til

rette for at kommunens innbyggere som har behov for bistand, kan bo trygt hjemme. For å skape en tjeneste som klarer å tilpasse seg endrede rammer og forutsetninger, vil det være nødvendig med innovative løsninger når det gjelder driftsnivå, tjenesteinnretning, bruk av kompetanse og ressurser, hensiktsmessig organisering og struktur av virksomhetene, tildeling av tjenester, og hvordan vi spiller på lag med omverdenen for å løse vårt felles oppdrag.

I perioden vil følgende innsatsområder være prioritert:

- tildeling av tjenester
- styrke hjemmetjeneste/tjenester til hjemmeboende
- bruk av teknologi og digitalisering som førstevalg
- spesialisering av sykehjemsplasser og korttidsplasser

Prioritert planarbeid i perioden under denne satsingen er; Plan for utvikling av allmennlegetjenesten og Plan for kvalitet og innhold i tjenester for eldre.

Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra: Strategi for frivillighet, Temaplan idrett, aktivitet og friluftsliv, Temaplan helse, sosial og omsorg, bolig og omsorgsbygg - en helhetlig strategi for å møte fremtidens behov for bygg med helse- og omsorgsformål 2023-2040, samt relevante verbalvedtak. Dette er tiltak som henger sammen og bør løses som en helhet.

Utvikling av heldøgnsomsorg og varierte boformer

I fireårsperioden vil arbeidet fortsette med å utvikle tilbudet for heldøgns omsorg, både innenfor eksisterende bygningsmasser og ved nyetablering. Utvikling av varierte boformer og endring av dimensjonering mellom sykehjemsplasser og boliger med heldøgnsomsorg er viktig for å møte de demografiske endringene. Satsingen må ses i sammenheng med utvikling av fremtidsrettede tjenester.

Fremtidig utvikling av heldøgnsomsorg og varierte boformer er definert i strategien Bolig og omsorgsbygg – En helhetlig strategi for å møte fremtidens behov for bygg med helse- og omsorgsformål 2023–2032 og oppfølgingen i Heldøgns omsorg 2.0- Oppdatert vurdering av behov for bygg med helse- og omsorgsformål for perioden 2023-2040. Det er vektlagt og tydeliggjort at etter sykehjemmet i Krokstadelva med ca. 120 plasser er ferdigstilt planlegges videre økning i kapasitet å skje gjennom videreutvikling av boformer utenfor institusjon. Dette arbeidet må ses i nær sammenheng med Drammen kommunes tilstedeværelse i Helseparken og utløp av kontrakter for innleide sykehjem i 2030-2032.

Prioritert planarbeid i perioden under denne satsingen er å rullere behovsplan omsorgsbygg.

Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra strategi for omsorgsbygg, temaplan for boligutvikling, samt relevante verbalvedtak.

Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til

- økonomisk omstilling
- attraktivitet - ansatte, rekruttere/beholde

Innenfor hovedutvalget arbeides det allerede systematisk med flere av innsatsområdene blant annet gjennom sikring av driftsnivå i tråd med økonomiske tildelte rammer, bruk av kompetanse og ressurser, samt utvikling av robuste virksomheter.

Helsepersonellkommisjonens rapport understreker at den demografiske utviklingen krever nye tiltak for bemanning og kompetanse. Dette for å håndtere de demografiske endringene med en økende andel eldre og en synkende andel yrkesaktive. Rapporten peker på at dersom helsesektoren fortsetter å organisere og løse oppgavene på samme måte som i dag, vil over en tredjedel av arbeidsstyrken måtte være engasjert i helse- og omsorgstjenester innen 2060. Spesifikt for hjemmetjenestene i Drammen innebærer dette et behov for 260 flere årsverk innen 2040. Dette vil ikke være bærekraftig, da kommunen verken vil ha tilstrekkelig tilgang på personell eller økonomiske ressurser til en slik vekst.

Hovedutvalget har gjort store økonomiske grep over flere år for å styre budsjettet i balanse. Det er flere vedtak til hovedutvalget i sak om økonomisk bærekraft 2024.

Ambisjonene for kommende fireårsperiode er at Drammen kommune skal være en av landets mest effektive kommuner og ta grep som står seg over tid. For å sikre økonomisk bærekraft innen helse og omsorg, er det avgjørende at eldre forblir friske, er aktive, kan bo hjemme hele livet, samtidig som de mestrer hverdagen sin uten behov for kommunens helse- og omsorgstilbud. Kommunen må derfor målrettet benytte ressurser for å støtte dette målet. Kommunens ressurser må brukes på det som er mest nødvendig og det som gir størst effekt.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Sunn og langsiktig økonomisk utvikling (økonomisk omstilling)

Hovedutvalget for helse og omsorg vil i perioden arbeide for å opprettholde økonomisk kontroll og skape handlingsrom som gir mulighet for langsiktig planlegging og prioritering. Det vil skje gjennom budsjett disiplin og tett oppfølging av ledere. Oppfølging av sykefravær påvirker kvaliteten på tjenestene og det økonomiske handlingsrommet. I neste fireårsperiode blir det iverksatt flere tiltak for å øke nærværet blant medarbeidere. Tiltakene er avgjørende for å sikre at det leveres gode tjenester, samtidig som det styrker den økonomiske bærekraften. Prioritert innsats vil basere seg på vedtak i rammesak 2024 og vedtak fra sak om økonomisk bærekraft.

Attraktivitet – rekruttere, beholde arbeidskraft og systematisk kompetanseutvikling

I fireårsperioden vil det satses på god tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Det vil gi gevinster i form av kvalitet i tjenestene, men også økonomiske gevinster. Riktig bruk av, og tilgang på, rett kompetanse sikrer at tjenestene lykkes i større grad i arbeidet med å forebygge forverring av helsetilstand og behov for omfattende tjenester. Dette er i seg selv samfunnsøkonomisk.

For å rekruttere, beholde og videreutvikle kompetanse er det viktig at kommunen skaper attraktive arbeidsplasser. Det kan gjøres ved å gi mulighet for utvikling og kompetanseheving, samt organisere oppgavene slik at det tiltrekker ulike faggrupper.

Prioritert planarbeid i perioden under denne satsingen er; Plan for kvalitet og innhold i tjenester for eldre.

Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, samt relevante verbalvedtak.

Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for helse og omsorg har virkemidler til å styrke Drammen kommunes miljømessige bærekraft innenfor områdene

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp

Innenfor hovedutvalget jobbes det allerede systematisk med flere av innsatsområdene blant annet gjennom å redusere matsvinn og tilby klimavennlig mat ved kommunens bo- og servicesenter. «Fra Matsvinn til Matvinn» er et pågående, toårig prosjekt støttet av Miljødirektoratet gjennom deres klimasatsordning. Målet med prosjektet er å redusere spiselig matsvinn med 50 prosent ved kommunens bo- og servicesentre. Prosjektet hadde oppstart våren 2023. Så langt i prosjektet er det samlet for alle institusjonene oppnådd en 35 prosent reduksjon av matsvinn, basert på veiinger gjort ved hver avdeling ved prosjektets start og underveis. Ved prosjektets oppstart viste målinger at det ble kastet i gjennomsnitt 104 kilo spiselig mat per år per beboer, mens det nå kastes 67 kilo. For å kunne ha et lavt matsvinn og en god matomsorg, er ett av funnene i prosjektet at det er viktig med gode rutiner rundt mat og måltider, inkludert bestilling og kommunikasjon, og at dette lettere vil la seg kunne gjennomføre med en dedikert rolle i form av en matvert.

Helse- og omsorgssektoren kan ta flere grep for å skape miljømessig bærekraft. Tjenestemålene er store, og bør derfor gjennom sitt forbruk være bevisst på å ta gode klimavalg.

Ambisjonene for kommende fireårsperiode er at hovedutvalgsområdet skal bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger. Å etterspørre produkter og tjenester med lavt klimafotavtrykk, lang levetid, gode reparasjonsordninger og mulighet for ombruk er vesentlig. Redusert forbruk, økt ombruk og deleløsninger er viktige både for å redusere klimagassutslipp, men også for å redusere kostnader.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme vil prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til. For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Gode klimavalg i helse og omsorg

Hovedutvalget for helse og omsorg vil i perioden jobbe med å:

- redusere avfall ved å minimere bruk av engangsutstyr
- oppmuntre både ansatte og tjenesteutøvere til bruk av kollektivtransport, sykler eller elbiler for å redusere utslipp fra transport.
- bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger
- økt bruk av digitale løsninger kan redusere behovet for fysisk transport og papirbruk

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

Det ansettes matverter og etableres lokale mottakskjøkken ved kommunens bo- og servicesentre for å bidra til å redusere matsvinn. Sak om ansettelse av matverter er beskrevet under overskriften Andre forhold av økonomisk betydning.

Hovedtrekk i budsjettet

Utfordringsbildet

Hovedutvalgets budsjettammer dekker smittevern, medisinsk faglig virksomhet, legevakt, aktivitet og rehabilitering, hjemmetjenester og institusjon. Nesten halve budsjettet i programområde Helse går til nasjonale kostnader som kommunen ikke kan påvirke (for eksempel drift av nødnett, basistilskudd til fastleger, Norsk helsenett).

Selv om det er gjort omfattende grep de siste årene for å skape økonomisk handlingsrom, vil budsjettammene fremdeles være stramme og kreve tydelige prioriteringer.

Den demografiske utviklingen vil øke presset på helse- og omsorgstjenestene fremover. Flere vil bo hjemme med behov for tjenester på ulike nivåer, noe som blant annet vil medføre et ytterligere press på hjemmetjenestene. Det stilles økte krav til legetjenester, både fastleger og legevakt, fysioterapi, ergoterapi, rehabilitering, hjelpemidler og korttidsplasser.

Med stramme budsjettammer kreves harde prioriteringer og målrettet ressursbruk. Samtidig driftes allerede helse- og omsorgstjenestene i Drammen effektivt sammenlignet med andre storkommuner. Det er derfor avgjørende å fortsette å effektivisere og optimalisere ressursbruken for å sikre bærekraftige tjenester for fremtiden.

Driftsbudsjett

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P04 Helse	374 627	290 474	315 928	320 228	323 828	327 428
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 187 534	1 319 533	1 535 630	1 588 855	1 638 555	1 727 355
Sum	1 562 161	1 610 006	1 851 557	1 909 082	1 962 382	2 054 782

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	1 895 212	1 951 288	2 196 773	2 254 298	2 307 598	2 399 998
Sum Driftsinntekter	- 333 050	- 341 282	- 345 215	- 345 215	- 345 215	- 345 215
Sum	1 562 161	1 610 006	1 851 557	1 909 082	1 962 382	2 054 782

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	1 562 161	1 562 161	1 562 161	1 562 161
Sum Vedtak forrige periode	53 125	78 350	123 350	123 350
Sum Budsjettendringer inneværende år	150 767	150 767	150 767	150 767
Sum Lønns- og prisvekst	80 364	80 364	80 364	80 364
Konsekvensjusteringer	284 256	309 481	354 481	354 481
Konsekvensjustert ramme	1 846 417	1 871 642	1 916 642	1 916 642
Justering for befolkningsendring				
P04 Demografi justering	2 300	3 900	7 500	11 100
P06 Demografijustering	11 800	59 000	74 800	173 600
Sum Justering for befolkningsendring	14 100	62 900	82 300	184 700
Politisk vedtak				
P06 Matverter til institusjonene	3 800	3 800	3 800	3 800
P06 Vinterjakker til hjemmesykepleien	2 400	2 400	1 300	1 300
Sum Politisk vedtak	6 200	6 200	5 100	5 100
Statsbudsjettet				
Vaksinasjonsprogram mot covid-19 og pneumokokk	3 490	3 490	3 490	3 490
Sum Statsbudsjettet	3 490	3 490	3 490	3 490
Innsparingstiltak				
P06 Endring av praksis ved Tildeling og koordinering av tjenester	- 9 750	- 16 250	- 16 250	- 16 250
P06 Nedtrekk demografikompensasjon 2025	- 20 000	- 30 000	- 40 000	- 50 000
Sum Innsparingstiltak	- 29 750	- 46 250	- 56 250	- 66 250
Nye tiltak				
P04 Helsetjenestens Driftsorganisasjon for Nødnett	400	400	400	400
P04 Norsk Helsennett	700	700	700	700
P06 Styrke BPA	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	11 100	11 100	11 100	11 100
Nye tiltak og realendringer	5 140	37 440	45 740	138 140
Ramme 2025-2028	1 851 557	1 909 082	1 962 382	2 054 782

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endingene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

Antallet innbyggere over 80 år forventes å øke med hele 34,5 prosent fra 2023 til 2028. Denne betydelige veksten i antall eldre vil føre til et økt behov for helse- og omsorgstjenester. Hvis tjenestene fortsetter å drives på samme måte som i dag, vil antallet brukere av hjemmesykepleie øke med 14,2 prosent, og behovet for heldøgns omsorg vil stige med 16,3 prosent i samme periode. Dette vil også innvirke på øvrige helsetjenester som fastleger, sykehjemsleger og legevakt. Også kapasiteten på fysioterapi- og ergoterapitjenester, både forebyggende og behandlende og rehabiliterende, vil bli utfordret av demografiendringene. Det blir viktig å gjøre gode prioriteringer og balansere innsatsen mellom forebyggende og behandlende tiltak.

P04 Helse kompenseres for demografiendringer basert på oppdatert befolkningsprognose og KS sin beregningsmodell for demografikostnader. I 2025 kompenseres programområdet med 2,3 millioner kroner, så økes kompensasjonen gradvis hvert år i planperioden, og i 2028 kompenseres programområdet med 11,1 millioner kroner.

P06 Hjemmetjenester og institusjon kompenseres for å møte forventet økt behov for hjemmetjenester basert på demografiberegninger, men med et fratrekk på 20 millioner kroner i 2025 etter vedtak i kommunestyret. Bakilønnen er at det er avgjørende at kostnadsveksten er mindre enn den demografiske utviklingen skulle tilsi. Fratrekket økes med 10 millioner kroner årlig fra 2026. Denne saken omtales nærmere under overskriften Innsparingstiltak økonomisk bærekraft.

I 2025 kompenseres programområdet med 46,9 millioner kroner. Kompensasjonen øker til 108,7 millioner kroner i 2026, 159 millioner kroner i 2027, og 248 millioner kroner i 2028.

Det opprettes flere plasser med heldøgns omsorg for eldre og/eller personer med kognitiv svikt i perioden.

Innsparingstiltak økonomisk bærekraft

I sak 0129/24 Økonomisk bærekraft vedtok kommunestyret flere tiltak som påvirker P06 Hjemmetjenester og institusjon:

Tiltak 30 - Endring av praksis ved Tildeling og koordinerende enhet.

Lover og forskrifter fastsetter en del av kommunens nivå for forsvarlige helse- og omsorgstjenester, men ut over dette må tjenestenivået styres av faglig skjønn og tilgjengelige ressurser. Tjenestetildeling og koordinerende enhet (TOK) har en sentral rolle i arbeidet med å balansere forholdet mellom innbyggernes behov og kommunens tilgjengelige ressurser. TOK tildeler tjenester som skal utføres av andre virksomheter som også har utfordringer med å sikre et bærekraftig kostnadsnivå. Tiltaket skal bidra til et bedre samsvar mellom tildelte tjenester og virksomhetenes budsjettammer. God kontroll med vedtakspraksis og utvikling i antall og omfang av vedtak er avgjørende for at veksten i tildelte tjenester ikke overstiger den veksten i inntekter kommunen får som følge av en aldrende befolkning.

Tiltaket forventes å gi en total innsparing på 15 millioner kroner i 2025, og 25 millioner kroner per år fra 2026, fordelt på programområdene 05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne, 06 Hjemmetjenester og institusjon og 07 Rus og psykisk helse.

For programområdet 06 gir dette et innsparingskrav på 9,75 millioner kroner i 2025 og 16,25 millioner kroner per år fra 2026.

Tiltak 31 – Avvikling av subsidiert kantine på rådhuset fra 1. januar 2025.

Rådhuskantinen drives av Drammen kjøkken, og med dette tiltaket avvikles ordningen som i dag innebærer at kantinen subsidieres med 1,1 millioner kroner i året. Samtidig har Drammen Eiendom KF fått i oppdrag av kommunestyret å fortette bygg. Dette vil blant annet medføre at mange flere ansatte vil jobbe på rådhuset, noe som vil bety en større potensiell kundemasse for kantinen.

Tiltak 34 – Demografiskompensasjon avkortes med 20 millioner kroner i 2025.

Veksten i kommunale budsjetter fra år til år henger i stor grad sammen med demografiske endringer. De langsiktige trendene er at det blir flere eldre og færre yngre, og dette medfører at det må flyttes midler fra tjenestene til barn og unge til tjenester for eldre. For å få budsjettene til å gå opp med stadig knappere ressurser og knapphet på arbeidskraft vil det være avgjørende at veksten i kostnader er mindre enn den demografiske utviklingen skulle tilsi. Perspektivmeldingen 2024 handler i stor grad om dette. Noen av de viktigste tiltakene i denne meldingen, er å hindre utenforskap, få en større andel av befolkningen i arbeid, teknologiutvikling og større ansvar for å legge til rette for egen alderdom.

Demografiskompensasjon omtales nærmere under kapittelet Justering for befolkningsendring.

Virkning av statsbudsjettet

Regjeringen foreslår å bevilge 198,3 millioner kroner til et voksenvaksinasjonsprogram mot covid 19 og pneumokokksykdom. Virkningen av dette for Drammen er 3,5 millioner kroner fra 2025.

Gebyrer og betalingssetser

Maksimalsatser for dagopphold, korttidsopphold, og langtidsopphold fastsettes av Stortinget. Egenandelen ved langtidsopphold skal ikke overstige reelle oppholdsutgifter (selvkost). Maksimalpris for langtidsopphold beregnes årlig, på bakiorunn av fjorårets regnskap. Utgangspunktet er den institusjonen som gir lavest pris. Stortinget fastsetter også maksimalbeløp for praktisk bistand hjemmehjelp for husholdninger med en samlet skattbar nettoinntekt under 2G.

Når det gjelder mat, betaler alle beboere i omsorgsboligene en døgnpris som er lik for alle boliger. Døgnprisen dekker fire måltider.

Øvrige priser for 2025 er regulert med kommunal deflator på 4,1 prosent.

Andre forhold av økonomisk betydning

I sak 0013/24 Arbeidstøy og sko for ansatte i hjemmetjenesten vedtok hovedutvalget at kommunen skal innføre en ordning om leie og vask av vinterjakker, og at økonomiske konsekvenser fra 2025 skulle vurderes i handlings- og økonomiplanen. For at jakkene skal kunne brukes så stor del av året som mulig, er det bestilt leie og vask av skalljakker og fleecejakker til alle ansatte i hjemmesykepleien og ambulante team. Årlig kostnad som også dekker anskaffelsen av jakker, er 2,4 millioner kroner i 2025 og 2026. Fra 2027 er årlig kostnad 1,3 millioner kroner.

Til tiltak 11 i sak 0129/24 Økonomisk bærekraft vedtok kommunestyret at alle produksjonskjøkken skal opprettholdes og at det skal tilføres midler til opprettelse av matverter.

Det ansettes matverter som skal tilberede og gjøre i stand mat på et sentralt mottakskjøkken på hver institusjon. Ordningen vil koste 3,8 millioner kroner årlig. Dette forutsetter bruk av kafé- og kjøkkenpersonale på de institusjonene som har det, og i tillegg bruk av praksiselever, personer i arbeidsutprøvning og lærlinger. På den måten gis også flere personer muligheter til å være i arbeidslivet.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Økonomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammen Eiendom					
DEKF P06 Gulskogen omsorgsboliger (HDO)	5 000	0	0	0	5 000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Økonomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
DEKF P06 Konnerud (HDO)	3 000	0	0	0	3 000
DEKF P06 Krokstad sykehjem (HDO)	27 000	441 000	397 000	49 500	914 500
DEKF P06 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
DEKF P06 Solberglia sykehjem (HDO)	27 500	27 500	0	0	55 000
Sum Drammen Eiendom	70 500	476 500	405 000	57 500	1 009 500
Drammen kommunekasse					
KK P04 Inventar og utstyr Helse	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	23 000	17 000	17 000	57 000	114 000
Sum Drammen kommunekasse	25 000	18 000	18 000	58 000	119 000

Kommentarer til investeringsbudsjett

P04 - Helse

Inventar og utstyr

Investeringsmidlene på 2 millioner kroner skal brukes på

- digitalisering av logistikksystem for hjelpemiddelformidling
- nødstrøm - klargjøring for tilkobling til nødstrømsaggregat på Drammen legevakt
- digital løsning ved mottak og medisinsk-teknisk utstyr, Drammen legevakt
- oppgradering av målestasjoner for luftkvalitet
- IKT-utstyr

P06 - Hjemmetjenester og institusjon

Det søkes bevilgning av ubrukte investeringsmidler til strøm og trådløst nettverk. Dette er nødvendig for fortsatt satsing på velferdsteknologi.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i P06 Hjemmetjenester og institusjon videreføres årlig i handlings- og økonomiplanperioden.

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr i eksisterende bygg. I handlings- og økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 10 millioner kroner per år. I tillegg videreføres rammen på 7 millioner kroner til inventar og utstyr i nye omsorgsboliger. Det bevilges 6 millioner kroner til nødvendig oppgradering av programvare og nye integrerte pc'er til medisinsk og medisintraller.

Investeringer i bolig og sykehjem

Kommunedirektøren foreslår at bevilgningen til investeringer i bolig og sykehjem fordeles på følgende prosjekter i budsjettperioden:

Gulskogen omsorgsboliger, Konnerud omsorgsboliger, Solberglia sykehjem og Krokstad sykehjem.

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering

Innledning

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering er delt inn i tre programområder relatert til mennesker med nedsatt funksjonsevne, rus og psykisk helse, sosialtjenesten, etablering og bolig.

Mennesker med nedsatt funksjonsevne sitt ansvarsområde dekker alle aldersgrupper. Tjenestene gis til brukere som bor i eget hjem/bolig med behov for heldøgns bemanning, som ambulante tjenester, avlastingstjenester og dag- og aktivitetstilbud.

Psykisk helse, rus og avhengighet omfatter alle med rusproblemer og/eller psykiske lidelser og utfordringer. De får råd og veiledning, helsetjenester, oppfølging i bolig og øvrige tjenestetilbud som de har behov for.

Sosialtjeneste, etablering og bolig omfatter sosiale tjenester i Nav, samt råd og veiledning til vanskeligstilte på boligmarkedet, bosetting, etablering og kvalifisering av voksne flyktninger og deres barn, samt akutt bistand og råd, veiledning og oppfølging til innbyggere som har blitt utsatt for vold og/eller overgrep i nære relasjoner.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering er av stor betydning for Drammens sosiale bærekraft og berører flere av kommunens utfordrings- og satsingsområder.

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltagelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet
- vold- og kriminalitetsforebygging

Innenfor hovedutvalget jobbes det allerede systematisk med flere av innsatsområdene blant annet gjennom tjenesteutvikling og boligutvikling for mennesker med nedsatt funksjonsevne, økt tilgjengelighet og deltakelse i lavterskel psykisk helsetilbud, integrering etter stor bosetting av flyktninger og øke sysselsettingen og deltakelse i samfunn og frivillighet.

Drammen har en høyere andel levekårsutsatte innbyggere enn landet sett under ett. Mange familier opplever vansker på flere områder samtidig; lav inntekt, manglende tilknytning til arbeidslivet, trangboddhet, samt sosiale og helsemessige utfordringer. Lav inntekt kan knyttes til sosialt utenforskap, manglende mulighet til aktivitet og deltakelse, redusert livskvalitet og helse.

Inkludering er viktig for å forebygge utenforskap og legge til rette for at alle kan ta del i drammenssamfunnet. Kommunen sin oppgave er gjennom sine tjenester og tiltak å understøtte positive inkluderingsprosesser i samfunnet. Kommunen jobber allerede med flere tiltak for å fremme inkludering, deriblant ved å fremme rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Drammen har stort kulturelt og etnisk mangfold, antallet innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre er firedoblet i løpet av de siste to tiår, og utgjør i dag personer fra om lag 150 ulike land og 30,3 prosent av Drammens innbyggere. 40 nasjonaliteter er representert med mer enn 100 innbyggere hver. Til sammen utgjør disse 90 prosent av innbyggerne med innvandringsbakgrunn i Drammen. Den største andelen av innbyggere med innvandrerbakgrunn er flyktninger og deres familieinnvandrede. Mange med flyktningbakgrunn har kommet til Drammen ved innenlands flytting etter endt introduksjonsprogram i bosettingskommune. Drammen kommune har også en høy andel arbeidsinnvandrere. Blant innvandrergrupper med lang botid i Norge er det mange norskfødte barn med innvandrerforeldre.

For innbyggere med rus- og/eller psykisk helseproblematikk er det å ha positive sosiale nettverk, å kunne delta i meningsfull aktivitet og å komme i arbeid eller i et kvalifiseringsløp viktig. I planperioden blir det viktig å jobbe videre med at kommunen skal fremme inkludering, toleranse og respekt og være et samfunn hvor alle blir sett på som en ressurs og får bruke mulighetene sine.

Det er behov for boliger i alle programområdene i hovedutvalget. Bolig kan ses på som et middel for å ha tilhørighet i samfunnet. Kommunen har fortsatt behov for å kjøpe heldøgns tjenester og avlastning til brukere som følge av mangel på egen ledig kapasitet og boliger. Temaplan for boligutvikling omhandler den generelle boligutviklingen, den foreslår strategier og tiltak som skal gi flere mulighet til å eie sin egen bolig, og den sier noe om hvordan kommunen kan hjelpe de som trenger bistand til å bo trygt og godt. Temaplanen gir retning for kommunens boligpolitikk frem til 2033, og synliggjør hvordan kommunen kan ta en aktiv rolle i boligutviklingen i samarbeid med innbyggere og utbyggere.

I kommende fireårsperiode er ambisjonene å jobbe målrettet for at flere innbyggere skal få varig tilknytning til arbeidslivet, styrke inkludering i drammenssamfunnet og jobbe for at flere skal bo trygt og godt.

Prioriterte planoppgaver:

- tverrsektoriell temaplan for folkehelse, levekår og inkludering
- handlingsplan for innhold og kvalitet i psykisk helse- og rustjenester
- handlingsplan mot ungdomskriminalitet

Drammen kommune har på flere områder ivare tatt tiltak gjennom allerede vedtatte planer. Med oppstart av planarbeid er det derfor nødvendig å systematisere tiltak som må ses i sammenheng og der det er nødvendig å koordinere arbeidet på tvers av hovedutvalg.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme er prioritert. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til. Kommunen kan oppnå enda bedre resultater innen disse programområdene ved å ta utgangspunkt i innbyggernes ressurser og hva den enkelte kan mestre selv. Samtidig som kommunen må rette innsatsen mot mer samarbeid på tvers av fagområder og spille på ressurser internt og eksternt i kommunen.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Flere innbyggere får varig tilknytning til arbeidslivet

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering vil i perioden jobbe med å styrke innsatsen rettet mot at for mange faller utenfor arbeidslivet. Det er stadig høyere krav til formell kompetanse, spesialiserte oppgaver og krav til oppdatert kompetanse i tråd med digital utvikling, og det er noen av grunnene til at for mange faller utenfor, samtidig som flere sektorer og næringer er avhengig av arbeidsinnvandring for å dekke behovet for arbeidskraft. En sentral oppgave knyttet til levekår og inkludering er å bidra til at flere av innbyggerne får varig tilknytning til arbeidslivet.

I første del av perioden vil følgende innsatsområder være prioritert:

- Satsingen «Flere i arbeid» inngår i kunnskapsgrunnlag til temaplan folkehelse, levekår og inkludering.
- Bedre ungdommers mulighet til å kvalifisere seg til arbeid og fortsatt innsats for å tilby sommerjobber til ungdom (ses i sammenheng med satsingen «Motvirke ungt utenforskap» til hovedutvalget for oppvekst og utdanning).
- Kommunen tar en aktiv rolle med å koble kommunen, frivilligheten og næringsliv sammen for å nå målet om økt sysselsetting.
- Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, rammesak, samt fra verbalvedtak.

Styrke inkludering i drammenssamfunnet

I fireårsperioden prioriteres å styrke samarbeid med, og tilrettelegging for, frivillig sektor. Det vil jobbes videre med å utvikle samarbeid og avtaler mellom kommunen og frivilligheten. Satsingen ses i sammenheng med innsatsområdet «Systematisere samarbeid og tilrettelegging for frivillig sektor» under hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv.

I første del av perioden vil hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering prioritere rusforebyggende arbeid og jobbe videre med tiltak for integrering av bosatte flyktninger for å nå målet om større mangfold og inkludering i drammenssamfunnet. Satsingen ses i sammenheng med innsatsområdet om å få flere i arbeid.

Prioritert innsats på dette området vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for oppvekst og utdanning, temaplanen for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, rammesak 2024, samt relevante verbalvedtak.

Bosetting av flyktninger i 2025

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), i samarbeid med Kommunesektorens organisasjon KS, og etter innspill fra fylkeskommunene, sender hvert år ut brev til kommunene med anmodning om bosetting av flyktninger for det kommende året.

Prognose for bosetting i 2025 er 18 900 flyktninger og fordrevne. Av disse er 752 ventet å være enslige mindreårige uten følgeperson. Behovet er derfor noe lavere enn 2024 totalt, mens behovet for bosetting av enslige mindreårige er større.

IMDi melder at anmodning om bosetting av flyktninger kommer senere enn tidligere år på grunn av endringer i ankomster fra Ukraina. Kommunedirektøren foreslår derfor foreløpig å legge til grunn at Drammen kommune bosetter 58 flyktninger i 2025, jmf. vedtak i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For resten av planperioden 2024-2027 legges foreløpig årlig bosetting av 58 personer til grunn. Kommunedirektøren vil fremme tilleggsnotat til handlings- og økonomiplan om bosetting av flyktninger etter at kommunen har mottatt anmodning om bosetting av IMDi.

Koordinere innsatsen på det boligstrategiske arbeidet med mål om at alle skal bo trygt og godt

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering vil i perioden jobbe med satsinger knyttet til temaplan for boligutvikling med mål om at flere skal eie egen bolig og at alle skal bo trygt og godt. Videre er det et stort behov for egnede boliger til innbyggere med nedsatt funksjonsevne som er i behov av tjenester i tilknytning til sin bolig, samt tilrettelagte boliger for innbyggere med psykisk helse og/eller rusutfordringer.

Langvarig vanskeligstilte på boligmarkedet er gjerne personer og familier som ikke har mulighet til å skaffe seg og/eller opprettholde et tilfredsstillende boforhold på egen hånd. Ett av innsatsområdene er å hjelpe flere til å kunne eie sin egen bolig. Startlån er det viktigste virkemiddelet for at innbyggere, som på lang sikt er uten mulighet til lån i privatbank og uten mulighet til å spare opp egenkapital, skal kunne kjøpe egen bolig. For vanskeligstilte på boligmarkedet gjør høye rentekostnader at færre innbyggere kan betjene et startlån som gjør dem i stand til å finne egnet bolig.

Prioritert innsats på dette området vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, temaplan for boligutvikling, samt verbalvedtak.

Sammen skaper vi vekst og utvikling (økonomisk bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til

- flere i arbeid
- økonomisk omstilling i kommuneorganisasjonen

Innenfor hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering jobbes det allerede systematisk med innsatsområdene blant annet gjennom tjenesteutvikling og boligutvikling for mennesker med nedsatt funksjonsevne og tiltak for å øke sysselsettingen og integrering etter økt bosetting av flyktninger.

Ambisjonene for fireårsperioden til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering er at flere ungdommer skal gå fra utenforskap til å bli inkludert i drammenssamfunnet, sikre god økonomisk bærekraft for Drammen kommune gjennom økonomisk omstilling, fører til et større økonomisk handlingsrom til å iverksette treffsikre tiltak framover.

En ny, sektorovergripende plan for folkehelse, levkår og inkludering vurderes nødvendig for å sikre mer og bredere kunnskap om hvilke tiltak og justeringer av kommunens innsats som vil ha effekt på folkehelse, inkludering, aktivitet og deltakelse, og sammenheng mellom hva som allerede gjøres og mulig behov for endrede prioriteringer.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Flere i arbeid eller over på varige økonomiske ordninger

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering vil i perioden jobbe med å redusere de økte utbetalingene på økonomisk sosialhjelp og få flere over i arbeid eller over på varige økonomiske ordninger. Det mest effektive tiltaket for å redusere disse ekstra kostnadene er å intensivere oppfølging av innbyggere som søker på eller mottar sosialhjelp. Dette innebærer blant annet aktivitetsplikt for alle etter en individuell vurdering. Der aktivitetsplikt ikke er mulig, vurderes statlige ytelser. Innbyggere som står overfor betalingsutfordringer tilbys økonomisk veiledning for å finne de mest kostnadseffektive løsningene.

Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, rammesak 2024, sak om økonomisk bærekraft, samt relevante verbalvedtak.

Tjenesteutvikling og boligutvikling for mennesker med nedsatt funksjonsevne

I planperioden vil hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering jobbe videre med påbegynt arbeid med tjenesteutvikling og boligutvikling for mennesker med nedsatt funksjonsevne. For å redusere merforbruk er det utviklet modeller for differensierte boformer for å kunne ta ut stordriftsfordeler i egne

boliger og kunne ta hjem noen eksterne kjøp. Det planlegges for ytterligere ombygging og tilrettelegning av eksisterende bygningsmasse for å øke kapasitet til å levere aktivitetstilbud i egen regi. Arbeidet med tidlig innsats fortsetter ved å informere om forskjellige tjenester som eksisterer, deriblant boformer. Medvirkning fra pårørende og brukere er viktig for å nå målet om et mer differensiert og fremtidsrettet bolig- og tjenestetilbud. Det jobbes også med utvikling av velferdsteknologi, på lik linje som i hovedutvalget for helse og omsorg.

I løpet av perioden vil følgende innsatsområder være prioritert:

- styrke tjenestene med blant annet flere plasser på jobb- og aktivitetssentrene og finne alternative jobb- og aktivitetstilbud for å møte økende behov.
- øke antall som mottar ambulerende tjenester for personer over 18 år i boform 1, 2 og 3.
- øke andelen botilbud uten heldøgns bemanning og øke antall nye boenheter i boform 1, 2, 3 og 4.

Prioritert innsats vil basere seg på mål, strategier og tiltak fra temaplan for helse, sosial og omsorg med fellessatsinger, rammesak 2024, sak om økonomisk bærekraft, samt relevante verbalvedtak.

Tabellen nedenfor viser kartlegging og fordeling av tjenestemottakere ut ifra nye boformer.

Tabell som viser antall tjenestemottakere som har behov for et varig botilbud fordelt i henhold til ny boform struktur	sum total	Boform 1- Bo i leilighet / bolig	Boform 2- Bo i nærhet til base	Boform	Boform	Boform
				3- Bo i nærheten av samlokaliserte boliger med base	4- Bo i samlokaliserte bolig med base	5- Botilbud med forsterkede tiltak
Kjøp som vurderes tatt hjem	28	-	-	1	27	-
Kjøp som ikke bør leveres i egen regi	8	-	-	-	-	8
Antall med registrert søknad om heldøgnsbolig fordelt på boform	28	-	1	6	21	-
Tjenestemottakere over 18 år som ikke har søkt men som det er kartlagt boform behov for	45	1	3	9	32	-
Ungdom i alderen 15-17 år med eksisterende tjenester/ kartlagt fremtidig bo-behov	36	12	4	6	14	-

Sammen skaper vi et grønt Drammen (miljømessig bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering har virkemidler til å styrke Drammen kommunes miljømessige bærekraft innenfor områdene

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp

Innenfor hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering jobbes det allerede systematisk med flere av innsatsområdene blant annet gjennom å redusere matsvinn i egen organisasjon og mindre bruk av plast.

Ambisjonene for kommende fireårsperiode er at hovedutvalgsområdet skal bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger. Å etterspørre produkter og tjenester med lavt klimafotavtrykk, lang levetid, gode reparasjonsordninger og mulighet for ombruk er vesentlig. Redusert forbruk, økt ombruk og deleløsninger er viktige både for å redusere klimagassutslipp, men også for å redusere kostnader.

Tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Bruke innkjøp målrettet og bedre ressursbruk

Hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering vil i perioden jobbe med å:

- bruke innkjøp målrettet for å fremme klimasmarte løsninger
- bedre ressursbruk i egen organisasjon

Dette innebærer å:

- stille ambisiøse klimakrav - og kriterier ved anskaffelser. etterspørre produkter og tjenester med lavt klimafotavtrykk, lang levetid, gode reparasjonsordninger og mulighet for ombruk
- systematisere innsatsen for å redusere matsvinn i egen organisasjon og tilby klimavennlig mat
- etablere systemer og ta i bruk digitale verktøy for reduserte klimagassutslipp, deling, ombruk og reparasjon
- prioritere å jobbe videre for mindre bruk av plast

Hovedtrekk i budsjettet

Utfordringsbildet

Programområdene Mennesker med nedsatt funksjonsevne, Rus og psykisk helse og Sosialtjenester, etablering og bolig står overfor store økonomiske utfordringer. Flere faktorer påvirker handlingsrommet i hovedutvalget:

- mangel på bolig og avlastningsplasser til mennesker med nedsatt funksjonsevne
- mangel på bolig med base for å kunne avslutte kjøp av tjenester til brukere innen rus og psykisk helse
- flere flyktninger med økt bistandsbehov og store helseutfordringer, uavhengig av alder
- flere mottakere som har sosialhjelp som hovedinntektskilde, også blant de over 67 år
- økte sosialhjelpsutbetalinger per mottaker
 - Ifølge SSB økte antall sosialhjelpsmottakere med 16,4 prosent fra 2022 til 2023. Samtidig har summen av utbetalingene steget med nesten 32 prosent.

Driftsbudsjett

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.budsjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	469 130	489 551	541 166	545 166	551 766	553 366
P07 Rus og psykisk helse	163 550	176 387	199 957	200 257	201 357	202 357

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	436 675	485 753	427 371	429 321	430 671	433 321
Sum	1 069 355	1 151 690	1 168 494	1 174 744	1 183 794	1 189 044

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	1 212 188	1 315 604	1 316 657	1 322 907	1 331 957	1 337 207
Sum Driftsinntekter	- 142 833	- 163 913	- 148 163	- 148 163	- 148 163	- 148 163
Sum	1 069 355	1 151 690	1 168 494	1 174 744	1 183 794	1 189 044

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	1 069 355	1 069 355	1 069 355	1 069 355
Sum Vedtak forrige periode	- 6 082	2 768	6 768	6 768
Sum Budsjettendringer inneværende år	22 371	23 121	23 121	23 121
Sum Lønns- og prisvekst	49 553	49 553	49 553	49 553
Konsekvensjusteringer	65 842	75 442	79 442	79 442
Konsekvensjustert ramme	1 135 197	1 144 797	1 148 797	1 148 797
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P08	3 500	5 600	7 700	10 100
Demografikompensasjon P05	2 500	4 100	5 700	7 300
P07 Demografikompensasjon	1 800	3 000	4 100	5 100
Sum Justering for befolkningsendring	7 800	12 700	17 500	22 500
Statsbudsjettet				
Økt behov for sosialhjelp ved endring i engangsstønad	747	747	747	747
Sum Statsbudsjettet	747	747	747	747
Innsparingstiltak				
P05 Endring av praksis ved Tildeling og koordinering av tjenester	- 3 900	- 6 500	- 6 500	- 6 500
P05 Redusere kjøp av eksterne tjenester	- 5 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000
P07 Endring av praksis ved Tildeling og koordinering av tjenester	- 1 350	- 2 250	- 2 250	- 2 250
P08 Redusere økonomisk sosialhjelp	- 10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000
Sum Innsparingstiltak	- 20 250	- 28 750	- 28 750	- 28 750

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Nye tiltak				
Kompensasjon økte sosialhjelpskostnader	10 000	10 000	10 000	10 000
Tilpasning til prognose 2024	34 000	34 000	34 000	34 000
Økt satsing på varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA)	1 000	1 250	1 500	1 750
Sum Nye tiltak	45 000	45 250	45 500	45 750
Nye tiltak og realendringer	33 297	29 947	34 997	40 247
Ramme 2025-2028	1 168 494	1 174 744	1 183 794	1 189 044

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endingene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

Mennesker med nedsatt funksjonsevne - Demografijustering, endrede befolkningstall SSB-prognose
Beregning er basert på oppdatert befolkningsprognose og KS sin beregningsmodell for demografikostnader. Modellen tar ikke hensyn til at brukergruppen faktisk har vært innbyggere i Drammen siden fødsel og har krav på individuelle tjenester fra fylte 18 år. Programområdet kan få økte kostnader tilknyttet innflytting til kommunen der nye innbyggere er i behov av individuelle tilrettelagte bolig- og tjenestetilbud.

Rus og psykisk helse - Demografijustering, endrede befolkningstall SSB-prognose

Programområdets ramme kompenseres for endringer i forventet befolkning i alderen 18-67 år i hele økonomiplanperioden.

Sosialtjeneste, etablering og bolig - Demografijustering

Basert på oppdatert befolkningsprognose og KS sin beregningsmodell for demografikostnader vil man få en økning i kostnader til sosiale tjenester i hele planperioden.

Innsparingstiltak økonomisk bærekraft

Tiltak 20 – Kjøp av tjenester P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Tiltaket innebærer å begrense kjøp av tjenester fra private leverandører for blant annet programområdet Mennesker med nedsatt funksjonsevne. Programområdet har over tid hatt behov for bolig og avlastning ut over kapasiteten, samt at andre tjenester øker. Kjøp av tjenester gjennom året uten budsjettmessig inndekning fører automatisk til at kostnadene øker påfølgende år.

Kommunedirektøren har igangsatt arbeid som skal begrense kjøp av tjenester fra private aktører. Arbeidet med rammeavtaler med leverandører der kommunen kjøper tjenester i dag er planlagt ferdig høsten 2024. Tiltaket må også ses i samarbeid med pågående arbeid med å differensiere boformer, øke antall som mottar ambulerende tjenester og styrke tilbudet på jobb- og aktivitetssentrene. Tiltaket må vurderes på tvers av programområder.

Tiltaket forventes å gi en innsparing på 10 millioner kroner i perioden.

Tiltak 36 – Strategi for å redusere økonomisk sosialhjelp legges frem i forbindelse med Handlings- og økonomiplan 2025-2028

Tiltaket er del av satsingen Flere i arbeid eller over på varige økonomiske ordninger under økonomisk bærekraft. Tiltaket innebærer å jobbe med å redusere de økte utbetalingene til økonomisk sosialhjelp. Det innebærer ikke et budsjettkutt, men at budsjettet til Nav skal gå i balanse.

Tiltaket forventes å gi en innsparing på 10 millioner kroner.

Virkning av statsbudsjettet

Regjeringen foreslår å bevilge 31,23 millioner kroner til økt behov for sosialhjelp ved endring i engangstønad. Virkningen av dette for Drammen er 0,747 millioner kroner fra 2025.

Andre forhold av økonomisk betydning

Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Programområdet Mennesker med nedsatt funksjonsevne har som hovedutfordring at det mangler bygningsmasse. Midler til investeringer er periodisert til slutten av planperioden og vil ha liten effekt på mulighet til å kunne ta ned brukervekst i denne planperioden. Dette gjelder hele tjenestespekteret, fra dag og aktivitetssenter, avlastning og alle boformer. For å kunne gi tjenester i egen regi kontra benytte eksterne kjøp, forutsettes det ledig botilbud med ledig kapasitet og kompetanse. Det må fortsatt gis samme tjeneste og en innsparing vil også medføre en reduksjon i refusjon fra staten slik at netto effekt vil være under 20 prosent. Kommunen vil også fortsatt ha en utfordring ved at nye tjenestemottakere må vente på effektivisering av lovpålagte tjenester ved omprioritering av eksterne tjenester da det er knapphet på tilrettelagte boliger med bemanning. Det bør vurderes om tjenesten skal leveres i egen regi eller kjøpes i hvert enkelt tilfelle.

Kommunedirektøren har foreslått å bevilge 34 millioner kroner for å dekke opp merforbruk til programområdet, som har oppstått da det er stor pågang av tjenestemottakere med vedtak om bolig med tilrettelagt heldøgns bemanning. Inntil disse kan effektiviseres gis det alternative tjenester, som avlastning, aktivitetssenter og private kjøp.

For å identifisere handlingsrommet, og få kontroll på programrådets merforbruk, er det satt i gang et arbeid som skal kartlegge og analysere alle aspekter ved tjenesten.

Psykisk helse, rus og avhengighet

Forutsigbarheten i økonomien til programområde Psykisk helse, rus og avhengighet avhenger primært av to faktorer:

- evnen til å kunne håndtere utskrivningsklare brukere med høy voldsrisiko for publikum og ansatte
- ryddige rutiner når det gjelder dokumentasjon av brukte ressurser på ressurskrevende brukere og forventede refusjoner fra staten

Startlån

Kommunen søker Husbanken om startlånsramme og videreformidler lånet til vanskeligstilte innbyggere, i henhold til statlig forskrift. Kommunedirektøren anbefaler at det søkes om en startlånsramme på 400 millioner kroner i 2025. Det er forventet at det vil gi cirka 130 husstander mulighet til å kjøpe bolig.

Forsøk startlån til førstegangsetablerere

Kommunen søker Husbanken om å bli med i forsøk om startlån til førstegangsetablerere. Målet med forsøket er å gjøre det lettere for personer med langvarige utfordringer med å få boliglån i bank, å komme seg inn på boligmarkedet. Søknad om å delta i forsøket knyttes til vedtatt satsing i temaplan for boligutvikling; Kommunen skal ta initiativ til samarbeid med Husbanken og privatbanker med mål om at startlån kan nå en bredere målgruppe enn i dag.

Kommunen søker Husbanken om startlånsramme og videreformidler lånet til førstegangsetablerere, i henhold til statlig forskrift og veileder for forsøket. Kommunedirektøren anbefaler at det søkes om en startlånsramme til forsøket på 50 millioner kroner i 2025.

Økt satsing på varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA)

I Handlings- og økonomiplan 2023-2026 ble det vedtatt at kommunen til enhver tid skal sikre finansiering av statlige tilbudte varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser) og tilstrebe å opprette ekstra

plasser på kommunalt initiativ ved behov og mulighet. I statsbudsjettet for 2025 foreslås det å styrke innsatsen for å få flere i jobb og færre på trygd, og det bevilges 73,5 millioner kroner som kan gi inntil 500 nye plasser på landsbasis. Tiltaket forutsetter at kommunen bidrar med en finansieringsandel, og kommunedirektøren anbefaler at det avsettes 1,0 millioner kroner til satsingen.

Kompensasjon økte sosialhjelpskostnader

På grunn av økning i utbetaling av økonomisk sosialhjelp i 2024 er det satt inn tiltak for å redusere de økte utbetalingene, og kommunedirektøren forventer at Nav Drammen selv reduserer kostnadsnivået med 10 millioner kroner. Prognose for 2025 viser behov for fortsatt høy utbetaling av økonomisk sosialhjelp. Kommunedirektøren anbefaler derfor å kompensere programområdet med 10 millioner kroner gjennom økt budsjetttramme.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Øko- nomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammen Eiendom					
DEKF P05 Bygge på/bygge om til leiligheter ved Granstad/omdisponere bruk av bygg (Kollerudveien 6)	0	0	0	35 000	35 000
DEKF P05 Etablere dag/aktivitetssenter - kjøp/leie	0	0	0	65 000	65 000
DEKF P05 Korsveien 68 - botilbud med base (HDO)	42 000	10 500	0	0	52 500
DEKF P05 Nye boenheter	0	67 000	67 000	68 000	202 000
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
DEKF P07 Forsterkede boliger og baser (HDO) (Bl.a. Strandveien Mjøndalen)	17 000	20 000	20 000	20 000	77 000
DEKF P07 Kjøp av boliger (4 frittstående)	0	0	0	13 000	13 000
DEKF P07 Nedre Eik gård - fase 3. Byggetrinn 1.	0	0	0	7 000	7 000
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	12 650	12 650	50 600
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200	52 800
Sum Drammen Eiendom	88 850	127 350	116 850	237 850	570 900
Drammen kommunekasse					
KK P05 Inventar og utstyr Mennesker med nedsatt funksjonsevne	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
KK P07 Inventar og utstyr Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
KK P08 Inventar og utstyr Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Drammen kommunekasse	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000

Kommentarer til investeringsbudsjett

Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Programområdet har behov for løpende fornyelse og utskiftning av inventar og utstyr. Det er avsatt budsjettmidler hos Drammen Eiendom KF til å dekke oppussing av boliger ved rotasjon av brukere. Det er også satt av midler til kjøp av boliger.

Rus og psykisk helse

Programområdet har behov for løpende fornyelse og utskiftning av inventar og utstyr. Det er avsatt budsjettmidler hos Drammen Eiendom KF til forsterkede boliger og baser, samt oppgradering av eksisterende bygningsmasse, begge fra 2025. I tillegg er det satt av midler til kjøp av boliger til 4 brukere, samt slutføring av fase 3 på Nedre Eik gård begge i 2027.

Sosialtjeneste, etablering og bolig

Programområdet har behov for løpende fornyelse og utskiftning av inventar og utstyr. Det er avsatt budsjettmidler til løpende oppgradering og vedlikehold av kommunens boliger hos Drammen Eiendom KF.

Hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv

Innledning

Hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv har ansvar for programområdene Kultur, idrett og frivillighet og Medvirkning og lokaldemokrati.

Kultur, idrett og frivillighet har tjenester innen bibliotek og møteplasser, kulturskole og ung kultur, kunst og kulturarv, kulturminnevern, idrett, natur og friluftsliv og aktiv fritid, som består av arrangement og tjenesten støttekontakt. Det fordeles tilskudd til idrett og kulturliv, både frivillige lag og foreninger og til profesjonelle kulturinstitusjoner, museer, scener, Drammensbadet KF og Den norske kirke. Programområdet er en viktig tilrettelegger for frivillig sektor.

Knutepunkt Strømsø, med pilot for tverrfaglig organisering, er tett knyttet til områdesatsingen på Strømsø, men hører budsjettmessig innunder hovedutvalget.

Medvirkning og lokaldemokrati er en del av Drammen kommunes satsing på å bygge sterkere lokaldemokrati. Programområdet bidrar blant annet til å bygge systematikk og struktur for involvering og medvirkning i Drammen kommune, bistå i konkrete prosesser samt følger opp kommunens ti nærutvalg.

Tiltak for å nå kommunens målsettinger på området står beskrevet i kapittelet «Medvirking og lokaldemokrati».

I tillegg behandler hovedutvalget saker som berører byliv, deriblant bevillingssaker. Budsjettene for disse ligger hos programområdene 11 og 13.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv er av stor betydning for Drammens sosiale bærekraft og berører alle kommunens utfordrings- og satsningsområder.

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- aldersvennlig samfunn
- god oppvekst og utdanning
- sosial utjevning – inkludering og samfunnsdeltagelse
- mangfold som ressurs
- levevaner og fysisk aktivitet
- vold- og kriminalitetsforebygging

Det jobbes allerede systematisk med å styrke alle innsatsområdene, blant annet gjennom møteplasser og aktiviteter, kunst- og kulturtilbud, læringsarenaer, litteratur og formidling, arenaer for organisert og uorganisert aktivitet, idrett, inkluderings- og integreringsarenaer, lavterskeltilbud og større arrangementer. Samarbeid med, tilskudd til og tilrettelegging for både frivillige aktører og det profesjonelle feltet er vesentlig.

Hovedutvalget leder eller deltar i flere pågående, tverrsektorielle satsinger som bidrar til å styrke innsatsområdene innenfor sosial bærekraft i planperioden.

- helhetlig arbeid med tilskudd til og samarbeidsavtaler med frivillig sektor
 - inkludert etablering av digitale løsninger
- systematisk og helhetlig jobbing for at alle barn og unge skal ha mulighet til å delta på en fritidsaktivitet
 - inkludert digitale løsninger
- arenaprosjektet: Gjøre kommunens lokaler tilgjengelig for frivillig aktivitet
 - inkludert etablering av nye digitale løsninger
 - harmonisere priser og tilgjengelighet på tvers av kommunedeler
- arenasamarbeidet: Sikre et systemisk tverrfaglig ansvar for å bidra til godt helsefremmende og forebyggende arbeid rettet mot barn, unge og deres familier.

I Drammen er sosiale forskjeller en utfordring, det er forskjeller i deltagelse, og det er krevende å nå de gruppene som trenger det mest. For mange faller utenfor sosiale fellesskap, deltar i liten grad i aktiviteter og kulturtilbud og har lite helsebringende levevaner. En stor andel av innbyggerne i Drammen er langt unna anbefalingene for fysisk aktivitet. Dette har konsekvenser både på individ- og samfunnsnivå.

For å lykkes med en sosialt bærekraftig samfunnsutvikling er det vesentlig at alle innbyggere har mulighet til å delta i fellesskap, aktiviteter, kunst- og kulturopplevelser og har gode muligheter for fysisk aktivitet og naturopplevelser, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn. Å legge til rette for økt fysisk aktivitet i befolkningen er vesentlig, både for kommunens sosiale og økonomiske bærekraft. Fysisk aktivitet er både forebyggende og behandlende for en rekke sykdommer og plager. Ny forskning viser at hvis en person er fysisk aktiv hele livet vil det statistisk sett gi over tolv friske leveår, og over seks år lengre levetid sammenlignet med en person som er fysisk inaktiv (kalkulator for å beregne helseeffekter av fysisk aktivitet - Helsedirektoratet). Det er dermed av stor betydning å øke aktivitetsnivået i befolkningen, ikke minst blant de som i dag er fysisk inaktive.

Det ligger et stort potensial i tjenestene tilknyttet området kultur, idrett og frivillighet, som kan ha positiv effekt både for individ og samfunn. Ambisjonen for fireårsperioden er både å nå nye innbyggere, og samtidig målrette innsatsen mer mot de utfordringene Drammen kommune står overfor. Det innebærer målrettet innsats for at grupper som oftere faller utenfor kan delta i fellesskap og aktiviteter. Det forutsetter godt tverrsektorielt samarbeid. Samtidig er ikke dette utfordringer kommunen kan løse alene, det fordrer samarbeid med, og tilrettelegging for, frivillig sektor. I en tid med presset økonomi er det vesentlig å prioritere ressurser dit behovet er størst. Det vil også i det videre jobbes med å sikre systematikk, rettferdighet og transparens i forvaltning av tilskudd og i samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor. Tilskuddsforvaltningen skal bidra til å generere mer frivillighet, gjennom økt deltagelse og innsats i befolkningen. Frivillig sektor skal møte en samordnet kommune, med kunnskap, vilje og kompetanse til samhandling.

Videre er det en ambisjon å styrke næringsperspektivet, med økt grad av samhandling med det profesjonelle feltet, og å legge til rette for større grad av samhandling profesjonelle aktører imellom på kunst- og kulturfeltet samt innen idrett og friluftsliv.

Drammen kommune har i dag fem knutepunkt, Svelvik, Mjøndalen, Strømsø, Fjell og Åskollen. I tillegg er det innbyggertorg på Bragernes. Knutepunktene er svært forskjellige, både med tanke på innhold og tjenester, men fyller viktige funksjoner i nærmiljøene. Det gode arbeidet i de etablerte knutepunktene vil fortsette og videreutvikles, men det vil ikke prioriteres å opprette nye. Dette skyldes flere forhold:

- Innbyggertorg jobber nå mer utadrettet og har aktiviteter og møteplasser i alle kommunedeler.
- Arenaprojektet skal legge til rette for at innbyggere og frivillig sektor kan bruke kommunens lokaler etter ordinær åpningstid for å fremme aktivitet og deltagelse i kommunedelen.
- Arenasamarbeidet sikrer systematisk, tverrsektorielt ansvar i møte med barn, unge og deres familier. Samlet sett fyller dette i stor grad knutepunktene opprinnelige funksjon i nærmiljøene. Samtidig pågår det et stort arbeid med å redusere arealbruk i kommunen, samlokalisering av tjenester vil inngå i dette.

Videre vil tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme prioriteres. Det er i planperioden ikke rom for igangsetting av kostnadsdrivende tiltak det ikke er avsatt midler til.

For å lykkes med ambisjonene prioriteres følgende områder i perioden:

Styrke aktivitetstilbud og møteplasser

I planperioden vil det prioriteres å styrke aktivitetstilbudene og øke deltagelsen blant innbyggere i hele kommunen. Dette innebærer å legge til rette for deltagelse uavhengig av etnisk, økonomisk og sosial bakgrunn. Det prioriteres ekstra innsats for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse og sårbare eldre, barn og unge i familier med vedvarende lav inntekt og eldre i overgangsfaser. Tverrsektoriell samhandling, blant annet gjennom Arenasamarbeidet, skal styrkes. Digital løsning for oversikt over aktiviteter, fritidstilbud og mulighet for å delta som frivillig skal videreutvikles og styrkes.

Prioritert innsats vil basere seg på tiltak fra Temaplan for kultursektorens tjenester for utvikling av kunst- og kulturlivet med fellessatsinger, Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, Handlingsplan for forebygging av atferdsvansker og omsorgssvikt, Handlingsplan for selvmordsforebygging, samt relevante verbalvedtak. Dette er tiltak som henger sammen og bør løses som en helhet.

Systematisere samarbeid og tilrettelegging for frivillig sektor

Komplekse samfunnsutfordringer kan ikke løses av én sektor alene, men forutsetter samarbeid og samtidighet i innsats, på tvers av sektorer og nivåer. I planperioden prioriteres å styrke samarbeid med, og tilrettelegging for, frivillig sektor. Det innebærer forutsigbare, tilgjengelige og transparente tilskuddsordninger, system og struktur for samarbeidsavtaler, felles møtearenaer og å tilrettelegge for at kommunens lokaler kan benyttes etter ordinær åpningstid. Det skal legges til rette for enkel og forutsigbar kontakt mellom kommunen og frivillighet. Det prioriteres å styrke den delen av frivillig sektor som bidrar til økt mobilisering av frivillige, mer frivillig innsats og tilbud som er åpne for alle. Nye digitale løsninger knyttet til tilskudd og booking av lokaler skal etableres.

Prioritert innsats vil basere seg på tiltak fra Temaplan for kultursektorens tjenester for utvikling av kunst- og kulturlivet med fellessatsinger, Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, Handlingsplan for selvmordsforebygging, samt relevante verbalvedtak. Strategi for frivillighet vil gi føringer for helhetlig og samordnet retning for tiltakene.

Styrke mulighetene for fysisk aktivitet; hverdagsaktivitet, idrett og friluftsliv

Det vil i planperioden vektlegges å tilrettelegge for økt fysisk aktivitet for alle, uavhengig av funksjonsnivå. Innsats for å øke aktiviteten blant de som i dag er inaktive vektlegges. Det vil i planperioden prioriteres å sikre god og sammenhengende tilgang til friluftsområder, tilrettelegging for egenorganisert aktivitet og friluftsliv, og universell utforming der det er mulig. Muligheten for digitale løsninger som fremmer friluftsliv og næraktivitet skal utredes, og eventuelt utvikles.

Idretten i Drammen spiller en viktig rolle både for å fremme fysisk aktivitet, deltagelse og tilhørighet og det skal jobbes tverrfaglig videre med mulighetene som ligger i Aktive lokalsamfunn. Det skal gjøres grundige behovsvurderinger i prioritering av nye anlegg. Innsats for å få fram flere gode prosjekter for aktivitet, flerbruk og lavterskel hverdagsaktivitet prioriteres.

Mulighetene for økonomisk likebehandling av idrettsanlegg skal utredes. Det skal utarbeides retningslinjer for likeverdige tilskuddsordninger til drift, investering og aktivitet, i tråd med kommunens helhetlige arbeid med tilskuddsforvaltningen.

Prioritert innsats vil basere seg på tiltak fra Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, samt relevante verbalvedtak. Strategi for frivillighet 2024-2030 vil gi retning for hvordan flere av tiltakene løses.

Profesjonalitet og bredde i kunst – og kulturfeltet

Drammen har en rik kulturarv som er viktig for byens identitet og tilhørighet. Det skal arbeides for å sikre at verneverdige bygninger og kulturmiljøer blitt tatt vare på for fremtidige generasjoner. I perioden prioriteres tilgang for kunst- og kulturopplevelser for alle innbyggere, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn. Det innebærer både tilrettelegging for lokalt, frivillig kulturliv og for profesjonelt kunst- og kulturliv. Det skal tilrettelegges kulturarenaer og varierte arrangement nær der folk bor og aktiv formidling av kunst i kommunalt eie. Samarbeid med det profesjonelle kulturfeltet og tilrettelegging for samarbeid profesjonelle aktører imellom prioriteres.

I planperioden skal Plan for kulturminner og kulturmiljø utarbeides.

Prioritert innsats baserer seg på Temaplan for kultursektorens tjenester for utvikling av kunst- og kulturlivet med fellessatsinger, relevante verbalvedtak og kommunal planstrategi.

Prioriterte tverrsektorielle planoppgaver

Programområde P09 vil være viktige bidragsyttere i to sektorovergripende temaplaner som skal utarbeides:

- Temaplan for aldersvennlig Drammen
- Programområdet vil spille en vesentlig rolle i dette planarbeidet, og det forventes at innsats og tiltak i stor grad vil berøre aktiviteten knyttet til hovedutvalget.
- Temaplan for levekår, folkehelse
 - Programområdet vil spille en vesentlig rolle i selve planarbeidet, og det forventes at innsats og tiltak i stor grad vil berøre aktiviteten knyttet til hovedutvalget.

Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til

- bærekraftig vekst og verdiskaping
- attraktivitet
- økonomisk omstilling i kommuneorganisasjonen

Hovedutvalget bidrar samtidig indirekte til økonomisk bærekraft - ved å styrke den sosiale bærekraften vil det på sikt kunne bidra til større grad av økonomisk bærekraft.

Det pågår et større arbeid med å begrense arealbruk. Så langt innebærer arbeidet å samlokalisere kontorplasser, med mål om å begrense ekstern leie av areal.

Det pågående arbeidet med å systematisere tilskudd og samarbeidsavtaler er ikke tenkt å gi direkte innsparing, men ved å i større grad målrette tilskuddene, sikre oversikt, rettferdighet og transparens, er målet at det vil bidra til bedre bruk av ressursene.

Programområde P09 bidrar på flere måter til å bedre barn og unges mulighet til å kvalifisere seg til arbeid. Ved knutepunkt Strømsø jobbes det systematisk for å få flere unge i arbeid. Biblioteket er en viktig læringsarena, og også en arena hvor mange gjør lekser eller bruker tid på studier. P09 har lærlinger innenfor ulike områder, og tar også imot unge i arbeidspraksis.

Hovedutvalgets områder er av stor betydning for Drammens attraktivitet, både gjennom å skape tilbud og muligheter for innbyggerne, gjennom samarbeid med profesjonell kulturnæring og å legge til rette for kulturarbeidsplasser.

Ambisjonen for planperioden er å styrke og iverksette pågående arbeid, samtidig som det i minst mulig grad skal påvirke tilbudet og mulighetene for innbyggerne.

Arealeffektivisering

I planperioden skal pågående arbeid med arealeffektivisering iverksettes i de kommunale tjenestene. I det videre skal det utredes om tjenestene i større grad kan samlokaliseres, som del av dette. Det skal videre utredes om arealbruk for profesjonelle kulturaktører kan effektiviseres i større grad enn i dag, for eksempel ved sambruk.

Prioritert innsats har utgangspunkt i kommunens arbeid for økonomisk bærekraft.

Bedre unges mulighet til å kvalifisere seg til arbeid

Det arbeides med prosjektene Sommerjobb for ungdom, vurdering og prioritering av søknader til tilskuddsordningen til Bufdir «Inkludering av barn og unge», ungdomsarbeidsplasser og målrettet innsats ved knutepunkt Strømsø. Samtidig jobbes det for å inkludere unge i mestrings- og læringsarenaer, en viktig brikke på vei mot å kvalifisere seg til arbeid.

Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv har virkemidler til å styrke Drammen kommunes miljømessige bærekraft innenfor områdene

- ivareta klima- og naturhensyn i kommunens planlegging
- redusere klimagassutslipp
- bevare naturen og beskytte økosystemene

Hovedutvalget spiller allerede en viktig rolle i å ivareta naturhensyn i kommunens planlegging. Arbeidet med karlegging og verdsetting av kommunens friluftsområder er nylig sluttført, og dette vil kunne inngå som kunnskapsgrunnlag i kommunal planlegging. Skogforvaltningsplan 2024-2034, med retningslinjer for forvaltning av kommuneskogen, er nylig vedtatt.

Programområdet er viktige bidragsyttere til «Fikseriet», og arrangerer aktiviteter med reparasjon og ombruk på Drammensbiblioteket. Drammensbiblioteket har deltatt i forskningsprosjektet Upscale, som har sett på hvordan infrastruktur og bibliotek kan brukes til å redusere forbruk og bidra til mer bærekraft. Biblioteket er en viktig arena for å vekke nysgjerrighet og stimulere til kunnskap, blant annet gjennom arrangementer om bærekraft. BUA er et meget godt eksempel på deleløsninger. I BUA kan barn og unge låne sports- og aktivitetsutstyr og prøve flere og mer varierte aktiviteter, uten å øke forbruket. Det er også utstyr til vedlikehold og reparasjon tilgjengelig. BUA er i tillegg en viktig brikke for sosial bærekraft i Drammen.

Ambisjonen for planperioden er å videreutvikle og styrke innsats som bidrar til klima- og miljøvennlige løsninger, og ivaretar naturhensyn. Arbeidet med kunnskap og opplysning i befolkningen skal styrkes, og det skal legges til rette for at innbyggerne kan ta gode klima- og miljøvalg. Samtidig vil tiltak som kan løses innenfor økonomisk ramme prioriteres, hvilket legger noen begrensninger.

Styrke innsatsen for ombruk og deleløsninger

I perioden skal det prioriteres å stimulere til bedre ressursutnyttelse hos innbyggerne ved å bidra til redusert forbruk, økt ombruk og deleløsninger, gjennom å styrke allerede igangsatte ordninger som BUA og Fikseriet. Muligheten for åpne flere BUA skal utredes.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- BUA
- Fikseriet

Klima- og miljøvennlige valg

I planperioden vil klimavennlige valg ved utvikling av anlegg for idrett og fysisk aktivitet prioriteres. Det skal anskaffes elektrisk ismaskin.

Det skal legges til rette for bærekraftige arrangementer, blant annet ved å utarbeide veileder for miljøvennlige arrangement. Ved arrangementer skal bruk av engangsplass unngås, og det skal tilrettelegges for kildesortering. Arrangementer som bidrar til økt kunnskap om miljømessig bærekraft blant innbyggerne, vil videreføres og styrkes.

Arbeidet med arealeffektivisering, knyttet til økonomisk bærekraft, vil også ha en positiv effekt på kommunens miljømessige bærekraft.

Nylig vedtatt skogforvaltningsplan for Drammen kommuneskoger skal følges opp etter vedtatte føringer.

Prioritert innsats baserer seg på tiltak i Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, Handlingsplan mot plast, Klimabudsjett og Skogforvaltningsplan 2024-2034.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- anskaffe elektrisk ismaskin
- oppfølging av skogforvaltningsplan

Medvirkning og lokaldemokrati

Drammen satser på et aktivt lokaldemokrati der det skal være enkelt å medvirke, og interessant å delta. Drammen kommune har høye ambisjoner på området og har vedtatt en rekke strategier gjennom satsingen «deltakende innbyggere» i kommuneplanens samfunnsdel 2021-2040. Her følger kommunen FNs bærekraftsmål, hvor det overbyggende målet er nummer 17: Samarbeid for å nå målene. Innsatsen i fireårsperioden knyttes til satsingsområdet «deltakende innbyggere» i kommuneplanens samfunnsdel.

I tillegg foreligger også kunnskap fra Lokaldemokratiundersøkelsen 2022 og kartlegging i forbindelse med forskningsprosjektet DEMRE (Demokratiske innovasjoner og responsive politikere). Hensikten med prosjektet er å utvikle medvirkningsformer/verktøy som kan ivareta lokalpolitikernes behov for innbyggerkontakt. Det foreligger også kunnskap om valgdeltakelsen i Drammen (2023) og prioriteringer fra Landstinget (KS' øverste organ), som understreker behovet for et aktivt lokaldemokrati i Drammen. Dette vil også gi retning for det videre arbeidet.

Utfordringsbildet

Drammen kommune gjennomførte KS lokaldemokratiundersøkelse i 2022. Undersøkelsen viser at Drammen, sammenlignet med øvrige kommuner, skårer lavere enn gjennomsnittet på flere av parameterne for et godt lokaldemokrati. En av forklaringene på dette kan være befolkningssammensetningen i Drammen. Resultatene viser at det er utfordrende å nå ut til alle innbyggere, og at nesten halvparten av innbyggerne synes det er vanskelig å holde seg orientert om saker som diskuteres i kommunepolitikken. Undersøkelsen viser også at nesten to tredjedeler av innbyggerne synes de har dårlige muligheter for å påvirke i saker som engasjerer dem. Når det gjelder i hvilken grad de folkevalgte vurderes å ha god oversikt over hva folk er opptatt av, så mener litt under halvparten av innbyggerne at de folkevalgte har god oversikt.

Kommunestyrevalget i 2023 ga en valgdeltakelse på 55,1 prosent i Drammen. Nasjonalt var valgdeltakelsen 62,4 prosent. Fjell var stemmekretsen med lavest valgdeltakelse i landet, her var fremmøteprosenten 33,8 prosent. Et lokaldemokrati der flest mulig deltar ved valg, er en forutsetning for legitime beslutninger. Det er behov for å tenke nytt og identifisere effektive og målrettede tiltak som kan bidra til å øke valgdeltakelsen.

Drammenssamfunnet står overfor store komplekse utfordringer som kommunen ikke kan løse alene og enkelte tjenester vil ha større behov for omstilling i tiden fremover. Det vil være av stor verdi at kommunen, næringsliv, foreninger, organisasjoner og innbyggere jobber sammen om felles mål, som for eksempel med utenforskap og fremtidens eldreomsorg. For at involvering av innbyggere og ulike aktører skal bli en naturlig del av hvordan man jobber i Drammen kommune er det behov for å lære av hverandre, videreutvikle kunnskap og innarbeide nye arbeidsformer sammen. Samtidig har organisasjonen en vei å gå for å oppfylle Drammensmodellen der de tre elementene medvirkning, stedsutvikling og tjenesteutvikling er gjensidig avhengig av hverandre.

Hva gjøres i dag?

For at innbyggere skal engasjere seg i tjeneste- og stedsutvikling må informasjon om hvordan de kan gjøre det være lett tilgjengelig. For å nå ut til innbyggere er kommunens hjemmeside en viktig informasjonskilde, i tillegg til sosiale medier og innbyggertorgene. Innbyggertorget og helsetjenesten oppsøker også folk der de ferdes, gjennom såkalte pop-up-aktiviteter. Det er laget en språkprofil som skal bidra til at det brukes et klart språk som gjør at alle skal finne informasjonen de trenger, forstå den og kunne bruke den. Et digitalt medvirkningsverktøy er testet, og venter på avklaring knyttet til personvern.

Innbyggere som bruker kommunens tjenester kan medvirke gjennom blant annet elevråd, FAU (foreldrenes arbeidsutvalg) og brukerråd, mens innbyggere generelt kan medvirke gjennom blant annet høringer, nærutvalgene, rådene (eldrerådet, ungdområdet, råd for personer med funksjonsnedsettelse og studentrådet), samt Drammen idrettsråd, Drammen kulturråd og Drammen Friluftforum.

Drammen kommune har etablert nærutvalg i alle ti kommunedeler. Det er en gjensidig informasjons- og kontaktarena mellom lokalmiljøet og de folkevalgte. Nærutvalgene har bidratt til å øke engasjementet og deltakelsen i lokalsamfunnene. Områdesatsingen på Strømsø er også et godt eksempel på stedsutvikling hvor innbyggere er engasjert og deltar.

Det arbeides med å styrke den lokaldemokratiske kompetansen og en viktig del av dette er felles begrepsforståelse. Bruk av ulike begreper kan bidra til ulike forventninger til prosesser, derfor benyttes nå begrepene involvering, medvirkning og samskaping på denne måten:

- Involvering benyttes ved innhenting av kunnskap og innsikt, tips, råd, sikre forankring, skape eierskap eller engasjement. Dette er en arbeidsform.
- Medvirkning benyttes når det skal brukes som grunnlag for en beslutning (politisk eller administrativt). Det betyr ikke alltid at man er med å bestemme, men at meningene vil synes og vurderes i forbindelse med beslutningene.
- Samskaping benyttes når man definerer, utvikler og/eller gjennomfører som likeverdige parter. Initiativet til samskaping kan både komme fra kommunen eller fra andre.

Drammen kommune inngår også i Smartbynettverket, og deltar i egne grupper hvor kommunene diskuterer, deler erfaringer og bistår hverandre i temaer som omhandler involvering og medvirkning.

Innsatsområder

Innsatsområdene vil gjennomføres i et samarbeid mellom ulike tjenester, mens programområdet vil rapportere samlet.

Vi skal tilstrebe å være nær, åpen og tilgjengelig for innbyggerne. Informasjon om hvordan man kan påvirke utvikling i kommunen skal være lett tilgjengelig.

Prioriteringer i fireårsperioden:

- dialog med innbyggere for å finne ut hvordan kommunen kan bli mer tilgjengelig for innbyggere, både digitalt og ikke-digitalt
- følge med, være oppdatert og samarbeide med andre kommuner som jobber med informasjon til innbyggere.

Dette vil også kunne ha positiv effekt for å kunne nå ut med informasjon i forbindelse med beredskap.

Legge til rette for møteplasser og dialog mellom innbyggere og politikere

Prioriteringer i fireårsperioden:

- Gjennom arbeidet med DEMRE vil det utvikles medvirkningsformer/verktøy som kan ivareta lokalpolitikernes behov for innbyggerkontakt.
- Skape økt interesse for politisk arbeid, med mål om å øke valgdeltakelsen.

Styrke den lokaldemokratiske kompetansen

Prioriteringer i fireårsperioden:

- fortsette å bygge kultur for involvering og medvirkning i kommuneorganisasjonen, gjennom å tilgjengeliggjøre og dele kunnskap og erfaringer, ta i bruk verktøy og å inspirere hverandre.
- fortsette samarbeidet med andre kommuner, bruke forskning, kunnskapsutvikling og innovasjon til å utvikle ny og bedre praksis sammen.

Legge til rette for at alle kan medvirke

Prioriteringer i fireårsperioden:

- videreutvikle eksisterende arenaer og etablere flere ut ifra behov, samt gjøre dem kjent
- gjøre innbyggere bedre kjent med medvirkningsprosesser og hvordan de kan medvirke
- etablere digital medvirkningsløsning

Stimulere til engasjement og involvere innbyggerne i utvikling av tjenestene

Prioritering i fireårsperioden:

- gjennomføre prosesser knyttet til områder som er og vil bli utfordrende å løse, hvor det er behov for samlet innsats fra mange aktører, og hvor innbyggerinvolvering vil ha særlig stor verdi

Oppmuntre innbyggere til engasjement og deltakelse i stedsutviklingen

Prioritering i fireårsperioden:

- videreutvikle nærutvalgsordningen
- etablere tettere samarbeid mellom tjenester som jobber med frivillighet og lokal samfunnsutvikling, for å legge til rette for lokal stedsutvikling

Hovedtrekk i budsjettet

Utfordringsbildet

Hovedutvalget har ansvar for en rekke forskjellige tjenester til kommunens innbyggere. Mange bygg og idrettsanlegg har egne maskiner til drift og vedlikehold. Det er en løpende plan for utskifting, men det er mye gammelt utstyr og gamle maskiner. Reparasjoner utenfor planlagt vedlikehold må omprioriteres fra andre områder. Mange tjenester er finansiert av eksterne og for de fleste områder kreves det en kommunal egenandel. Hvis egenandel må omprioriteres til reparasjoner vil dette kunne føre til manglede egenkapital til prosjekter i samarbeid med andre som må avlyses.

Virksomheten Arrangement og aktiv fritid har ansvar for støttekontakt ut fra vedtak som er fattet og som er lovpålagt. Det er en utfordring at det er fattet vedtak om flere timer enn det er personell og midler til å levere. Mål for tjenesten er å dreie tilbudet fra tilbud til den enkelte, til mer aktivitet i grupper. Det er i dag 9 millioner kroner bevilget til tjenesten og det er behov for ytterligere 4 millioner. Det er forventet at dette beløpet vil synke ut over i perioden når eksisterende vedtak revurderes og flere mottar tilbud i gruppe. Reelt behov de påfølgende år vil følges opp i kommende planperioder.

Driftsbudsjett

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P09 Kultur, idrett og frivillighet	310 809	342 697	449 353	448 353	447 353	446 353
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 936	3 703	3 674	3 174	3 174	3 174
Sum	314 746	346 400	453 027	451 527	450 527	449 527

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	355 792	422 205	495 613	494 113	493 113	492 113
Sum Driftsinntekter	- 41 047	- 75 805	- 42 586	- 42 586	- 42 586	- 42 586
Sum	314 746	346 400	453 027	451 527	450 527	449 527

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	314 746	314 746	314 746	314 746
Sum Vedtak forrige periode	- 9 900	- 9 900	- 9 900	- 9 900
Sum Budsjettendringer inneværende år	125 439	125 439	125 439	125 439
Sum Lønns- og prisvekst	19 043	19 043	19 043	19 043
Konsekvensjusteringer	134 582	134 582	134 582	134 582
Konsekvensjustert ramme	449 327	449 327	449 327	449 327
Innsparingstiltak				
P10 Rammekutt administrative funksjoner	- 300	- 800	- 800	- 800
Sum Innsparingstiltak	- 300	- 800	- 800	- 800
Nye tiltak				
Støttekontakt	4 000	3 000	2 000	1 000
Sum Nye tiltak	4 000	3 000	2 000	1 000
Nye tiltak og realendringer	3 700	2 200	1 200	200
Ramme 2025-2028	453 027	451 527	450 527	449 527

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endingene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2024-2028. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

Hovedutvalget blir ikke kompensert for demografi.

Innsparingstiltak økonomisk bærekraft

I sak 129/24 «Økonomisk bærekraft – alternative tiltak», vedtatt av kommunestyret 24.09.24, berører tiltak 37 «Rammekutt programområdene 10,14,15,16 og 19» med innsparingskravet på 13 mill. på administrasjon. Fordelingen av innsparingene er ikke bestemt, men for P10 Medvirkning og lokaldemokrati, kan både bemanningen, nærutvalgsdriften og søkbare midler berøres.

Gebyrer og betalingssatser

Gebyr er i hovedsak regulert med deflator justert opp til nærmeste hele 5 kroner.

Andre forhold av økonomisk betydning

Hovedutvalget tilføres midler i forbindelse med at husleie skal belastes i programområdene. Midler overføres fra sentralt programområde.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Øko-
	2025	2026	2027	2028	nomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammen Eiendom					
DEKF P09 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum Drammen Eiendom	11 000	11 000	11 000	11 000	44 000
Drammen kommunekasse					
KK P09 Gravplasser	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
KK P09 Kirken	7 500	7 500	7 500	7 500	30 000
KK P09 Kjøleanlegg Vassenga	6 000	0	0	0	6 000
KK P09 Kunstgress	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
KK P09 Lokaler og arenaer til kultur og frivillighet	10 000	5 000	0	0	15 000
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800	35 200
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
KK P09 Sikring av friluftsdammer	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum Drammen kommunekasse	49 800	38 800	33 800	33 800	156 200

Kommentarer til investeringsbudsjett

Maskiner, inventar og utstyr

I økonomiplanen videreføres rammen for anskaffelse av maskiner, utstyr og inventar på 8,8 millioner kroner per år. Det er behov for løpende fornyelse av dette.

Arena, idrett og friluftsliv leverer tjenester på anlegg som krever utstyr i form av store maskiner for å gi den ønskede kvaliteten på anleggene kommunen forvalter. Virksomhetens maskinpark består av blant annet løypemaskiner, snøscootere, ismaskiner, traktorer, redskapsbærere (små traktorer) og skogsmaskiner, samt andre håndholdte maskiner. For å sikre en periodisk utskiftning av maskinparken er det utarbeidet en 12-årsplan for dette. Midler brukes også til større kjøp av inventar og utstyr til scener, åpne tilbud til barn og unge, bibliotek og kulturskole.

Oppgradering av arena, anlegg og natur

I økonomiplanen videreføres rammen til oppgradering av arena, anlegg og natur med 5,0 millioner kroner per år. Kommunen eier flere bygg og anlegg som benyttes til kultur og idrett og frivillighet. Kommunen eier og utvikler og oppgraderer løypenettet i marka, og etablerer sammenhengende løypenett.

Kunstgress

I økonomiplanen videreføres rammen til kunstgress med 8,0 millioner kroner per år. Drammen kommune har ti kunstgressbaner i full størrelse som i snitt bør oppgraderes hvert 10. år (én bane hvert år). Unntaket er Marienlyst stadion, som oppgraderes hvert 5-6 år, avhengig av slitasje på kunstgresset.

Kunstis Vassenga

Vassenga har i dag et gammelt kjøleanlegg med store kostnader til vedlikehold og utfordring med å få tak i deler til å reparere anlegg. For å sikre drift, samt holde driftskostnader nede, er det behov for nytt kjøleanlegg. Det ble i Handlings- og økonomiplan 2023-2026 bevilget 13 millioner og forventet 8 millioner i tippemidler til bygging av ny kjølesentral. Planprosess har vist at det er nødvendig også med oppgradering av kjølerør og isolasjon i bakke for effektiv og sikker drift. I Handlings- og økonomiplan 2024-2027 ble det bevilget ytterligere 12 millioner kroner - totalt 33 millioner kroner. Forprosjekt gir nå et estimat på 39 millioner kroner for bane og kjøleaggregat med en usikkerhet på 25 prosent begge veier. Kjøleaggregat har kapasitet til å levere kjøling også til bane som MIF skal bygge samt eventuelt overskuddsvarme. Det bes om ytterligere 6 millioner kroner for å kunne gå videre med bestillingsprosess.

Friluftsdammer

Drammen kommune har 13 dammer definert som friluftsdammer, der ansvaret ligger under P09 Kultur, idrett og frivillighet. Rammen for vedlikehold videreføres med 2 millioner kroner per år. For perioden 2023 til 2028 skal det gjøres tre tiltak i vassdraget fra Åsendammen til Mjøndalen, etter krav fra NVE etter damforskriften. Åsendammen er godkjent av Norges vassdrags og energidirektorat (NVE) for rehabilitering, estimat 14 millioner kroner. Flomsikring av Bekkemoen er estimert til 3 millioner kroner og Rørdammen der tiltak kan være rehabilitering eller rivning av dammer og tilbakesetting til slik det var før dam, begge alternativer er estimert til 2 millioner kroner.

Lokaler og arenaer til kultur og frivillighet

I tråd med satsinger i temaplanen og kulturaktørers og frivilliges behov i kommunedelene, er det behov for å sette kommunale bygg i stand til å kunne brukes på kveldstid og i helger. Bygningsmassen er ikke begrenset til kultur og idrettsbygg, men omfatter alle kommunale bygg - spesielt skolene, men også bo- og servicesentre. Midlene brukes i samarbeid med Drammen Eiendom KF som eier av bygningene.

Kirken og gravferd

Det foreslås å videreføre planlagte investeringer med 10 millioner, 7,5 millioner kroner til oppgradering av kirkelige bygninger og 2,5 millioner kroner til oppgradering av kirkegårder, gravlunder og krematorier. Kirken har i flere år varslet at de i 2026 vil kunne gå tomme for kistegraver i Mjøndalen. Det er også behov for nye, utvidete arealer avsatt til retningsbestemte gravplasser i Skoger. Det må etableres vaktordning for å etterkomme ønske om gravlegging innen 24 timer for enkelte befolkningsgrupper. Dette vil medføre økte kostnader både til drift og investering, alternativt opprettes et nytt gebyr i gebyrregulativet for å dekke driftskostnaden.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet foreslås videreført årlig i økonomiplanperioden. Beløpet bevilges til Drammen eiendom som eier av bygningsmassen.

Oppkjøp av friluft-/naturområder

Det er behov for midler til å kunne kjøpe opp tomter eller områder i friluft-/naturområder som kommer til salg. Beløpet bevilges til Drammen Eiendom KF, som forestår oppkjøp i samarbeid med virksomheten i programområdet. Det foreslås å videreføre årlig ramme på 3 millioner kroner.

Hovedutvalget for tekniske tjenester

Innledning

Hovedutvalget for tekniske tjenester har ansvar for områdene infrastruktur og samferdsel, vann, avløp og renovasjon og arealplan, klima og miljø. Infrastruktur og samferdsel omfatter drift og vedlikehold av kommunens infrastruktur inkludert veier, parker og lekeplasser. Virksomhet parkering forvalter parkering i kommunen og driver de kommunale parkeringsplassene. Hovedutvalget har også ansvar for å bygge ny kommunal infrastruktur, inkludert ny bybru, og for større utviklingsprosjekter som utvikling av sykehustomta på Bragernes og utviklingsstrategi for Strømsø.

Vann, avløp og renovasjon omfatter utbygging, vedlikehold og drift av kommunens vann- og avløpstjenester. Kommunal renovasjon omfattes også, men ivaretas av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD). Begge disse områdene er viktige i kommunens beredskapsarbeid, både direkte gjennom tilgang på folk og maskiner, men også gjennom for eksempel bygging av flomsikringsanleggene i Mjøndalen.

Arealplan, klima og miljø omfatter arealplanlegging, byggesaksbehandling, geodata/karttjenester, landbruks- og miljøforvaltning, forurensningstilsyn, bevillingssaker, klagesaksbehandling og koordinering av kommunens klimaarbeid. Ansvar for arealplan er delt mellom hovedutvalget for tekniske tjenester og formannskapet ved at hovedutvalget for tekniske tjenester har ansvar for utvalgte reguleringsplansaker med tilhørende utbyggingsavtaler, samt enkelte dispensasjonssaker. Bevillingssaker og navnesaker er lagt til hovedutvalget for kultur, idrett, frivillighet og byliv.

Sammen skaper vi velferd (sosial bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for tekniske tjenester er av stor betydning for Drammen sosiale bærekraft og berører flere av kommunens utfordring- og satsingsområder:

- trygge og attraktive lokalsamfunn
- levevaner og fysisk aktivitet
- aldersvennlig samfunn - framtidens eldreomsorg

Det jobbes allerede systematisk med å styrke alle innsatsområdene, blant annet har hovedutvalgsområdet ansvar for arealplanleggingen og for infrastrukturen som ligger til grunn for et sosialt bærekraftig samfunn. I by- og stedsutviklingen er medvirkning et viktig område. Arbeidet gjøres i dialog og samarbeid med de som berøres, private og offentlige aktører, og med andre sektorer i kommunen.

Det er fortsatt behov for å styrke arbeidet med å lage enklere og tryggere skoleveier og sammenhengende forbindelser. God tilgang på fellesgoder som parker og lekeplasser bidrar til en god oppvekst og økt hverdagsaktivitet. Hovedutvalgets innsats følges i stor grad opp i vanlig drift og vedlikehold. Gitt kommunens økonomiske situasjon er det behov for nye modeller for drift av lekeplasser og andre friområder. I planperioden vil det fortsatt arbeides for at innbyggere skal komme seg trygt og effektivt dit de skal i hverdagen. Vedtatte planer, som sykkelplanen, følges opp både i utedrift og i plan- og byggesaksbehandling. Det jobbes også med å tilrettelegge snarveier for gående og syklende.

For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget to prioriterte innsatsområder:

Bidra til utviklingen av trygge og attraktive lokalsamfunn

I fireårsperioden skal det utarbeides områderegeringsplaner for flere deler av kommunen, blant annet det gamle sykehusområdet, Tangenkaia og Nybyen. Det skal også lages nærmiljøutviklingsstrategi for Rødskog-Gulskogen og en mulighetsstudie for Ebbestad, Veileder for by- og sentrumsmessig utforming i Drammen kommune skal utarbeides når kommuneplanens arealdel er ferdig.

Trafikksikkerhetsarbeid er også et satsingsområde som det skal jobbes med gjennom både drift- og utviklingsoppgaver. Blant annet skal gjeldende trafikksikkerhetsplan som viser prioritering av fysiske trafikksikkerhetstiltak revideres i denne perioden.

Økt sikkerhet i vannforsyningen til sårbare områder er en prioritet, og det skal lages utredninger for ny vannforsyning til Svelvik og tosidig løsning til Åskollen-/Kniveområdet.

Prioritert innsats vil baseres på frivillighetsstrategien, tiltak fra trafikksikkerhetsplanen, sykkelplanen, parkeringsstrategien, temaplan vann- og avløp, temaplan for hovedutvalget med fellessatsinger, føringer fra arealplanarbeidet og relevante verbalvedtak.

Når det gjelder Mulighetsstudien for Marienlyst og Kommunedelplanen for mobilitet for Strømsø, så vil kommunedirektøren starte dette arbeidet så snart det kan avsettes ressurser til dette arbeidet.

Legge til rette for økt hverdagsaktivitet

I 4- års periode vil prioriteringene for økt hverdagsaktivitet i stor grad baseres på tiltak fra sykkelplanen og kommende gåstrategi. Prioriteringene skal senke terskelen for å være myk trafikant gjennom informasjon, sykkelparkering, og ved å videreutvikle sykkelnettet med bedre sammenheng og merking. Sti-, tur-, sykkel- og løypenettet skal videreutvikles for å binde sammen boligområder, friområder og nærmiljøanlegg, marka, og skoler.

Prioritert innsats vil baseres på trafikksikkerhetsplanen, sykkelplanen og temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Sykkelplanen og trafikksikkerhetsplanen skal rulleres i inneværende periode. Utarbeide gåstrategi er et tiltak som gjennomføres i tråd med klimabudsjettet.

Sammen skaper vi utvikling og vekst (økonomisk bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for tekniske tjenester har virkemidler til å styrke kommunens utfordrings- og satsingsområder knyttet til

- bærekraftig vekst og verdiskaping
- attraktivitet
- økonomisk omstilling i kommuneorganisasjonen

Det jobbes allerede systematisk med å styrke alle innsatsområdene, blant annet har hovedutvalgsområdet et stort ansvar for by- og stedsutvikling med tilrettelegging for næringsutvikling og boligbygging. Det jobbes med bærekraftig vekst, og med å bygge, drifte og vedlikeholde infrastruktur som tåler utviklingen. Arbeidet med tjenesteutvikling er en integrert del av arbeidet i hovedutvalgsområdet og videreføres i linjen.

Mye av infrastrukturen i Drammen er i dårlig forfatning, og det er et stort vedlikeholdsetterslep på vei. I denne perioden er det begrenset handlingsrom til drift og vedlikehold for å opprettholde funksjon og verdi i eksisterende infrastruktur. Med dagens vedlikeholdsbudsjett innenfor Infrastruktur og samferdsel, vil vedlikeholdsetterslepet øke og kvaliteten på veinett, parker og lekeplasser reduseres. For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget tre prioriterte innsatsområder:

Bidra til forsvarlig utvikling og vekst

I perioden fortsetter arbeidet med å legge til rette for et mangfold av boligtyper i alle kommunedelene, og det jobbes for at det skal sikres god og enkel tilgjengelighet til attraktive uteområder og nærhet til naturen. Fortsatt fokus på boligutvikling gjennom fortetting i eller nært inntil eksisterende områder, øker mulighet for grønne reiser og bidrar til mer effektiv tjenestelevering i alle kommunens ledd. Gjennom langsiktig planlegging og tilrettelegging skapes det forutsigbare rammebetingelser som gjør Drammen til et foretrukket senter for variert næringsvirksomhet.

Med en klimasmart og sirkulær bruk av ressursene kan utslippene av klimagasser reduseres. Det kan også bremse tapet av biologisk mangfold, redusere forurensning og bidra til nye grønne arbeidsplasser og forretningsmodeller. Prioritert innsats baseres på kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategier, klimastrategien og temaplan for boligutvikling.

Vektlegge langsiktig infrastrukturforvaltning

I fireårsperioden er bærekraft og langsiktighet en viktig del av både drift, vedlikehold og investering i infrastrukturen. God drift og godt vedlikehold er både billigere over tid og mer klimavennlig enn å måtte bygge nytt fordi infrastrukturen har forfalt. Økt fornyelse av vann- og avløpsnett skal prioriteres for å minimere lekkasjer, forurensning til vassdrag og fjord, men også akuttarbeid.

Prioritering av innsatsen baserer seg på temaplan vann og avløp, temaplan for hovedutvalget med fellessatsinger. Arbeidet med temaplan for vei vil bli prioritert fremmet i perioden. Denne vil legge føringer for prioriteringer fremover.

Attraktivitet - innovasjon og tjenesteutvikling

I perioden fortsetter arbeidet med organisasjonsutvikling med satsning på servicevennlige og effektive tjenester. Gode rutiner som sikrer tidlig og tydelig informasjon i plan- og byggesaksprosesser videreutvikles og veiledningstjenesten blir mer tilpasset dagens behov. Planforum videreutvikles som en arena for dialog i samarbeid med næringslivet. Økt bruk av digitale løsninger i kommunikasjon med innbyggere og næringsliv prioriteres i flere sektorer. Når det gjelder drift og vedlikehold skal det jobbes videre med å undersøke driftsmodeller hvor vi i større grad involverer og samarbeider med å involvere frivilligheten i vedlikehold av grøntområder.

Prioritert innsats baseres på temaplan for hovedutvalget og verbalvedtak.

Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Ansvarsområdene til hovedutvalget for tekniske tjenester har en nøkkelrolle i kommunens arbeid med miljømessig bærekraft og bidrar til alle utfordrings- og satsingsområdene innenfor miljømessig bærekraft:

- ivareta klima- og naturhensyn i planer
- redusere klimagassutslipp
- energiomstilling i drammenssamfunnet
- håndtere lokale miljøutfordringer, klimaendringer og klimarisiko
- bevare naturen og beskytte økosystemene

Med ansvar for bygging, drift og vedlikehold av kommunens infrastruktur har hovedutvalget en stor rolle i arbeidet med klimagassreduksjon og klimatilpasning.

Kommunen jobber løpende med kartlegging og sikring av områder utsatt for flom, ras og skred. Fullføring av flomsikringsprosjektet i Mjøndalen i samarbeid med NVE er et av de større prosjektene i perioden. Det skal også jobbes med helhetlige blågrønne løsninger som kan redusere hvor mye regnvann som havner i avløpsnett.

Drammen kommune deltar i Buskerudbysamarbeidet hvor hovedmålet er nullvekst i personbiltrafikken. Buskerudbyen har avtale med staten om belønningstilskudd som foreløpig varer ut 2025. Flere tiltak for gående, syklende, og kollektivtrafikk gjennomføres løpende med finansiering fra belønningstilskuddene. Nullvekst i personbilbruk og tilrettelegging for andre transportformer bidrar til mange samfunns mål, inkludert reduserte klimagassutslipp og redusert lokal forurensning.

For å sikre ren natur og godt vannmiljø, koordinerer Drammen det interkommunale samarbeidet «Vannområdet Drammenselva» og fortsetter arbeidet med overvåking av forurenset sjøbunn i Drammensfjorden, gjennom samarbeidsprosjektet «Ren Drammensfjord». Vannressursene skal tas vare på gjennom å verne drikkevannet og redusere forurensning fra landbruk, overvann og avløpsvann.

Kommunen deltar i samarbeid om å spre kunnskap om klimatiltak i landbruket, og har en egen rolle i å veilede om tilskuddsordninger for landbruket. Alle aktører i matnæringen fra jord til bord, har en viktig rolle i natur- og klimakampen, og kommunen jobber også med lavterskeltilbud for innbyggere.

En klimasmart arealbruk kan fremmes gjennom utviklingen av kompakte byer og tettsteder der man utnytter potensialet på allerede utbygde områder, før nye områder blir tatt i bruk. Fortetting er viktig for å unngå å bygge ned sårbare naturområder og matjord. For å redusere transportbehovet i kommunen, må utbygging konsentreres i sentrumsområder, rundt knutepunkt og langs kollektivakser. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, med underliggende planer, gir viktige føringer for arbeidet.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og økt slitasje på veinettet, utfordrer kapasiteten i avløpsnett, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene medfører blant annet et økt behov for nye og til dels lokale løsninger for håndtering av overvann.

Kommunen har forpliktet seg til å arbeide for at bygge- og anleggsplasser i drammenssamfunnet skal være utslippsfrie innen 2030. Prosjekter innenfor Drammen kommunes egen virksomhet skal klargjøres for krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser, og kommunen vil fortsette å gjennomføre pilotprosjekter med utslippsfrie bygge- og anleggsplasser.

For å lykkes med ambisjonene har hovedutvalget fire prioriterte innsatsområder:

Redusere klimagassutslipp

Bygge- og anleggsnæringen er en betydelig kilde til direkte og indirekte utslipp. Kommunen skal prioritere klimasmarte og sirkulære løsninger i bygging, drift og vedlikehold.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- benytte klimagassberegninger, vurderinger og anbefalinger for klimavennlige alternativer og løsninger i mulighetsstudier, planarbeid og prosjektering
- pilotprosjekt: Anskaffe fossilfrie rør i vann- og avløpsprosjekter
- sikre klimahensyn gjennom kommunens arealplanlegging
- miljøsertifisering av to investeringsprosjekter
- rammeavtale – mer klimavennlige asfaltarbeider
- utslippsreducerende tiltak i prosjekt «Ny bybru»
- pilotprosjekter klimatiltak i vann-, avløps- og veianlegg
- utslippsfri anleggsplass, gjenbruk av masser og klimavennlige materialer

Redusere utslipp fra transport og forurensning

Biltransport bidrar i tillegg til klimagassutslipp, også til luft- og støyforurensning og utslipp av mikroplast. I planperioden skal det blant annet jobbes for å øke piggfriandelen, og innbyggernes kunnskap om gode fyringsvaner, samt flere andre tiltak for å begrense forurensning i samarbeid med Buskerud fylkeskommune og Statens Vegvesen. Prioritert innsats baseres på Klimastrategi 2030, Temaplan for hovedutvalget og Handlingsplan for lokal luftkvalitet i Drammen.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- bildeling for drammenssamfunnet
- tilrettelegging for sykkel
- interkommunalt samarbeidsprosjekt om effektiv og fremtidsrettet varelogistikk
- oppfølging av strategi og handlingsplan for fossilfrie drivstoff

Klimatilpasning

Mye av kommunens arbeid med klimatilpasning er integrert i normal drift. Det skal lages en temaplan for håndtering av flom og overvann i perioden. Prioritert innsats baseres på temaplan for hovedutvalget, temaplan vann og avløp og den nye temaplanen for flom og overvann.

Unngå forurensning og forvalte naturressurser

Det skal jobbes med å unngå forurensning og forsøpling i forbindelse med snøbrøyting gjennom å få på plass resterende snødeponier. I perioden vil det jobbes med veiledning til virksomheter for å fase ut unødvendig engangsplass. I samarbeid med ulike næringer vil kommunen veilede for å redusere utslipp og avfall. Septikanlegg for småbåter er under prosjektering og det jobbes med å få på plass et permanent anlegg i perioden.

Innen vann og avløp skal det jobbes med å redusere forurensning fra avløpsvann blant annet gjennom å sikre kapasitet i og fornyelse av avløpsnett, tilknytte flere husholdninger til det kommunale nettet og utøve kommunens forurensningsmyndighet. Nytt avløpsrensaneanlegg er en viktig del av arbeidet med å redusere forurensning fra avløpsvann.

For å nå målet om å ta vare på og forvalte naturmangfoldet, skal det utarbeides en temaplan for naturmangfold i Drammen kommune.

Det skal også jobbes med flere innbygger- og næringsrettede initiativer, blant annet for drift av kaianlegg og småbåthavner, informasjonskampanjer og bevisstgjøring og oppfølging av private avløpsanlegg.

Prioritert innsats baseres på klimastrategi 2030, temaplan vann og avløp, handlingsplan plast, handlingsplan for bedre lokal luftkvalitet i Drammen, temaplan for vei temaplan for naturmangfold som skal utarbeides og verbalvedtak.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- oppfølging av klima og energi i temaplan vann og avløp
- kartlegge klimatiltak for renseanlegg og tilhørende avløpstransportsystem i nordbykollen
- tilrettelegge for et mer klimavennlig landbruk
- temaplan for naturmangfold
- hovedtrekk i budsjettet

Utfordringsbildet

Hovedutfordringer i Handlings- og økonomiplan 2025-2028 er ekstraordinær prisvekst i bygg- og anleggsbransjen, nye anlegg som er bygget av andre som en naturlig del av byutviklingen, og som kommunen overtar vederlagsfritt, men hvor drift og vedlikehold må finansieres, lovpålagte krav som ikke har vært fullt ut finansiert, samt ny vaktavtale for snøbrøyting som ikke er finansiert.

Arbeidet med å forlenge levetiden på eksisterende infrastruktur, klimatilpasning, og tiltak for å redusere klimagassutslipp utgjør hoveddelen av kostnadene for tjenestene. Kraftig prisvekst begrenser mulighetene for å ta vare på kommunens egen infrastruktur i perioden innenfor budsjetttrammene.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og økt slitasje på veinettet, utfordrer kapasiteten i avløpsnettet, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene medfører blant annet et økt behov for nye og til dels lokale løsninger for håndtering av flom og overvann.

Redusert antall avgiftsparkeringsplasser og flytting av sykehuset gir lavere parkeringsinntekter.

På grunn av prisvekst og renteøkninger har vann- og avløp et fremførbart underskudd. Derfor blir gebyrene høyere enn deflator de kommende årene.

Mulighetsstudien for Marienlyst og kommunedelplanen for mobilitet for Strømsø, er det ikke funnet midler til å gjennomføre i 2025.

Ved lavkonjunktur, som nå, bygges det færre boliger. Dette kan merkes på redusert saksinngang og lavere gebyrinntekter.

Driftsbudsjett

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P11 Utbygging og samferdsel	119 527	123 318	131 565	137 065	137 565	138 065
P12 Vann, avløp og renovasjon	- 210 104	- 208 427	- 254 947	- 316 350	- 365 811	- 437 023
P13 Arealplan, klima og miljø	48 623	50 635	51 722	51 722	51 722	51 722
Sum	- 41 954	- 34 474	- 71 660	- 127 563	- 176 524	- 247 236

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.budsjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	589 017	730 889	634 684	635 184	635 684	636 184
Sum Driftsinntekter	- 630 971	- 765 364	- 706 344	- 762 747	- 812 208	- 883 420
Sum	- 41 954	- 34 474	- 71 660	- 127 563	- 176 524	- 247 236

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	- 41 954	- 41 954	- 41 954	- 41 954
Sum Tekniske justeringer	0	- 11 400	- 11 400	- 11 400
Sum Vedtak forrige periode	- 56 664	- 122 855	- 192 064	- 192 064
Sum Budsjettendringer inneværende år	10 903	10 903	10 903	10 903
Sum Lønns- og prisvekst	8 903	8 903	8 903	8 903
Konsekvensjusteringer	- 36 859	- 114 450	- 183 659	- 183 659
Konsekvensjustert ramme	- 78 812	- 156 403	- 225 612	- 225 612
Nye tiltak				
Gebyrøkning avløp	- 6 652	- 47 912	- 65 168	- 42 005
Gebyrøkning vann	- 6 408	51 040	88 044	- 6 331
Kjøp av vann Glitrevannverket	10 100	10 100	10 100	10 100
P11 Flytting av sykehus reduserte parkeringsinntekter	0	5 000	5 000	5 000
P11 Korrigering av for høyt budsjetterte automatinntekter for 2024	1	1	1	1
P11 Nye anlegg driftskonsekvenser	2 400	2 900	3 400	3 900
P11 Snødeponi	950	950	950	950
P11 Utvidet feiing av gater med mye trafikk	130	130	130	130
P12 Deflator - prisstigning vann	2 680	2 680	2 680	2 680
P12 Deflator prisstigning avløp	3 951	3 951	3 951	3 951
Sum Nye tiltak	7 152	28 840	49 088	- 21 624
Nye tiltak og realendringer	7 152	28 840	49 088	- 21 624
Ramme 2025-2028	- 71 660	- 127 563	- 176 524	- 247 236

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endingene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

Hovedutvalget blir ikke kompensert for demografi.

Gebyrer og betalingssetser

Utleie av kommunal gategrunn og park/friområder foreslås økt med tilnærmet kommunal deflator på 4,1 prosent på de fleste gebyrene. Gebyrsatser etter graveinstruks foreslås økt med 15 prosent. Gebyrsatser etter graveinstruks kan ikke overstige kommunens kostnader for å levere tjenesten.

Parkeringsavgiftene foreslås økt med 5 prosent ut over kommunal deflator. Foreslått avgiftsøkning gir en prisøkning per time på 5 kroner i indre avgiftssone og 3 kroner i ytre avgiftssone. For bolig/ beboersoneparkering for beboere og besøkende foreslås det en økning på kommunal deflator på 4,1 prosent.

Vann- og avløpsgebyrene foreslås økt ut over lønns- og prisstigningen (deflator). Gebyrene for 2025 er foreslått økt med henholdsvis 11,5 prosent for vannforsyning og 14,0 prosent for avløpsrensing. Ut over dette foreslås det å øke gebyrene for vannforsyning med 11,5 prosent i 2026, 5 prosent økning i 2027, og med en økning på 2 prosent i 2028. Avløpsgebyrene foreslås økt med 11,0 prosent i 2026, og med 10,0 prosent økning i 2027 og 2028. De foreslåtte økningene er likevel lavere enn forutsatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027.

Årsaken til gebyrøkningen er at renteøkninger og prisstigning har medført at inntektene har vært lavere enn kostnadene. Prognosen viser et akkumulert underskudd for vann- og avløpstjenestene på 102 millioner kroner ved utgangen av 2024.

I Drammen er en gjennomsnittlig husstand 2,15 personer. Gitt gjennomsnittlig forbruk vil husstanden få en samlet gebyrøkning på 1 400 kroner. Økt kostnad per måned blir på 117 kroner. En husstand på 4 personer med et gjennomsnittlig forbruk vil få en gebyrøkning 2 326 kroner. Økt kostnad per måned blir på 194 kroner.

Regjeringen foreslår å redusere merverdiavgiftssatsen på vann- og avløpstjenester fra 25 til 15 prosent. Før forslaget trer i kraft, må det utarbeides forskrifter som skal sendes på høring. Målet er at den reduserte satsen kan tre i kraft fra 1. mai 2025. Hvis forslaget vedtas, vil en gjennomsnittlig husstand få en samlet gebyrøkning på 753 kroner i året når merverdiavgiften senkes fra 25 til 15 prosent, mens en husstand med fire personer vil få en samlet gebyrøkning på 934 kroner.

Med de foreslåtte gebyrøkningene vil underskuddet for vann dekkes inn i 2027, mens underskuddet for avløp dekkes inn i 2028. Ved utgangen av 2028 er prognosen et samlet selvkostfond for vann- og avløp på 72 millioner kroner.

Renovasjonsgebyrer

Renovasjonsgebyret som vedtas er basert på selvkost. Inntektene fra den enkelte abonnent skal dekke utgiftene Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD) har for innsamling av husholdningsavfall. Det foreslåtte gebyret for 2025 er 6 prosent høyere enn 2024, og gir full kostnadsdekning etter selvkostreglene. Dette er i tråd med økonomiplanen som representantskapet vedtok 24.11.23.

Kostnadene til renovasjon øker noe mer enn konsumprisindeks, og er blant annet knyttet til behandlingkostnader, transportkostnader, forsikringer og rentekostnader på investeringer. Det bemerkes spesielt at selskapet i senere år har gjort store investeringer i oppgradering av anlegg, som etter selvkostreglene belastes renovasjonsgebyret med kalkulatoriske renter.

Gebyret for standard renovasjon øker med 6 prosent fra 4 650 kroner i 2024 til 4 930 kroner inkludert mva i 2025.

Tilsynskontoret for små avløpsanlegg foreslår uendrede gebyrer for slamtømming. Øvrige gebyrer øker prisene med kommunal deflator 4,1 prosent.

Det er selvkostberegning av arealtjenester. Timeprisen for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringsaker og matrikkelsaker øker med 80 kroner. Det er en prisøkning på 4,8 prosent. Lønn er den vesentligste kostnaden i produksjon av arealtjenester. I beregningen av timelønn er det lagt til grunn regjeringens anslag i statsbudsjettet for lønnsvekst i kommunal sektor på 4,5 prosent. For å sikre at gebyrinntektene ikke overstiger selvkost, må grunnlaget for gebyrfastsettelsen kontrolleres jevnlig.

Timesatsene i forskriften justeres årlig og fastsettes i handlings- og økonomiplan. Gebyrer for tjenestene blir justert etter timeregistrering av saker, samt årsregnskap, budsjettering og selvkostbudsjett.

Oppdatert versjon av gebyrforskriften med satser og priser for tjenestene vedlegges Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Revisjon av forskriftens struktur og inndeling av saker behandles i egen sak.

Forslaget er vurdert å være innenfor rammene til selvkostprinsippet. Det gjelder ikke et strengt krav om selvkost i den enkelte sak, men selvkost skal tilstrebes. Nivået på gebyrene i den nye forskriften tar utgangspunkt i kommunens gjennomsnittlige utgifter for den enkelte sakstype. Det gjelder et forbud mot kryssubsidiering, slik at gebyrinntekter fra en sakstype ikke kan subsidiere andre sakstyper.

Kapittel 2 Private planforslag

Det foreslås å ta ut gebyr for både veiledningsmøte (gammel § 2.4.1) samt dialogmøte (gammel § 2.4.3), da målsettingen er å stimulere til økt dialog med forslagstiller frem mot innsendelse av planforslag. Dialogfasen er frivillig, og gebyr vil kunne virke som en «barriere» for dialogen. Ressurser i dialogfasen foreslås innarbeidet i samlet gebyr, når saken kommer til behandling. Gebyrsatsen for bruksareal i § 2.7.1. f – h foreslås økt. Dette gjelder oftest større planforslag med tilsvarende større omfang og kompleksitet.

Det foreslås å endre tillegg til saksbehandlingsgebyret for planforslag og endring av reguleringsplan uten samsvar med arealbruk (formål og/eller bestemmelser) i overordnet plan i § 2.10.1 b fra et standard kronebeløp til en prosentsats. Dette for å treffe bedre forholdsmessig sett i lys av at omfang vil sammenfalle med planområdets størrelse.

Kapittel 3 Byggesak

Det er gjennomført timeregistrering i utvalgte saker fra januar 2024 til september 2024.

Resultatene viser at enkelte tiltakstyper og søknadsformer genererer mer arbeid enn det tidligere beregninger viser. Dette har medført en økning av gebyrsatsen for bruksendring og tilbygg. Videre er gebyr for avvisning av søknad endret fra fast sats til prosentandel av opprinnelig gebyr og det er foreslått å ikke gebyrlegge saker som trekkes før vurdering. Grunnegebyr er økt med en time.

Det er lagt inn et nytt gebyr for dispensasjon fra reguleringsplaner før 1980/inkorporert byggegrense, da arbeidet med disse sakene erfaringsvis krever mindre andre dispensasjoner. Det er også foretatt en ytterligere inndeling for dispensasjoner fra plan og byggeforbudssonen langs sjø (§ 3.3.1 d), som erfaringsvis krever mer arbeid.

For å få en riktig og rettferdig fordeling av kostnadene, er det valgt å gebyrlegge fra første mangelbrev (§ 3.1.2) og første igangsettingstillatelse (§ 3.4).

Byggesak utvider tilbudet innen forhåndskonferanse i 2025 for å oppnå en mer fleksibel ordning, som i større grad imøtekommer de ulike behovene for veiledning. Dette innebærer blant annet mulighet for skriftlig forhåndskonferanse. Som følge av tilbudet, innføres fem nye gebyrsatser som er differensiert etter form på forhåndskonferansen og tiltakets kompleksitetsgrad (§ 3.6.1).

Det er gjort strukturelle endringer av forskriften for å unngå gjentakende satser for lignende tiltak, og for at det skal være lettere for tiltakshavere og fagaktører å beregne gebyret selv, som behandles i egen sak.

Kapittel 5 Saksbehandling og kontroll med opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider

Timeregistrering av tiltaksplaner viser at tiltaksklasse ikke påvirker behandlingstiden. Gebyrpostene er derfor redusert fra tre til en gebyrpost.

Kapittel 7 Oppmålingsforretning etter matrikkellova

Det er gjennomført målinger av saksbehandlingstid i perioden oktober 2023 til juli 2024 for de sakstypene som det er flest av innenfor eiendomsmåling. For flere av sakstypene er det bare mindre avvik mellom de timeestimatene som ligger til grunn for gjennomsnittlig saksbehandlingstid, men det er også avdekket at for sakstypene «klarlegging av grenser» og «grensejusteringer» er faktisk tidsforbruk mer enn dobbelt så høyt som det som ligger til grunn for dagens gebyrer.

Dersom målet om 100 prosent selvkost skal nås for disse sakstypene så må gebyrene altså økes til mer enn det dobbelte av det nivået de ligger på i dag. Det foreslås at denne økningen tas over to år. Det innebærer at det foretas en økning av gebyrene for klarlegging av grenser økes med 57 prosent (§ 7.3.1.d) og 47 prosent (§ 7.3.1.e), og for grensejusteringer med 30 prosent (§ 7.3.1.a) for 2025.

Andre forhold av økonomisk betydning

Driftsbudsjettet prioriterer finansiering av drift av nye anlegg og lovpålagt krav som ikke har vært fullt ut finansiert. I tillegg er det innarbeidet lavere parkeringsinntekter. Redusert antall avgiftsparkeringsplasser og flytting av sykehuset gir lavere parkeringsinntekter.

Utvidet feiing av gater med mye trafikk er et tilleggsvedtak i sak 94/23 Tiltaksplan for luftkvalitet om økt feiing av kommunale gater med mye trafikk. Kommunedirektøren foreslår å finansiere tiltaket med en årlig kostnad på 130 000 kroner i året.

Kommunedirektøren foreslår etablering og drift av snødeponi med en årlig kostnad på 950 000 kroner i året. Forurensningsloven har skjerpet kravene til behandling av snø. Tiltaket dekker utgifter til gjerder, rydding, feiing og levering av søppel og forurensede masser samt kostnader til prøvetaking og årsrapportering til Statsforvalteren.

Parkering har nedgang i antall avgiftsbelagte parkeringsplasser. Automatinntektene er budsjettet 2 millioner kroner for høyt. For å finansiere manglende inntekter foreslår kommunedirektøren å øke parkeringsavgiften med 5 prosent i tillegg til deflator på 4,1 prosent.

Reduksjon i antall avgiftsparkeringsplasser og reduserte parkeringsinntekter på grunn av nytt sykehus gir mindre inntekter. Kommunedirektøren foreslår at inntektsbortfallet finansieres med 5 millioner kroner hvert år fra 2025.

Nye anlegg driftskonsekvenser - er nye anlegg virksomhet samferdsel, vei og park (SVP) har overtatt til drift og vedlikehold som enten er et resultat av gjennomføring av planer og vedtak, som for eksempel trafikksikkerhetsplanen og sykkelplanen, eller utbygginger av kommunal infrastruktur som gjennom utbyggingsavtaler gjøres i privat regi, men som deretter overtas vederlagsfritt av kommunen til drift og vedlikehold. Årlig kostnad er 3 907 000 kroner. Kommunedirektøren foreslår å finansiere nye tiltak med 2,4 millioner kroner i 2025, 2,9 millioner kroner i 2026, 3,4 millioner kroner i 2027. og 3,9 millioner kroner i 2028.

Til sammen gir disse anleggene, årlige økte driftsutgifter på 3,9 millioner kroner, fordelt på årene som følger:

Beløp i 1000

Nye anlegg/driftskonsekvenser

2024 - nye anlegg/driftskonsekvenser	2 287
2023 - nye anlegg/driftskonsekvenser	950
2022 - nye anlegg/driftskonsekvenser	220
2021 - nye anlegg/driftskonsekvenser	450

For å kunne gjennomføre mulighetsstudien for Marienlyst og lage en kommunedelplan for mobilitet på Strømsø, er administrasjonen avhengig av konsulentbistand knyttet til utarbeidelse av tegninger og illustrasjoner, grunnlagsutredninger på trafikk og plankart. Dette er arbeid som krever tilgang på programvare og tilhørende kompetanse som kommunen ikke har. Det er anslått at slik bistand vil koste i størrelsesorden 2 millioner for mulighetsstudien og 4 millioner for kommunedelplanarbeidet. Dette har det ikke vært rom for å prioritere i 2025.

Det er heller ikke funnet midler til helårs eller lengre åpningstider ut over fellesferien ved toalettene ved de kommunale friområdene (kfr. verbalvedtak 1. tertial 2023). Det er også forutsatt at gratis leie av kommunal grunn til uteservering i vinterhalvåret oppheves (se sak 31/24 i Formannskapet).

Vann -og avløp er ikke tillagt deflator og prisstigning i ordinær budsjettering. Dette legges inn i budsjett som tiltak. Det er lagt til grunn en prisstigning på 3,5 prosent. Kommunedirektøren foreslår å øke driftsbudsjettet med 3,95 millioner kroner for avløp og 2,68 millioner kroner for vann.

Glitrevannverket har varslet prisøkning ut over deflator. Prisen på kjøp av vann øker i 2025 fra 3,5 kr/m³ til 4,3 kr/m³. Dette medfører en økt kostnad ut over økning i deflator på 10,1 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår å øke driftsbudsjettet med 10,1 millioner kroner.

I handlingsplan for bedre lokal luftkvalitet fremgår det at Drammen kommune skal gjennomføre en spørreundersøkelse over ovnstyper og fyringsvaner i Drammen i 2025. Det er tatt utgangspunkt i tidligere pris på undersøkelser, og estimert at slik undersøkelse vil koste 500.000 kroner. Kommunedirektøren foreslår at undersøkelsen finansieres innenfor hovedutvalgets rammer.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Øko- nomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammen kommunekasse					
KK P11 Anlegg for andre netto	20 000	20 000	20 000	0	60 000
KK P11 Batteriøya	3 000	9 000	0	0	12 000
KK P11 Bybru	333 000	118 000	0	0	451 000
KK P11 Flomsikring	7 000	0	0	0	7 000
KK P11 Kollektiv (leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
KK P11 Oppgradering av parkeringsautomater	1 000	500	0	0	1 500
KK P11 Oppgradering lekeplasser	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
KK P11 Oppgradering parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
KK P11 Sykkelplan	17 000	17 000	17 000	17 000	68 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	20 000	20 000	20 000	18 000	78 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
KK P11 Utbedring av støttemurer langs Drammenselva	38 000	0	0	0	38 000
KK P11 Vei	56 000	56 000	56 000	56 000	224 000
KK P12 Nytt avløpsrenseanlegg (Nordbykollen) med inntaksledninger	16 000	30 000	118 980	330 000	494 980
KK P12 Transportsystem til regionalt renseanlegg	25 000	35 000	115 000	315 000	490 000
KK P12 Vann/avløp	250 000	300 000	300 000	300 000	1 150 000
KK P13 Etterdrift avfallsdeponi Mile	700	0	0	0	700
KK P13 Septikanlegg indre Drammensfjord	500	1 300	0	0	1 800
Sum Drammen kommunekasse	838 200	657 800	697 980	1 087 000	3 280 980

Kommentarer til investeringsbudsjett

Investeringsbudsjettet dekker en rekke store prosjekter som omfatter infrastruktur, byutvikling, og vann- og avløpsnett. For økonomiplanperioden 2025-2028 er det satt av totalt 3,28 milliarder kroner til investeringer.

Investeringer i vann- og avløpsnett har en total ramme på 2,13 milliarder kroner i perioden. Dette inkluderer bygging av nytt avløpsrenseanlegg ved Nordbykollen og prosjektering av transportsystemer til regionalt renseanlegg.

Rammen til prosjekter innen vann og avløp er foreslått økt for 2025 med 50 millioner kroner og deretter økt med 100 millioner kroner i resten av økonomiplanperioden. Rammebevilgninger i forbindelse med

vann- og avløp har vært på 200 millioner kroner per år siden 2020. Det har derfor bygget seg opp et vedlikeholdsetterslep. Rammen er økt for å hente inn, samt hindre videre vedlikeholdsetterslep.

Renseanlegg i Nordbykollen

Kommunestyrene i Drammen, Lier og Asker har tidligere vedtatt å starte planlegging av et nytt felles renseanlegg i Nordbykollen i Drammen kommune. I investeringsbudsjettet for budsjettperioden er det derfor foreslått lagt inn investeringsbudsjett for Drammen kommunes andel av nytt renseanlegg, samt budsjettmidler knyttet til transportsystem til anlegget. Det er vedtatt politisk at det skal stiftes et IKS som skal drifte anlegget. Når IKS-selskapet opprettes, vil derfor investeringsbudsjett knyttet til selve renseanlegget flyttes til IKS-selskapet.

Det største investeringsprosjektet, utenom vann- og avløp, med en samlet kostnad på 451 millioner kroner i perioden er ny bybru. Bybrua i Drammen sentrum ble stengt i mai 2022. Fundamentering for ny bru startet i 2022, og brua skal åpnes høsten 2025. Ferdigstillelse av alle anleggsarbeider første halvår 2026.

Prosjektet «Flomsikring av Mjøndalen sentrum», har en investeringsramme på 7 millioner kroner. Prosjektet ble initiert av NVE etter ekstremværet Frida i 2012. Prosjektet baserer seg på NVEs tiltaksplan fra 2017. I alt omfatter tiltaksplanen ti større og mindre prosjekter. Alle tiltakene finansieres med 80 prosent statlige midler gjennom NVE og en kommuneandel på 20 prosent. Prosjektene ledes av prosjektgruppe fra NVE og Drammen kommune.

68 millioner kroner er satt av til gjennomføring av sykkelplanen, mens 78 millioner kroner skal gå til tiltak for tryggere skoleveier og trafiksikkerhet.

Veiutbedring har en samlet kostnad på 224 millioner kroner i løpet av planperioden.

40 millioner kroner er satt av til oppgradering av parker og lekeplasser i Drammen, med 10 millioner per år.

Samarbeid med andre aktører, både offentlig og privat, får en årlig ramme på 20 millioner kroner, med totalt 80 millioner i løpet av økonomiplanperioden. Dette inkluderer samarbeid rundt store prosjekter som nytt sykehus og Intercity-utbyggingen.

Etablering av septikanlegg i indre Drammensfjord har en totalt ramme på 1,8 millioner fordelt på 0,5 millioner kroner i 2025 og 0,7 millioner kroner i 2026.

Formannskapet

Innledning

Formannskapet er kommunens økonomiutvalg og er også fast planutvalg etter plan- og bygningsloven. Formannskapet behandler saker relatert til kommuneplan, områdeplaner, kommunedelplaner og områderegulering. Løpende oppfølging av kommunens eierpolitikk og forvaltning av kommunens eierposisjoner er formannskapets ansvar. Formannskapet har tilsvarende ansvar for oppfølging av regionale spørsmål og saker som krever samordnet behandling av flere organer. Temaer som har betydning for en bærekraftig samfunnsutvikling som klima, energi, miljø, næringsutvikling, samferdsel og folkehelse er eksempler på dette.

Området omfatter Drammen kommune som administrativ organisasjon og har et hovedansvar for de styringssystemene og strategiene som benyttes for å skape velferd sammen med innbyggerne. Dette inkluderer både overordnet ledelse av kommunen og sentrale stabsmiljøer som yter støtte og tjenester til hele kommuneorganisasjonen. Disse sentrale støttetjenestene er en naturlig og helt nødvendig forutsetning for kommunens tjenester og for det omstillingsarbeidet kommunen står ovenfor og skal gjennomføre de kommende årene. I tillegg omfatter formannskapet samfunnsikkerhet, næringsutvikling og politisk sekretariat.

Ledelse, styring og administrasjon

Programområdet består i hovedsak av kommunedirektør og administrativ ledelse, plan og strategi, kommunikasjon, oppfølging og analyse, utvikling og digitalisering, fellestjenester, kommuneadvokaten og hovedtillitsvalgte og hovedverneombudet. Programområdet har et overordnet ansvar for å sikre en mest mulig bærekraftig kommuneorganisasjon og en samfunnsutvikling som støtter opp under kommuneplanens samfunnsdel til det beste for våre innbyggere.

Programområdet skal bistå og støtte kommunens virksomheter slik at de kan levere sine tjenester til kommunens innbyggere. Gode innbyggerrettede tjenester er kommunens hovedoppgave. Programområdet skal i tillegg bidra til at kommunen har overordnede strategier, retningslinjer og rammer som ivaretar både økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft.

Drammen kommune driver effektivt og har høye ambisjoner for drammenssamfunnet. Programområdet har siden kommunesammenslåingen arbeidet målrettet med å etablere ny kommune og tilpasse seg nye og strammere økonomiske rammer. Hovedoppgaven er å sørge for en strategisk og god operativ ledelse av kommunen, støtte kommunens linjeledere, samt gjøre utredningsarbeid og skrive politiske saker.

Bærekraftig omstilling

Flere, mer komplekse oppgaver og strammere økonomiske rammer utfordrer kommuneorganisasjonen til å samarbeide enda mer, løse utfordringer på tvers i organisasjonen og jobbe på nye måter. Kommunen har en demografisk utvikling som bidrar til at behovet for omsorgstjenester øker, samtidig som tilgangen på arbeidskraft blir knappere. Fremover blir det derfor avgjørende å beholde og utvikle medarbeiderne kommunen har, i tillegg til å drive utvikling og innovasjon.

Kommunen skal gjennom store omstillinger, samtidig skal organisasjonen utvikle og bevare kvaliteten i tjenestene til innbyggerne, og ivareta den enkelte medarbeider og leder. Innsats rettet mot organisasjonsutvikling er dermed en av nøklene til å oppnå først og fremst økonomisk, men også og sosial og miljømessig bærekraft gjennom utvikling og kvalitet i kommunens tjenester.

Organisasjonsutvikling omtales i eget kapittel.

Kommunedirektøren vil i kommende fireårsperiode sikre nødvendig omstilling av kommunen og har følgende satsningsområder:

En enda mer effektiv administrasjon

Administrasjonen har redusert sine kostnader siden kommunesammenslåingen og fikk i tillegg et ekstraordinært stort kutt i 2023 med ca. 5 prosent, tilsvarende kr. 18,5 millioner. Dette var betydelig høyere enn noen annen del av kommunen. Mange administrative stillinger ble i denne prosessen helt borte, ansatte som sluttet ble ikke erstattet, og de som var igjen, fikk flere og andre oppgaver. Baklorunnen var at «administrasjon» skulle gå foran i en tid da vi visste at kommuneøkonomien ville komme under betydelig press.

Kommunedirektøren legger opp til et ytterligere kutt i administrasjonen tilsvarende 13 mill. kroner. Dette vil gjøres i form av effektivisering, omstilling av arbeidsprosesser, ta i bruk kunstig intelligens og nødvendige omstillinger innen administrasjon. Overføring av utredningsressurser til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering og hovedutvalget for helse og omsorg har hatt prioritet i arbeidet med å disponere tilgjengelige rådgiverressurser. Kommunedirektøren vil påpeke at administrasjon utføres i hele kommunen. Ikke bare innenfor formannskapetets områder. Eksempler på dette er saksbehandling av byggesaker, tildeling av tjenester innenfor alle programområder og økonomistyring.

Det er viktig for kommunedirektøren å understreke betydningen av at en stor organisasjon som Drammen kommune har gode nok stabsfunksjoner. Det er nødvendig med kapasitet innen økonomi, analyse, anskaffelser, personalforvaltning mv. til å støtte lederne som drifter tjenestene i det daglige, men også nok kapasitet til å løfte tjenestene inn i framtida med utviklings- og innovasjonsarbeid. Og ikke minst kapasitet til å utvikle og skrive gode saker for folkevalgte organer, slik at beslutningene som tas blir godt fundert. Kostnadsreduksjoner innenfor programområdet vil medføre mindre støtte til linjelederne. Kommunedirektøren følger opp vedtak om ansettelsesstopp. Samtidig vil det bli fremmet en egen sak for å avklare og ramme inn vedtak om en ekstern organisasjonsgjennomgang med tanke på om potensialet etter kommunesammenslåingen er tatt ut.

Strategier som møter utfordringsbildet

Ved starten av hver kommunestyreperiode utarbeides og behandles kommunens planstrategi. Til grunn for planstrategien ligger et omfattende faktagrunnlag og analyser av Drammens samfunnsutfordringer. Basert på dette angir planstrategien konkrete planbehov som skal gi retning i kommunens arbeid med å løse utfordringene innen alle tjenesteområder.

For å ruste selve kommuneadministrasjonen er det i tillegg utarbeidet en rekke strategier som skal sikre en retning og innsats i arbeidet med å møte kommunens utfordringsbilde. Eksempler på dette er digitaliseringsstrategien, anskaffelsesstrategien og ny arbeidsgiverpolitikk. Kommunen har også utarbeidet en innovasjonsstrategi som underbygger ny arbeidsgiverpolitikk. Disse strategiene legger føringer for hvordan vi som kommune skal fremme både økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Stadig mer effektive og digitale arbeidsprosesser

Det jobbes kontinuerlig med å effektivisere arbeidsprosesser. To eksempler på dette er innføring av et nytt digitalt introduksjonsprogram for nyansatte og bruk av kunstig intelligens (KI). Omtalen av KI nedenfor knytter seg spesielt til verbalvedtak i sak 129/24.

KI kan være en verdifull ressurs for kommuner som ønsker å jobbe mer effektivt. Arbeidet med KI må gjøres steg for steg og forutsetter at noen byggeklosser er på plass før gevinstene kan høstes i en stor organisasjon som Drammen kommune. De siste årene har kommunen jobbet med å sikre driften av sine IKT-systemer ved prosjektet, «Drammen til Sky». Dette prosjektet har økt kommunens IKT-sikkerhet, men det har også lagt grunnlaget for at vi kan få en raskere utvikling i å ta i bruk nye og forbedrede digitale løsninger til kommunens innbyggere.

Alle ansatte i Drammen kommune har en «copilot» i nettleseren sin som kan brukes i det daglige arbeidet. En «copilot» er en digital assistent som bruker kunstig intelligens. I tillegg prøves Copilot for Microsoft 365 ut i organisasjonen. Foruten kompetanseheving og sikkerhetsmessige vurderinger, gir utprøvingen grunnlag for kartlegging av aktuelle arbeidsprosesser og oppgaver der copilot kan være hensiktsmessig og effektivt å bruke.

Det utvikles stadig mer funksjonalitet i fagsystemene som kommunen bruker. Noe av funksjonaliteten er støttet av KI. I den kontinuerlige utviklingen av fagsystemene, ligger det et stort potensial for å effektivisere arbeidsprosesser både ved hjelp av automatisering og arbeidsflyt, og ved hjelp av KI. For å ivareta etiske hensyn, personvern og andre forhold, er retningslinjer for bruk av kunstig intelligens etablert.

Anskaffelser som strategisk virkemiddel for å fremme sosial bærekraft

To av delmålene i kommunens anskaffelsesstrategi er at kommunens i sine anskaffelser skal ta sosialt ansvar og bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Kommunens anskaffelser skal bidra til sosialt ansvar og at flere kommer i arbeid. Her har kommunen eksempelvis utarbeidet rutiner for bruk av inkluderende kontrakter. Dette innebærer at kommunen i sine anskaffelser stiller krav til leverandørene om at de skal benytte en eller flere ansatte som har nedsatt funksjonsevne eller arbeidsevne, eller som av andre grunner har spesielle utfordringer på arbeidsmarkedet. Tilvarende benytter også kommunen unntaket om å gjennomføre anskaffelser som reserverte kontrakter. Dette gjøres på områder dette er aktuelt.

Anskaffelsesstrategien skal revideres. Arbeidet starter opp i 2025, og planlegges slutført våren 2026. I prosessen vil det være fokus på de tre bærekraftsdimensjonene med forankring i FNs bærekraftsmål.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet: Revidering av anskaffelsesstrategien skal bidra til å nå kommunens klimamål, og bygge oppunder strategier og virkemidler fra klimastrategien.

En servicevennlig kommune

Det skal utvikles nye og forbedrede digitale løsninger i dialogen med kommunens innbyggere. Det skal arbeides med å finne en løsning der alle henvendelser «rutes» inn ett sted. Dette vil legge til rette for en raskere saksbehandling og bedre innbyggerdialog. Det vil i mange år fremover være innbyggere som strever med den digitale hverdagen. Disse innbyggerne kan fortsatt bruke innbyggertorgene som er sentrale knutepunkter for råd, veiledning og hjelp med kommunale tjenester.

Et stadig grønnere Drammen

Kommunen skal være et forbilde for både innbyggere og næringsliv, ved systematisk å redusere egne utslipp, gjennomføre energiltak og bedre ressursutnyttelsen.

Det følger av kommunens styringsdokumenter at kommunen skal benytte sin innkjøpsmakt som strategisk virkemiddel til å bidra til grønn omstilling i markedet. Ved at kommunen etterspør klima- og miljøvennlige løsninger, vil det gjøre det enklere for næringslivet å gjøre det samme.

I dag vurderes klima og miljø i alle konkurranser kommunen gjennomfører. Ved å utnytte handlingsrommet i regelverket bidrar dette til å skjerpe kravene til mer klima- og miljøvennlige løsninger på kommunens kontrakter.

Drammen deltar som pilotby i EU-prosjektet NetZeroCities. Sammen med Universitetet i Sørøst-Norge, Næringsforeningen i Drammensregionen og lokalt næringsliv, gjennomfører kommunen innovative pilotprosjekter som skal bidra til at Drammen når klimamålene. Dette er Drammen kommunes første EU-finansierte prosjekt. Grønn Vekst i Drammen (som er omtalt under kapittel om næring) deltar med definerte piloter innen sirkulær økonomi og solenergi-produksjon. Kommunens prosjekt Fikseriet, som tilrettelegger for møteplasser for mer ombruk og reparasjon i drammenssamfunnet, er også en del av NetZeroCities.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- NetZeroCity Drammen
- Fikseriet
- Grønn Vekst
- utslippsfrie transporttjenester for kommunens virksomheter
- styrket klimakompetanse i anskaffelser

Bidra til energiomstilling i drammenssamfunnet

Klimamål, grønn vekst og teknologisk utvikling legger rammer for utviklingen i energibruk og i sum vil trolig bruken av elektrisk kraft øke i årene som kommer. Videre er kapasiteten i kraftnettet en utfordring. I deler av strømmettet er det begrenset kapasitet til å koble på nye større strømkunder, dette gjelder særlig for industrien.

Kommunedirektøren utreder potensialet for å øke bruken av lokal fornybar energi i Drammen, og å effektivisere energibruken. Videre har Drammensregionens interkommunale politiske råd som består av kommunene Drammen, Øvre Eiker, Lier og Holmestrand, opprettet en ressursgruppe innen kraft med deltagere fra nettselskap, næringsliv og kommunen. Hensikten er å rette fokus mot at energi er en begrenset ressurs, øke kunnskapen innen temaet og å komme med forslag til kortsiktige og langsiktige tiltak.

Kommunen skal prioritere klimasmarte og sirkulære løsninger i bygging, drift og vedlikehold. Drammen Eiendom følger opp årlig vedlikeholdsplan for formålsbygg med tiltak for økt bruk av fornybar lokal energi og energieffektivisering.

Følgende tiltak gjennomføres i tråd med klimabudsjettet:

- økt bruk av lokal fornybar energi og energieffektivisering i kommunens bygg
- Temaplan for lokal fornybar energiproduksjon og energieffektivisering

Følgende tiltak prioriteres ned i perioden

I arbeidet for å fremme et seriøst arbeidsliv vedtok kommunen i mai 2023 Drammensmodell for et seriøst arbeidsliv. Modellen skulle bidra til oppfølging og gjennomføring av FNs bærekraftsmål nr. 8 om anstendig arbeid for alle. Modellen inneholder skjerpede krav til leverandørene ut over det som er lovpålagt. Med begrunnelse i den svært stramme økonomien til kommunen, foreslår kommunedirektøren å legge ned Drammensmodellen, slik at kommunen følger lovpålagte krav i henhold til den nasjonale Norgesmodellen. Ved å legge ned Drammensmodellen for et seriøst arbeidsliv vil kommunen legge seg på norsk lov, slik det øvrige arbeidslivet i Norge gjør.

Det må påregnes kutt i stillinger innenfor alle områder i administrasjonen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Programområdet omfatter tilskudd til Drammensregionens Brannvesen (DRBV) IKS, Sør-Øst 110 IKS sentral i Buskerud og Vestfold (Viken), samt tilskudd til Sivilforsvaret og interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA), der 19 kommuner i vårt område samarbeider for å håndtere forurensning fra olje og andre kjemikalier. Programområdet er ansvarlig for etablering og drift av kommunens beredskapsorganisasjon og vil bistå med samordningsoppgaver. Dette gjelder også rapportering til Statsforvalteren som øver og fører tilsyn med kommunenes beredskap.

Overordnet ROS for Drammen kommune ble første gang vedtatt 5. mai 2020 og er rullert i 2024 og ble enstemmig godkjent 15. mai samme år og vil være grunnlag for videre arbeid med beredskapsplanverk, arealplanlegging og øvelser innen samfunnssikkerhetsområdet.

Kommunen jobber med klimasårbarhet og dette gjenspeiles i kommunens overordnede ROS-analyse. Revisjonen baserer seg på tidligere ROS og hendelser som kommunen har evaluert, slik som ekstremværet «Hans». Kommunen fortsetter arbeidet med flomforebygging og etterarbeid etter pandemien, samt andre hendelser, med tanke på å bli en så klimarobust kommune som mulig i samsvar med kommuneplanens samfunnsdel. Dette skjer som et systembasert arbeid i tråd med lover og forskrifter på området.

Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA) sine nye satser per innbygger foreslås økt med virkning fra 2025. Deltakelse i samarbeidet er i samsvar med forurensningsloven. Aktiviteten forventes å øke fremover, og dette vil utløse behov for økte satser for medlemskommunene.

Sivilforsvaret vil sannsynligvis øke sin aktivitet fremover. De har i dag lokaler som de snart må flytte ut av og Drammen kommune er vertskommune. Dette gjør at arealdisponeringen for kommunens tjenester, brannvesen og Sivilforsvaret kan sees i sammenheng. Muligheter for samlokalisering vil kunne gi mer effektiv arealutnyttelse.

Kommunen deltar hvert år i kampanjer rundt egenberedskap og dette er med tanke på å øke innbyggernes og kommunens robusthet. Drammen kommune er avhengig av at flest mulig av kommunens innbyggere klarer seg selv i størst mulig grad ved hendelser. Dette gjør det mulig å prioritere bistand til de mest sårbare innbyggerne. Robuste innbyggere bidrar til at kommunen også blir robust i beredskapssammenheng.

Drammen kommune har en veteranplan som er utarbeidet i samsvar med anbefalt mal i samarbeid med veteranorganisasjonene. Neste år er det 80 år siden andre verdenskrig og det faller sammen med at kommunen skal starte arbeidet med å rullere sin veteranplan.

Programrådets største utgiftsposter gjelder eiertilskudd til Drammensregionens Brannvesen (DRBV) og 110-sentralen. Eiertilskuddene er tradisjonelt beregnet ut fra fjorårets tilskudd, justert for pålagt innsparingstiltak, og deretter deflatorjustert. Deflatorjustering av enhetenes rammer har over tid ført til et større avvik mellom tildelte rammer og utgiftsnivået, da lønns- og prisveksten har overgått deflatorsatsene. De siste årene har i tillegg pensjonskostnadene skutt i været, og kostnadsøkningen har vært finansiert ved å benytte premiefondet. DRBV har varslet eierkommunene om at premiefondet er i ferd med å tømmes. Eierkommunene jobber med en felles strategi for dette.

Næringsutvikling

Bærekraftig næringsutvikling

Vekst og utvikling i næringslivet sikrer god verdiskaping og vekst i antall arbeidsplasser. Muligheten til fast lønnet arbeid er en av faktorene som har størst betydning for folks liv og levekår. Høyere sysselsetting bidrar til å forebygge utenforskap og skaper mestring og mening i hverdagen for våre innbyggere. Programområdet bidrar derfor aktivt til et mer sosialt bærekraftig drammenssamfunn gjennom å utvikle gode vilkår for lokalt og regionalt næringsliv. Et bredt spekter og omfang av attraktive arbeidsplasser vil bidra til at Drammen tiltrekker seg nye innbyggere. Gjennom økt sysselsetting, flere innbyggere, og dermed økte skatteinntekter, vil også kommunens økonomiske bærekraft styrkes.

En av de sterkeste samfunnstrendene, «det grønne skiftet», krever stor omstillingsevne. Det representerer også en betydelig mulighet for innovasjon og vekst i næringslivet. Nye forretningsmodeller utvikles og gir grobunn for ny næring gjennom overgangen til sirkulærøkonomi, nye energiløsninger, og økt omfang av bærekraftige mobilitetsløsninger. Drammen kommune er en aktiv part i samarbeidet

om Grønn Vekst i Drammen, og bidrar dermed også til et mer miljømessig bærekraftig næringsliv, der behov for grønn omstilling omsettes i nye innovasjons og vekstmuligheter, som igjen vil skape nye arbeidsplasser.

Utfordringsbildet

Drammen har en bred næringsstruktur tuftet på solide røtter fra industrien som skapte grunnlaget for byen, og nå storkommunen Drammen. Bredden i næringslivet, der tradisjonell og ny industri blandes med handel, service- og tjenesteytende næringer, bygg- og anleggsnæringer, landbruksnæringer, og nye kontorarbeidsplasser, gjør regionens næringsliv robust. Tilgang til attraktive næringsarealer er en knapp faktor, og særlig nye områder for etablering av arealkrevende næringer.

Drammen kommune har i senere år hatt lav befolkningsvekst og næringsvekst, og taper relativt sett til omkringliggende kommuner. Veksten i antall arbeidsplasser har flatet ut de senere år, og sysselsettingen i Drammen er fortsatt lavere enn i sammenlignbare kommuner. Utvikling av flere og attraktive arbeidsplasser, sammen med økt boligbygging, er avgjørende for å beholde kompetanse i egen kommune, men også for å sikre vekst i innbyggertall og dermed også kommunens velferdstilbud.

Tilgang på kvalifisert arbeidskraft vil bli den største utfordringen for videre vekst i de fleste bransjer. Dette gjelder både tilgang til yrkesfaglig kompetanse og kompetanse fra høyere utdanningsnivå. Drammen kommune har historisk sett hatt et noe lavere utdanningsnivå enn andre storkommuner. Det samlede utdanningstilbudet bør derfor styrkes og tilpasses arbeidslivets behov.

Ambisjoner for fireårsperioden

Kommuneplanens samfunnsdel og Strategisk næringsplan for Drammen 2023–2027 trekker opp høye ambisjoner for arbeidet med næringsutvikling i Drammen. Målene om at «Drammen skal være et næringsssentrum» og å «skape et nytenkende, mangfoldig og innovativt næringsliv», krever at kommunen utvikler effektive tiltak og forutsigbare rammebetingelser. Kommunen har derfor en viktig rolle som vertskap, pådriver og tilrettelegger for vekst og omstilling i det lokale og regionale næringslivet. Dette innebærer blant annet å legge til rette for gode rammebetingelser for eksisterende næringsliv, virksomheter som ønsker å etablere seg i kommunen, gründere og nystartede virksomheter. Programområdet har også ansvaret for å sikre god samhandling mellom Drammen kommune, næringsaktører, akademia og andre samarbeidspartnere, herunder etablerer gode møteplasser og bidra til fruktbar dialog mellom partene.

Å legge til rette for næringsutvikling er en viktig del av kommunens samlede ansvar som samfunnsutvikler. Drammen kommune skal bidra til innovasjon og vekst gjennom aktivt samarbeid med næringsliv, akademia og andre samfunnsaktører. Næringsaktørene er lite opptatt av kommunegrensene, og arbeidet må derfor i stor grad skje på et regionalt nivå. Næringsforeningen i Drammensregionen er næringslivets største interesseorganisasjon, og er derfor en svært viktig samarbeidspartner for kommunen. Det samme gjelder sentrumsforeningene Byen Vår Drammen og handelsforeningene i Mjøndalen og Svelvik. Samarbeidet skjer på ulike måter fra partnerskap i større utviklingsprosjekter, slik som for eksempel Grønn Vekst Drammen og Attraktive Drammen, til enkeltsaker som for eksempel omhandler næringslivets rammebetingelser.

Erfaring viser at samarbeid mellom offentlig og privat sektor er veien å gå for å lykkes med utviklingsarbeidet i en kommune og region. Å utvikle og sikre gode og fruktbare samarbeidskonstellasjoner er derfor en svært viktig del av arbeidet. Programområdet ivaretar også sekretariatsfunksjonen for Drammensregionen interkommunale politiske råd, og følger opp det forpliktende regionale samarbeidet inn mot Osloregionens interkommunale politiske råd og Osloregionens Europakontor som er kommunens samarbeidspartner for å tiltrekke og følge opp internasjonale innovasjonsprosjekter (EU prosjekter) i Drammen.

Innsatsområder

For å kunne levere på vedtatte mål og ambisjoner, vil programområdet innenfor vedtatte rammer videreføre sin innsats gjennom finansielle bidrag og tverrfaglig innsats inn mot vedtatte satsingsområder i strategisk næringsplan for Drammen 2023-2027.

Hoveddelen av den økonomiske rammen i programområdet er knyttet til langsiktige og forpliktende samarbeidsavtaler med næringsliv og academia. Drammen kommune vil følge opp sine forpliktelser og opprettholde sin planlagte innsats særlig rettet mot:

- utvikling av næringsarealer
- utvikling av attraktive og levende sentrumsområder
- utvikling av utdanningstilbud som er relevant for næringslivet
- Grønn næringsvekst
- Vekst i helserelatert næring
- Tilrettelegging for gründere og nystartede virksomheter

Arbeidet skal i utstrakt grad foregå i nært samarbeid med næringsaktører, academia og andre relevante samfunnsaktører. I tillegg skal det interne arbeidet med videreutvikling av Drammen kommune som en aktiv og løsningsorientert samarbeidspartner for næringslivet fortsatt ha fokus.

Det er lange tradisjoner for samarbeidsprosjekter i Drammen, som f. eks. omdømmeprojektet. Grønn Vekst Drammen vil være det største samarbeidsprosjektet i perioden. I tillegg til solide faglige bidrag fra flere fagmiljøer i Drammen kommune, skal det innenfor programrådets ramme gis økonomisk tilskudd til å videreutvikle prosjektet. For å øke kraften i arbeidet arbeides det kontinuerlig med å innhente ekstern finansiering til Grønn Vekst samarbeidet generator, og til konkrete enkeltprosjekter. Det er allerede godt grunnlag for å si at aktiv samhandling mellom offentlig og private aktører på spesifikke innovasjonsprosjekter bærer frukter. Samarbeidet skjer imidlertid ikke av seg selv, og det er behov for ressurser i prosjektet som sikrer målrettet fremdrift og koordinering. Samarbeidet har hatt en rask utviklet fra den spede starten i 2022. Det er i fireårsperioden modent for å eskalere flere konkrete prosjekter over i en mer kommersiell fase der næringsaktørene selv overtar og drifter arbeidet videre.

Tilrettelegging for vekst i helserelatert næring er den andre store satsingen i regionen. Med etablering av nytt sykehus og Drammen helsepark som nærmeste nabo på Brakerøya, ligger det til rette for vekst både innen forskning, utdanning og næringsliv. Drammen kommune er en aktiv bidragsyter for å sikre et tverrfaglig offentlig privat samarbeid som skal danne grunnlag for ønsket utvikling og vekst. Det er blant annet igangsatt et prosjekt som har som formål å gjøre kommunehelsetjenesten i hele regionen mer tilgjengelig som et marked for innovasjons- og næringsaktører som har produkter og tjenester som kan være en del av løsningen for å møte behovet for helse- og omsorgstjenester. Det skal kort sagt bli enklere for næringslivet å komme i dialog med kommunene, og enklere for kommunene å få presentert sine behov/problemer for næringslivet.

Arbeidet med å legge best mulig til rette for gründere og nystartede virksomheter skal fortsatt ha fokus. Den regionale samarbeidsavtalen som danner grunnlag for etablererveiledningen Gründerboost skal opprettholdes. Den gir svært viktig starthjelp for mange som vil starte ny virksomhet. Videre vil Drammen kommune fortsatt støtte opp om Drammen Works, et viktig kontorfellesskap, møteplass og kompetansegivende test- og vekst-arena for bedrifter i start- og vekstfase. Kommunen vil være en aktiv bidragsyter for å utvikle tilbudet tilpasset regionens behov. I arbeidet med kommunens anskaffelser skal det i tråd med anskaffelsesstrategien så langt det er mulig og hensiktsmessig legges til rette for at små og mellomstore bedrifter i region kan komme i posisjon for å levere sine tjenester og produkter til Drammen kommune.

For å sikre næringslivet den kompetansen de trenger i fremtiden og sikre høy sysselsetting blant innbyggere i Drammen, er det viktig at Drammen kommune fortsetter sitt samarbeid med universitet og videregående skoler i regionen. Drammen kommune fortsetter sitt samarbeid regulert gjennom universitetskommuneavtalen med Universitetet i Sør-øst Norge, og skal fortsatt bidra i samarbeidet både med et økonomisk tilskudd og en tverrfaglig arbeidsinnsats. Det økonomiske tilskuddet til samarbeidet reduseres, og skal dreies fra å finansiere gaveprofessorater til finansiering av konkrete og relevante samarbeidsprosjekter som har direkte betydning for utviklingen i Drammen. Endelige rammer for samarbeidet vedtas gjennom egen politisk sak.

Politisk styring

Politisk styring omfatter driften av det politiske styringssystemet i Drammen kommune, inkludert bevilgning til revisjon og sekretariattjenester. Budsjettet dekker også drift av ordningen med kommuneombud. Fra 2025 er budsjett for nytt eldreombud lagt til området.

Politisk sekretariat er ansvarlig for sekretariatsfunksjonene til folkevalgte organer. Sekretariatet legger forholdene til rette for arbeidet i kommunens politiske organer når det gjelder forberedelse, gjennomføring og etterarbeid. Sekretariatet har ansvar for å følge opp kommunens reglementer for folkevalgte organers virksomhet, og for å gi råd om forståelsen av reglementene og de ulike politiske prosessene i kommunen. Gjennomføring av valg annethvert år er også en sentral oppgave for sekretariatet.

Sosial bærekraft

Valgdeltakelse er et uttrykk for demokratiets helsetilstand. Høy valgdeltakelse gir et mandat til valgte politikere og legitimitet til politiske beslutninger. Valgdeltakelsen i Drammen har gjennom flere valg vært under landsgjennomsnittet. Frem mot kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027 vil kommunen arbeide med å identifisere tiltak som kan heve valgdeltakelsen.

Økonomisk bærekraft

Kommunen har gjennom flere valg satset på godt utbygd tilbud for å kunne forhåndsstemme. Flere velgere forhåndsstemmer og færre velgere stemmer på valgdagen. Som en konsekvens har kommunen i forkant av valget i 2025 redusert antall stemmekretser. Innenfor reduserte økonomiske rammer bidrar dette til videreføring av et tilbud for å kunne forhåndsstemme i samsvar med velgernes preferanser.

Hovedtrekk i budsjettet

Formannskapetets budsjettammer dekker kommunens staber og støttetjenester, politisk ledelse, og beredskap. En betydelig del av budsjettet er bundet i faste utgifter som overføringer og tjenestekjøp på vegne av hele kommunen, for eksempel Drammensregionens brannvesen, medlemskap i KS, og lisenskostnader for kommunens datasystemer. Budsjettet inkluderer både tidligere vedtatte innsparinger gjennom effektivisering og forslag om betydelige rammereduksjoner for administrative tjenester.

Hovedandelen (72 prosent) av ressursene benyttes til P14 Ledelse, styring og administrasjon, hvor lønn og sosiale utgifter og utgifter til tjenesteproduksjon er de største utgiftspostene. Formannskapetets nest største ressursbruk går til P15 Samfunnsikkerhet (17,5 prosent) hvor nesten alt er overføringsutgifter til Drammensregionens brannvesen. P18 Politisk styring står for ca. 8 prosent av ressursbruken, hvor godtgjørelser til folkevalgte og lønn er de største utgiftspostene. P16 Næringsutvikling er området med minste ressursbruk (ca. 2,5 prosent) med overføringsutgifter som den største utgiftsposten.

Kommunestyret vedtok sak 129/24 Økonomisk bærekraft – alternative tiltak, flere reduksjoner som berører formannskapetets programområder. Dette gjelder spesielt tiltakene 37 Rammekutt programområdene 10,14,15,16 og 19 på 13 millioner kroner, 45 Politisk organisering og 31 Avvikling subsidiering kantine. I tillegg skal det utredes interkommunale samarbeid på administrative oppgaver, kartlegge om potensiale ved kommunesammenslåingen er tatt ut og bruk av kunstig intelligens for å spare på administrative ressurser.

En av hovedutfordringene er å effektivisere formannskapetets programområder ytterligere, med tanke på at mye allerede er gjort siden kommunesammenslåingen. Det er et stort behov for den administrative støtten som stabsmiljøene gir til resten av kommuneorganisasjonen, og stabenes kapasitet er allerede utfordret på flere områder.

Driftsbudsjett

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
P14 Ledelse, styring og administrasjon	413 590	421 611	468 197	461 697	461 697	461 697
P15 Samfunnssikkerhet	99 696	102 382	108 370	108 370	108 370	108 370
P16 Næringsutvikling	15 316	15 425	15 913	15 913	15 913	15 913
P18 Politisk styring	43 017	45 770	54 231	45 531	54 531	54 931
P19 Sentrale poster	- 6 068 147	- 6 361 253	- 7 388 285	- 7 344 107	- 7 351 796	- 7 354 934
Sum	- 5 496 529	- 5 776 066	- 6 741 574	- 6 712 596	- 6 711 285	- 6 714 023

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Rev.bud- sjett	Økonomiplan			
	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Sum Driftsutgifter	2 905 343	2 714 068	2 163 363	2 144 065	2 231 867	2 272 763
Sum Driftsinntekter	- 8 401 872	- 8 490 133	- 8 904 936	- 8 856 660	- 8 943 152	- 8 986 786
Sum	- 5 496 529	- 5 776 066	- 6 741 574	- 6 712 596	- 6 711 285	- 6 714 023

Rammeoversikt

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett	569 118	569 118	569 118	569 118
Sum Vedtak forrige periode	22 418	8 418	18 418	18 418
Sum Budsjettendringer inneværende år	30 437	34 437	34 437	34 437
Sum Lønns- og prisvekst	27 186	27 186	27 186	27 186
Konsekvensjusteringer	80 041	70 041	80 041	80 041
Konsekvensjustert ramme	649 159	639 159	649 159	649 159
Innsparingstiltak				
P01 Sommerskolen - omgjøring til tilskuddsordning	- 750	- 750	- 750	- 750
P14 Fjerne subsidiering kantine rådhuset Drammen	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
P14 Rammekutt administrative funksjoner	- 7 700	- 12 200	- 12 200	- 12 200
P18 Reduksjon av antall stemmekretser	- 1 000	0	- 1 000	0

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
P18 Reduksjon av bevertning.	- 200	- 200	- 200	- 200
P18 Reduksjon i antall møter	- 100	- 100	- 100	- 100
P18 Reduksjon i godtgjøring til folkevalgte.	- 700	- 700	- 700	- 700
Sum Innsparingstiltak	- 11 550	- 15 050	- 16 050	- 15 050
Nye tiltak				
P15 Avsetning pensjonsforpliktelser DRBV	5 000	5 000	5 000	5 000
P18 Eldreombud	900	1 200	1 200	1 200
P18 Lønnskompensasjon politikergodtgjøringer	600	600	600	0
Sum Nye tiltak	6 500	6 800	6 800	6 200
Nye tiltak og realendringer	- 5 050	- 8 250	- 9 250	- 8 850
Ramme 2025-2028	644 109	630 909	639 909	640 309

Slik må tabellen rammeoversikt leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2024. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2024-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2024-2027. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2024), utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Summen av alt dette utgjør programrådets nye økonomiske ramme for planperioden.

Kommentarer til driftsbudsjett

Justering for befolkningsendring (demografi)

Formannskapet blir ikke kompensert for demografi.

Prioriteringer i forhold til handlingsdelen

Programrådet P14 Ledelse, styring og administrasjon har i 2024 ferdigstilt prosjektet «Drammen til sky», hvor kommunens IKT-drift er overført til eksternt leverandør. Dette har ført til forbedret sikkerhet og beredskap. Fra 2025 ligger det inne vedtak fra Handlings- og økonomiplan 2024-2027 som vil gi programrådet redusert IKT-bemanning tilsvarende 6 millioner kroner, driftsinnsparinger på 1,8 millioner kroner og tilførsel av 20 millioner kroner til dekning av driftsavtalen.

Vedtaket i Handlings- og økonomiplan 2024-2027 inkluderer samtidig en styrkning av områdene Stabil internettilkobling og Nettverkssikkerhet til alle kommunens lokasjoner med 2,6 millioner kroner.

Programrådet P16 Næringsutvikling prioriterer å benytte vedtatt ramme til strategiske satsningsområder som omtales i eget kapittel om næringsutvikling.

I sak 105/24 vedtok kommunestyret en ordning med eldreombud. Ordningen har en kostnad på 1,2 millioner kroner. Beløpet inkluderer lønn, sosiale kostnader og drift av ombudsordningen. Ansettelsesprosessen er igangsatt med forventet tiltredelse 1. januar 2025. Det er i sak 105/24 forutsatt at ordningen må finansieres gjennom en rammeøkning på P18.

Innsparingstiltak økonomisk bærekraft

Kommunestyret vedtok i sak 129/24 Økonomisk bærekraft – alternative tiltak, flere enkelttiltak som omfatter programrådene i formannskapet. Tiltakene kommenteres under.

Tiltak 9, sommerskolens aktivitetstilbud skal omgjøres til en tilskuddsordning. Endringen vil gi en innsparing på 0,75 millioner kroner.

Tiltak 31, avvikling av subsidiert kantine på rådhuset. Dette gir en effektiviseringsgevinst på 1,1 millioner kroner.

Tiltak 37, rammekutt administrative funksjoner (P10,P14,P15,P16 og19). Her foreslår kommunedirektøren en effektivisering på 13 millioner kroner. Det er ikke avklart hvordan innsparingene vil fordeles mellom programområdene, men de vil inkludere bemanningsreduksjoner, stram prioritering av kompetansebygging og utviklingsprosjekter, samt tiltak for å effektivisere tjenestene ytterligere. Avvikling av Drammensmodellen for et seriøst arbeidsliv er ett av tiltakene for å oppnå ønsket effektiviseringsgevinst. Dette gir en besparelse på 1,0 millioner kroner.

Tiltak 45, politisk organisering hadde flere kostnadsbesparende tiltak. Reduksjonen i godtgjøringen til folkevalgte utgjør 0,7 millioner kroner, mens reduksjonen i antall møter utgjør 0,1 millioner kroner. Reduksjonen i bevertning er estimert til 0,2 millioner kroner. Samlet sett gir disse tiltakene reduserte rammer til P18 Politisk styring med 1,0 millioner kroner.

Tiltak 45-4 Reduksjon av bevertning. Det innføres en forpliktende ordning med påmelding til middag før kommunestyremøter, hvor egenandel vurderes. Det blir ikke servert mineralvann til politiske møter.

Fra 2025 innføres påmelding til middag før kommunestyremøter. Kommunedirektøren har vurdert en ordning med egenandel. Et slikt tiltak vil imidlertid kreve en administrativ oppfølging, for eksempel ved trekk i godtgjøringer, kontroll av deltakelse på middagen, oppfølging ved eventuelle feil m.m. En slik oppfølging vil gi økte administrative kostnader, og vil i så måte ikke medføre noen besparelse. Kommunedirektøren legger derfor ikke inn forslag om å innføre en egenandel på middagene til kommunestyremøtene.

Tiltak 45 inkluderte også et tiltak om å redusere antall stemmekretser fra 17 til 13. I løpet av 2025 skal det avholdes stortingsvalg, og P18 Politisk styring får tilført midler til valgavvikling. Tiltaket med færre stemmekretser, reduserer kostnaden til gjennomføring av valg med 1,0 millioner kroner i 2025.

Rammen for P15 Samfunnssikkerhet reduseres med 0,4 millioner kroner som følge av tidligere innsparingskrav gitt til Drammensregionens brannvesen. Medlemskapsavgiften til IUA som dekkes over P15 Samfunnssikkerhet øker med 3 kroner per innbygger fra 2025. Dette utgjør en kostnadsøkning på 0,3 millioner kroner uten at programområdets rammer kompenseres.

I sak 08/24 vedtok kommunestyret nye satser for godtgjøring for folkevalgte. Nye satser medførte en kostnadsøkning på 3,9 millioner kroner. I 1. tertial ble P18 kompensert 2,5 millioner. Differansen ble forutsatt dekket inn via redusert aktivitet i programområdet. I handlings- og økonomiplan foreslår kommunedirektøren om full kompensasjon tilsvarende + 1,4 millioner kroner.

Ved overgangen til ny kommune hadde politisk sekretariat åtte ansatte. I 2022 sluttet én medarbeider. Denne stillingen ble ikke erstattet. Den vakante stillingen trekkes inn (innsparing 0,8 millioner kroner) og inngår i finansieringen av økte godtgjøringer. Samlet sett ber programområdet om 0,6 millioner kroner til kompensasjon for økte godtgjørelser, jf. vedtak i sak 08/24.

I forbindelse med behandlingen av økonomiplan 24-27 ble det besluttet å innføre ansettelsesstopp med unntak av undervisningspersonell i skole, personell i barnehager, faglært helsepersonell og leger. Kommunedirektøren vil fortsatt praktisere en streng tolkning av vedtaket både i administrative stillinger og ute i innbyggernære tjenester.

Kommunestyret behandler egen sak om universitetskommuneavtale i løpet av 2024. Saken viser til handlings- og økonomiplanen når det gjelder økonomiske konsekvenser. Det foreslås en innsparing på 1 million kroner ved at overføringen til Universitetet i Sørøst-Norge reduseres.

Gebyrer og betalingsatser

Drammensregionens brannvesen IKS - ny gebyrmodell feierseksjonen (brannforebygger)

Brannforebyggertjenestene (tidligere feiertjenester) er lovpålagte tjenester. Nye rammebetingelser for brannforebyggertjenesten har medført behov for en gjennomgang av dagens gebyrmodell.

Drammensregionens brannvesen IKS (DRBV) har i dag en gebyrmodell som fakturerer brukerne etter gjennomført oppdrag, dvs. at innbyggeren får faktura etter utført feiing av pipe/røykrør, tilsyn med fyrings- eller gassanlegg eller andre oppdrag. Dagens modell innebærer en rekke svakheter og sårbarheter, noe som bl.a. kan utgjøre en risiko for at kommunene ikke kan levere rådgivning, veiledning og sørge for sikker bruk av ildsteder, i tråd med lovverket. DRBV er i dag alene blant landets brannvesen om å innkreve gebyrer kun etter utført tjeneste.

Representantskapet behandler sak om ny gebyrmodell i møte 28.10.24. Styret i DRBV innstiller på at gebyrmodellen endres fra å ta gebyr etter gjennomført oppdrag til en gebyrmodell med årlige gebyrer for henholdsvis både feiing og tilsyn med fyringsanlegg. DRBV viser til at årlige gebyrer bl.a. vil jevne ut kostnaden for innbyggerne og være mer forutsigbart for den enkelte. Årlige gebyr vil også gi kommunen/selskapet en mer forutsigbar inntektsstrøm. En endring av gebyrmodellen vil være en harmonisering med resten av landet. Uavhengig av finansieringsmodell er brannforebyggertjenestene underlagt selvkostforskriften, og skal kun dekke inn de utgifter kommunene har for å drive tjenestene.

Vedtak i representantskapet i tråd med styrets innstilling innebærer at forslag om ny gebyrmodell fremmes politisk i eierkommunene (Drammen, Lier, Øvre Eiker, Sigdal, Krødsherad). Forutsatt vedtak i representantskapet anbefaler kommunedirektøren at ny gebyrmodell for brannforebyggertjenester (tidligere feiertjenester) vedtas i samsvar med vedlegg «Ny gebyrmodell for brannforebyggertjenester (tidligere feiertjenester)».

Sammenligning ny og gammel gebyrmodell	Pris 2024	Pris 2025	Merknad
Feiing/tilsyn av bolig:			
Feiing/tilsyn av bolig for alle enheter med minst ett aktivt røykrør	774	578	Unntatt MVA i 2025
Prisliste fritidsbolig			
Tilsyn av vanlig fyringsanlegg fritidsbolig – ett fyringsanlegg pr. enhet	2 650	2 207	Unntatt MVA i 2025
Redusert pris fritidsbolig ved tilsyn av flere fyringsanlegg samme enhet (pr. stk.).	1 325	1 104	Unntatt MVA i 2025
Gassanlegg fritidsbolig (pr. stk)	1 325	1 104	Unntatt MVA i 2025
Feiing av skorsteinsløp	383	900	Sammenligning mot feiing samtidig med tilsyn i 2024
Ikke lovpålagte tjenester			
Feiing av ildsteder, og andre ikke lovpålagte oppgaver. (pr. time).	1 175	1 224	
Oppmøte	-	375	
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (pr. løpemeter)	221	313	
Røykrør/røykkanal tilknyttet fabrikkskorstein (pr. løpemeter)	364	514	

Andre forhold av økonomisk betydning

I kommunestyrets vedtak i sak 129/24 Økonomisk bærekraft – alternative tiltak, ble det bedt i punkt 1c om utredning av bruk av kunstig intelligens med hensikt å spare administrative ressurser. Fra 2025 ligger det inne vedtak fra Handlings- og økonomiplan 2024-2027 hvor programområde P14 Ledelse, styring og administrasjon skal effektivisere regnskapstjenester gjennom automatisering og kunstig intelligens.

Fremtidig utvikling av kommunens økonomisystem vurderes. Det vil høsten 2024 og gjennom 2025 iverksettes et arbeid for å kartlegge omfang, muligheter, endringsbehov og økonomisk konsekvens av denne omleggingen. Kommunedirektøren kommer tilbake med anbefalinger fra dette arbeidet i Handlings- og økonomiplan 2026.

Budsjettmidler til husleie og renhold som i dag ligger på P19 Sentrale poster skal omfordes til de øvrige programområdene. Dette gjøres som en teknisk justering og for P19 Sentrale poster utgjør det ca. 875 millioner kroner. Formannskapetets øvrige programområder blir tilført 27,4 millioner kroner av dette.

Som et ledd i effektiviseringen av bruk av IKT-systemer vurderes lisenskostnader overført til programområdene. Vurderingen vil gjøres i løpet av 2025 og en eventuell virkning innarbeides i handlings- og økonomiplanen for neste periode. Dette gjelder lisenskostnader hvor programområdene

kan følge opp antall brukere av de forskjellige systemene, og på den måten sikre at kommunen kun bruker nødvendige lisenser. Kommunens lisensbruk er i dag underbudsjettet, slik at en teknisk justering vi fordele et innsparingsbehov ut til programområdene.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

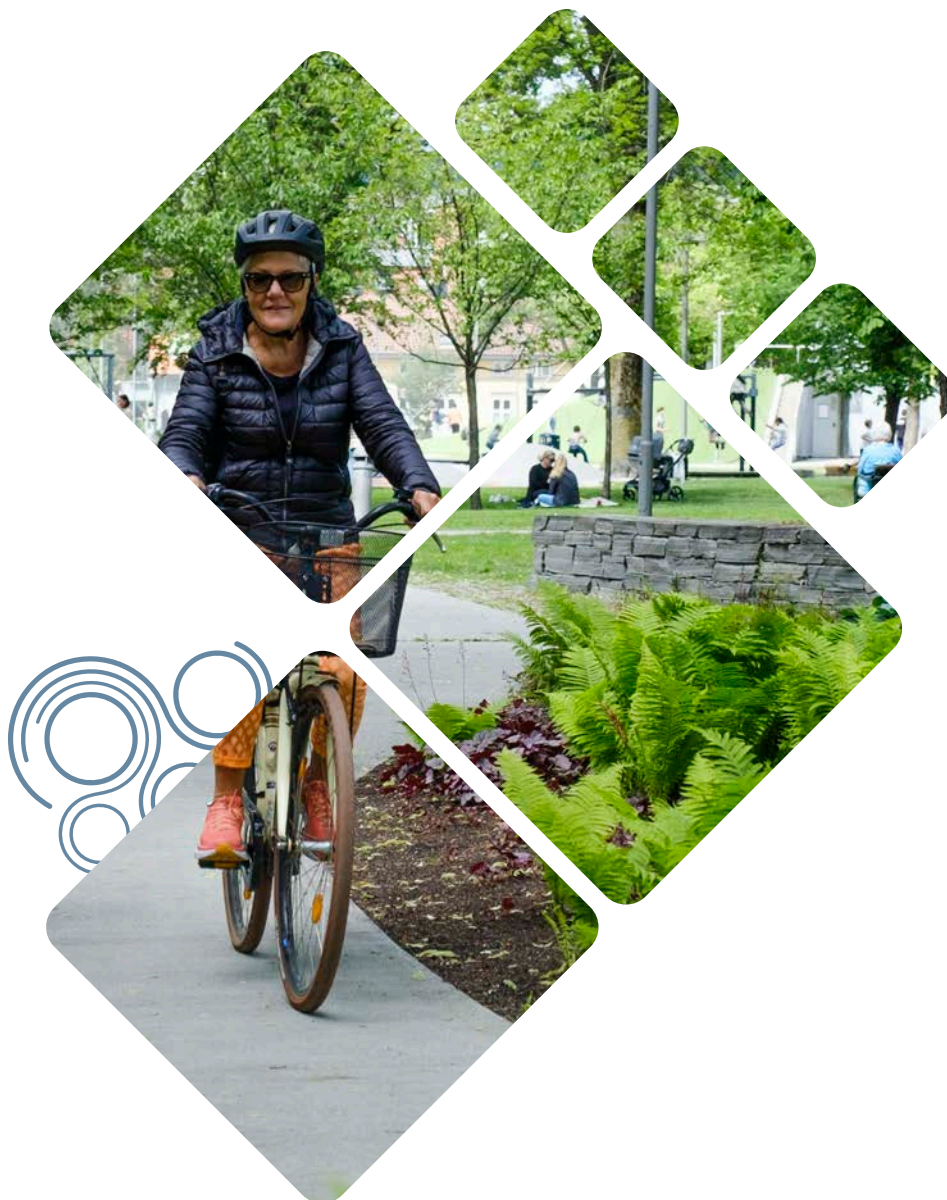
Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum Øko- nomiplan
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Drammensbadet					
DBKF Drammensbadet, Inventar og utstyr	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
Sum Drammensbadet	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
Drammen Eiendom					
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
DEKF P19 Diverse investeringer	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
DEKF P19 Oppgradering bygningsmassen	12 500	12 500	12 500	12 500	50 000
Sum Drammen Eiendom	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
Drammen kommunekasse					
KK P14 Digitalisering	21 100	21 100	21 100	18 100	81 400
KK P14 Sikkerhet og infrastruktur	10 000	10 000	10 000	5 000	35 000
KK P18 Inventar og utstyr politisk styring	0	0	1 000	0	1 000
Sum Drammen kommunekasse	31 100	31 100	32 100	23 100	117 400
Programkode mangler					
Sum Programkode mangler	0	0	0	0	0

Kommentarer til investeringsbudsjett

Kommunestyret vedtok i Handlings- og økonomiplan 2024-2027 økte investeringsrammer på P14 Ledelse, styring og administrasjon med virkning fra 2025. Styrkingen gjaldt digitalisering, utvikling, sikkerhet og infrastruktur. Investeringer i områder som hvordan arealer til kontorarbeidsplasser kan legges om for å støtte nye arbeidsformer kombinert med effektivisering av arealbruk er en forutsetning for kunne nå de årlige fremtidige driftsbeparelser som er vedtatt. Det samme gjelder digital tjenesteutvikling, robotisering av oppgaver i økonomisystemet og forbedret lisens styring og struktur.

Kommunestyret vedtok i Handlings- og økonomiplan 2024-2027 en økning på 5 millioner kroner fra 2025 til Sikkerhet og infrastruktur. IKT-driften er satt ut til ekstern driftsleverandør, hvilket gjør det til en del av et større og mer robust sikkerhetsregime. Det er imidlertid fremdeles behov for investering i lokalt utstyr for å kunne utnytte tjenesten vi kjøper. Det økte trusselbildet har gitt behov for ytterligere sikring av nettverk og internetttilgang. Med en investeringsramme på lokale nettverkskomponenter som har vært fast siden 2020 og ikke tatt høyde for prisstigning og utvikling i valutakursen, er kommunen i ferd med å opparbeide seg teknisk gjeld på dette området. Dette kan få konsekvenser for tilgangen og stabiliteten til systemer som støtter opp under tjenesteproduksjonen. Kommunedirektøren foreslår en varig styrking av investeringer til stabilitet og sikkerhet for tjenesteproduksjon med 5 millioner kroner årlig.

For detaljer om investeringer på P19 Sentrale poster henvises det til omtale om kommunens økonomi.

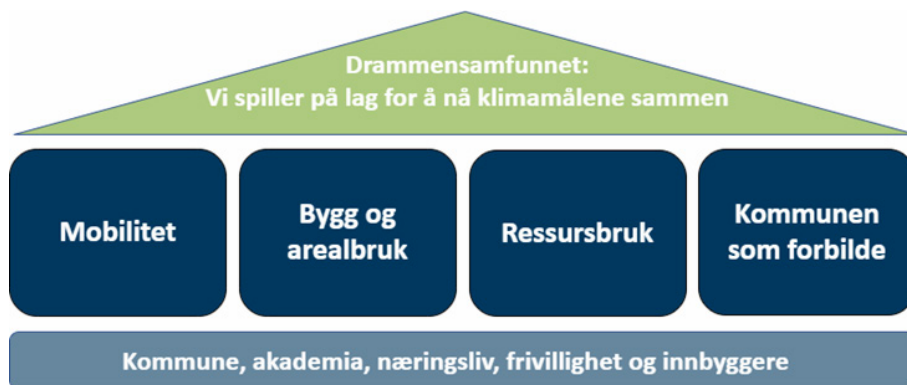
Klima

Kommunestyret har ambisjoner om at Drammen skal bli et sirkulært lavutslippssamfunn, det vil si et samfunn med lave klimagassutslipp, der man har minimert behovet for å ta ut nye ressurser gjennom å bruke ressursene best mulig og lengst mulig.

Klimastrategi for Drammen 2030 ble vedtatt av kommunestyret i mars 2023. Der er det satt mål om å redusere klimagassutslippene innenfor Drammens geografiske grenser med 55 prosent innen 2030 i forhold til 2009, og å bli en foregangskommune på sirkulærøkonomi innen 2030.

For å nå klimamålene for drammenssamfunnet må alle bidra. Kommunen skal gå foran og vise vei, men det er også avgjørende at næringsliv, academia, innbyggere og frivillighet spiller på lag og gjennomfører klimatiltak.

Klimastrategien har fire satsinger, som vist under:

Tiltaksberegninger klima (klimabudsjett)

Klimabudsjettet er handlingsdelen til klimastrategien, og viser planlagte eller pågående klimatiltak som gjennomføres i kommunens egen organisasjon. Viktige større tiltak som skal gjennomføres av næringslivet i drammenssamfunnet omtales under.

Kommunen arbeider også med mindre klimatiltak som bidrar til systematisk klimaarbeid. I tillegg gjennomføres utredninger og forberedelser som senere vil bli til konkrete klimatiltak. Denne type tiltak innarbeides i kommunens virksomhetsplaner og følges opp gjennom kommunens interne virksomhetsrapportering.

Klimatiltakene som kommunen skal gjennomføre i perioden 2025-2028 er lagt under hovedutvalgsområdene og formannskap der de tematisk hører hjemme. En samlet oversikt over tiltak i klimabudsjettet følger som vedlegg.

Det jobbes samtidig med å skaffe oversikt over viktige tiltak som gjennomføres av andre i drammenssamfunnet.

Klimatiltak i næringslivet og fylkeskommunen

Norgips er en av de største produsentene i Norge av gipsplater og stålprofiler. Fabrikken er det største punktutslippet i kommunen. Norgips jobber med å redusere klimagassutslippene ved økt innblanding av resirkulert gips, overgang fra fossilt brensel til biogass og ulike produksjons- og energieffektiviseringstiltak. På nåværende tidspunkt er det tilgangen på elektrisitet i nettet som setter en stopper for en elektrifisering av Norgips sin produksjonsprosess. Det er søkt om utvidet nettilgang for elektrisitet, men dette vil tidligst være på plass i 2030 ifølge nettleverandør. Dette setter en naturlig begrensning for en mulig tidligere konvertering til elektrisitet for Norgips.

Drammen Fjernvarme produserer fjernvarme med varmepumper med Drammensfjorden som varmekilde. Fra 2024 vil fjernvarmen i Drammen produseres 100 prosent utslippsfritt. Eventuell produksjon i tillegg til varmepumpene vil bli gjort ved bruk av bioolje som er sertifisert i tråd med krav fra EUs kvoteregister.

Drammen Havn har som mål at havneoperasjoner skal være karbonnøytrale innen 2030. Det gjennomføres store investeringer i teknisk infrastruktur som vil muliggjøre omlegging til utslippsfrie operasjoner. Eksempler på planlagte tiltak neste fem år er overgang til elektrisk havnebåt, elektriske kraner og hullastere, elektrisk bilpool, samt tilrettelegges det for ladestasjon på Holmen for tyngre kjøretøy. Videre arbeider Drammen Havn AS aktivt med å tilrettelegge for utslippsfrie operasjoner for kunder og andre aktører i havna. Drammen havn AS tilbyr landstrøm til skip og kapasiteten skal økes i 2025. Det forventes økt bruk av landstrøm først når større europeiske havner og EU setter krav til tilkobling når skipene ligger til kai.

Buskerud fylkeskommune eier og finansierer kollektivselskapet Brakar. I Brakars strategiplan 2022-2025 er det vedtatt to klimamål som skal realiseres innen utgangen av 2025: Utslippsfri trafikk skal utgjøre 75 prosent av kjørte kilometer. CO₂-utslippene skal reduseres med 80 prosent sammenlignet med 2020. Utslippsfri transport gjennomføres først og fremst gjennom innføring av elektriske busser.

Tiltak for å nå klimamålene

For at Drammen kommune skal nå klimamålene, må flere tiltak gjennomføres. I forbindelse med arbeidet med klimastrategi for Drammen 2030, ble det utarbeidet en analyse av tiltak som må til for å nå klimamålene, vist i tabellen under:

Tiltaksområder- Hva må til?	Hva gjør kommunen? Igangsatte tiltaksom bidrar til måloppnåelse	Hva er effekten? Reduksjon i 2030 ift. 2020 tonn CO2
Elektrifisering av kjøretøy i hht Nasjonal transportplan sine mål	Tilrettelegge for tilstrekkelig ladeinfrastruktur i drammensamfunnet Klimavennlig anskaffelser av kommunale kjøretøy	14 500
Utslippsfri bygge- og anleggsplasser (både kommunale og private)	Gjennomføre pilotprosjekt for utslippsfri bygge- og anleggsplasser	15 000
Hjemmekontor 1-2 dager for bosatte i kommunen og tilrettelegging for digitale møter	Drammen kommune legger til rette for at ansatte med arbeidsoppgaver som egnet for hjemmekontor kan ha hjemmekontor inntil to dager per uke. Det legges også til rette for hybride møter.	5 000
Redusere personbiltransport – bidra til nullvekstmålet	Bygge sykkelveier i henhold til sykkelplan Belønningsmidler- Buskerudbysamarbeidet Utleie av elbysykel og elsparkesykel i hele kommunen Følge opp parkeringsstrategi, utarbeide gåstrategi	3 000
Energieffektivisering- fornybar energi	Drammen Eiendom installerer solceller på egnede kommunale bygg Drammen Eiendom KF har mål om å redusere energibruk i eksisterende formålsbygg med 5-10% innen 2026 ift 2020	6 500
Veiprisning		17 000
Totalt		X (>61.000)

Det arbeides kontinuerlig med å realisere prosjekter som bidrar til disse utslippsreduksjonene og vedlegg med klimabudsjettet viser oversikt over klimatiltak som gjennomføres.

Med forventet befolkningsvekst vil antall reiser i byområdene øke. Gjennom Buskerudbysamarbeidet arbeider Drammen for å oppnå at trafikkveksten i personbiltransporten må skje med kollektivtrafikk, sykkel og gange (nullvekstmålet). Kunnskapsgrunnlaget til klimastrategien viser at nullvekstmålet bidrar i liten grad til å nå målet om å redusere direkte utslipp fra veitrafikk i drammenssamfunnet. Det er i et klimaperspektiv i så måte behov for en betydelig nedgang i trafikken og/eller at kjøretøyparken er utslippsfri. For å oppnå store direkte utslippsreduksjoner fra veitrafikk må vi ta i bruk mange ulike virkemidler og samarbeide med lokale, regionale og nasjonale aktører.

Næringslivet i Drammen kommune er i gang med overgangen til en sirkulær økonomi. Det er en stadig økende bevissthet, blant annet som følge av økende krav fra både offentlige og private kunder. Ulike aktører spesialisere seg på ulike ressurser. En del av de sirkulære verdikjedene som finnes er internasjonale, med eksport til øvrige land i Europa. Det er behov for kompetanseheving, samarbeid rundt ressursstrømmer og verdikjeder samt innovasjon og utvikling av nye forretningsmodeller i næringslivet. Grønn Vekst prosjektet som er et samarbeid mellom Drammen kommune, Næringsforeningen for drammensregionen og Universitetet i Sørøst-Norge er en viktig del av denne satsingen. Grønn Vekst er omtalt under formannskapet.

Regional utvikling og internasjonalt samarbeid

Ett av hovedmålene i kommuneplanens samfunnsdel er at Drammen skal være det foretrukne regionsenteret nasjonalt. For å nå dette ambisiøse målet, vil Drammen kommune fortsette sitt forpliktende samarbeid i kommunesamarbeidet Buskerudbyen, Drammensregionen interkommunale politiske råd og Osloregionen interkommunale politiske råd. For å styrke muligheten for internasjonalt samarbeid vil medlemskap i Osloregionens Europakontor opprettholdes, der Drammen kommune nå er representert med en folkevalgt i styret.

Buskerudbyen

Samarbeidet Buskerudbyen består av kommunene Lier, Drammen, Øvre Eiker og Kongsberg, Buskerud fylkeskommune, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Samarbeidet ble inngått i januar 2010 og omfatter felles ansvar for offentlig utvikling innen transport, miljø og arealutvikling i de fem kommunene. Fellesskapet planlegger og koordinerer tiltak for hvordan befolknings- og trafikkveksten kan møtes på best mulig måte.

Kommunene i Buskerudbyen vil, i ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB), få 28 000 flere innbyggere frem mot 2050. Samtidig er det mye på gang i byområdet som krever samarbeid og mer tilrettelegging over kommunegrensene: Det nye sykehuset og helseparken på Brakerøya, Intercity-utbyggingen, Fjordbyen Lier-Drammen, behovet for flere togavganger til Hokksund og Kongsberg, samt små og store utviklingsprosjekt i alle kommunene.

Det er et mål at kommunene i Buskerudbyen skal vokse uten at køene gjør det samme. Samarbeidet har forpliktet seg til å arbeide for nullvekst i personbiltrafikken i avtaleperioden. I klimaforliket i 2012 bestemte Stortinget at veksten i de største byområdene skal skje med kollektivtransport, sykling og gange, det såkalte nullvekstmålet. Det jobbes også for å samordne transportsystem og arealutvikling med omegnskommuner og Oslo/Akershus. Sammen vil de respektive kommunene legge til rette for attraktive, miljøvennlige byer og tettsteder hvor det er godt å bo, jobbe og drive næringsvirksomhet. Det skal være enkelt å reise rundt i hele Buskerudbyen, også inn mot Osloregionen.

I 2010 inngikk Buskerudbysamarbeidet en avtale med Samferdselsdepartementet om belønningssmidler, det vil si pengetilskudd. Belønningssmidlene skal brukes til å styrke kollektivtilbudet, minske bilbruken og gjøre det enklere å sykle og gå. Da blir det også mer plass på veiene til dem som faktisk må kjøre bil. Gjeldende avtale kalles Buskerudbypakke 1, og varer ut 2025. Totalt har samarbeidet fått rundt 1,4 milliarder kroner til utvikling av miljøvennlig transporttilbud siden 2010.

Ny belønningsavtale er inngått for 2022-2025. Buskerudbyen får 340 millioner kroner i belønningssmidler, og 85,2 millioner kroner øremerket billigere kollektivbilletter. Samarbeidet har forpliktet seg til å arbeide for nullvekst i personbiltrafikken i avtaleperioden.

Drammensregionen interkommunalt politisk råd

Drammensregionen IPR har samlet seg om visjonen «Sammen skaper vi en kompetent, grønn og attraktiv region». Visjonen både forener og fanger opp felles utfordringer og muligheter kommunene samlet står overfor. Visjonen er tuftet på FNs bærekraftsmål og et ønske om en utvikling som tar utgangspunkt i den enkeltes kommune lokale fortrinn.

Formålet med samarbeidet i Drammensregionen IPR er å styrke og synliggjøre Drammen, Øvre Eiker, Lier og Holmestrandts posisjon som en bærekraftig og attraktiv region. Sammenslutningen skal styrke den regionale identiteten, utviklingen og kontakten mellom kommunene og fremme deltagernes synspunkter overfor regionale og nasjonale myndigheter i saker av felles interesse. De respektive kommunenes fortrinn og ressurser kan samlet utnyttes bedre gjennom et tettere og formalisert samarbeid. Samarbeidet skal videre bidra til å profilere Drammensregionen internasjonalt for å tiltrekke investeringer, talenter og besøkende.

Osloregionen interkommunalt politisk råd

Drammen kommune deltar også i Osloregionen interkommunalt politisk råd (IPR), som siden 2004 har representert et strategisk samarbeid for 64 kommuner rundt Oslo. Osloregionen IPR jobber for at hele hovedstadsregionen skal være en bærekraftig og internasjonalt konkurransedyktig region. Innsatsområdene er areal, transport, mobilitet og logistikk, klima og miljø, og konkurransekraft og attraktivitet. Innenfor hvert av disse strategisk viktige områdene er det administrative ressursgrupper med representanter fra administrativt nivå i kommunene.

For å kunne nå visjonen om en konkurransedyktig og internasjonalt bærekraftig region har organisasjonen som formål å legge til rette for godt politisk samarbeid, utvikle felles holdninger og strategier, ha dialog med og påvirke nasjonale myndigheter, faglig samarbeid, skape møteplasser og nettverk, styrke felles identitet, drive erfaringsoverføring og kunnskapsutvikling, og samarbeide og bygge nettverk med andre organisasjoner

Internasjonalt samarbeid

Kommuner kan få drahjelp til krevende innovasjonsarbeid gjennom samarbeid med FOU- og innovasjonsmiljøer, lokalt og internasjonalt. Drammen vil opprettholde sitt medlemskap i Osloregionens Europakontor som gir fylkeskommuner, kommuner og kunnskapsinstitusjoner på Østlandsområdet økte muligheter til å delta i europeisk samarbeid. Med bistand fra Osloregionens Europakontor ble Drammen, som eneste norske by, plukket ut til å delta i det EU-finansierte klimaprojektet NetZeroCities - Pilot Cities programmet. Gjennom prosjektet mottar drammenssamfunnet 1,5 millioner Euro i tilskudd fra 2023 - 2025. Sammen med samarbeidspartnerne i prosjektet skal Drammen kommune gjennomføre 7 pilotprosjekter for å redusere klimagassutslipp og legge til rette for mer sirkulær økonomi.

Drammen kommune inngikk i 2024 en avtale med den ukrainske kommunen Dnipro, som et ledd i KS sitt program for kommunesamarbeid mellom norske og ukrainske kommuner. I løpet av 2025 vil arbeidet bli videreutviklet og konkretisert.

Det skal igangsettes arbeid med en plan som avklarer muligheter og rammer for kommunens videre arbeid med internasjonalisering.

Drammen kommune i helseparken

Kommunestyret behandlet våren 2024 sak om Drammen kommunes tilstedeværelse i helseparken. Det ble vedtatt at kommunen skal fortsette utredningsarbeidet, og at det bør tas sikte på at korttidsplasser og legevakt skal utgjøre hoveddelen av arealene. Det åpnes også opp for at kommunen i tillegg etablerer andre tjenester og funksjoner i helseparken. Det ble videre vedtatt at kommunen skal arbeide for å få til samarbeid om tjenester og funksjoner med andre kommuner, med Universitetet i Sørøst-Norge, Vestre Viken helseforetak og andre relevante aktører.

Det er utarbeidet en tilpasset konseptvalgutredning (KVU). Formålet med rapporten er å beskrive hvilke behov kommunen har, for deretter å synliggjøre fordeler og ulemper med det alternativet som utredningen er bedt om å vurdere. I tillegg har det vært viktig å synliggjøre samfunnsseffektene av en mulig klyngedannelse på Brakerøya. Når Drammen sykehus, Drammen helsepark og områdene rundt er ferdigstilt, vil det bli et område med over 6500 arbeidsplasser, studieplasser, helse- og omsorgstilbud, og grobunn for videre næringsutvikling. Drammensregionen kan ta en viktig posisjon innen utvikling av helsesektoren, gi god pasientoppfølging og med gode og attraktive fagmiljøer skape en arena for utdanning, forskning og næringsutvikling. Erfaring og forskning viser at klyngedannelser med mulighet for tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid, danner grunnlag for innovasjon og næringsutvikling, økt mulighet for kompetanseutvikling, samt bedre offentlige tjenester.

Gjennom utviklingen på Brakerøya vil det bli en unik mulighet til å lokalisere spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten, utdanningsinstitusjoner, forskningsaktiviteter og næringsaktører i umiddelbar nærhet til hverandre. En samlokalisering gir en mulighet for bedre samhandling, mer sømløse forløp, effektiv drift og kan gi grobunn for innovasjon og nytenkning.

Konseptvalgutredningen vil sammen med en ekstern kvalitetssikring (KS1) inngå i beslutningsgrunnlaget før en politisk behandling av om og eventuelt med hvilke tjenester og tilbud, Drammen kommune skal ha tilstedeværelse i Drammen helsepark.

Behovet for totalt antall plasser framover, og hvordan dette kan løses gjennom ulike tiltak, er skissert i sak om Heldøgns omsorg 2.0- Oppdatert vurdering av behov for bygg med helse- og omsorgsformål for perioden 2023-2040 vedtatt av kommunestyret 18.06.2024.

Videre arbeid vil ta sikte på å avklare hvilke tjenester som skal etableres i bygget i helseparken, og hvilke samarbeidsaktører som blir med videre. For kommunen er det avgjørende å ha en fleksibilitet både i bruken av arealet, og på hvilke arealer kommunen skal disponere selv, og hvilke som eventuelt kan leies ut til samarbeidspartnere eller andre aktører. Drammen kommune er i forhandlinger med Drammen Helsepark om pris og vilkår med intensjon om å leie hele bygget med navn BK 2 – Spinneriet. Fremtidig leie av bygget vil gi behov for avsetning på driftsbudsjettet i størrelsesorden 50–65 millioner kroner fra og med neste handlings- og økonomiplanperiode.

Første utkast til konseptvalgutredning er nå inne i en kvalitetssikringsprosess. Arbeidet utføres av Dovre Group. Konseptvalgutredningen vil bli justert på bakgrunn av tilbakemeldinger i KS1-rapporten. En egen politisk sak om investeringsbeslutning legges frem våren 2025. Saken bygger på endelig konseptvalgutredning etter at KS1-prosessen er fullført, i tillegg til et utkast til en forpliktende avtale med Helseparken. Siden selve investeringsbeslutningen kommer i egen politisk sak utenom beslutningstidspunkt for handlings- og økonomiplanen, er det behov for en beslutning om å avsette midler ved behandlingen av denne økonomiplanen. Men forpliktelsen til å binde seg til disse driftsmidlene skjer ikke før våren 2025 gjennom en investeringsbeslutning. Siden det her dreier seg om et leieobjekt, vil den økonomiske belastningen ikke inntre før stipulert åpning i 2030.

Organisasjonsutvikling

Tre innsatsområder i ny arbeidsgiverpolitikk

Kommunen jobber kontinuerlig med å rekruttere, utvikle og beholde kompetente medarbeidere. Ny arbeidsgiverpolitikk ble vedtatt i 2024, og peker ut områdene ledelse, kompetanse og innovasjon som innsatsområder. Disse tre områdene vil også prege arbeidet med organisasjonsutvikling den neste fireårsperioden. Arbeidet med innsatsområdene skal foregå på tvers av organisasjonen og tjenesteområdene i kommunen.

Gi lederne handlekraft til å drive endring og utvikling

Ledere og ansatte skal samarbeide tett for å nå målene. For at kommunens ledere skal ha handlekraft til å drive nødvendig endring og utvikling, må de også ha rammer og støttefunksjoner omkring seg som gjør dette mulig.

I perioden fremover skal kartleggingen av avdelingslederrollen, gjennomført i 2023, følges opp. Det er en målsetning å samle og koordinere alle aktiviteter som bidrar til lederutvikling og opplæring, herunder videreutvikling av personalfaglig akademi og evaluering og videreutvikling av ledertalentprogrammet. Personalfaglig akademi er en læringsarena for ledere, der de kan trene på nøkkelkompetanser og ferdigheter som har betydning for evnen til å motivere og lede medarbeidere i hverdagen. Opplæring for nyansatte ledere vil være en annen sentral aktivitet, og utviklingen av et mentorprogram for ledere skal vurderes.

Strategisk kompetanseutvikling med utgangspunkt i tjenestens behov

Drammen kommune driver strategisk kompetanseutvikling og skal legge til rette for læring og kunnskapsdeling på tvers i organisasjonen. Dette innebærer systematisk kompetanseplanlegging og videreutvikling av kompetanse på alle nivå i organisasjonen. Omstillingsprosessene flere av tjenestene står overfor gir også behov for å legge til rette for mobilitet blant kommunens medarbeidere på tvers av tjenesteområder. Dette innebærer også satsning på kompetanseutvikling som gir medarbeidere et godt utgangspunkt for omstilling og endring i oppgaver.

Satsningen på kompetanse foregår i tett dialog med kompetanseaktiviteter som allerede gjennomføres i tjenesten. Eksempler på dette er kompetanseløftet innenfor oppvekst, og innsats rettet mot riktig bruk av kompetanse innenfor hjemmetjeneste og institusjon. Kommunen skal satse på å utvikle kritisk kompetanse blant egne medarbeidere i tillegg til arbeidet med rekruttering.

Fremme kultur for innovasjon og endringsdyktighet

Kommunens innovasjonsstrategi konkretiserer målene i arbeidsgiverpolitikken. Målsettingen er å fremme en kultur for innovasjon og endringsdyktighet, og sette organisasjonen i stand til å ta i bruk ny teknologi og nye arbeidsmetoder. Komplekse problemstillinger må løses på tvers av fagfelt. I satsningen på innovasjon blir samhandling på tvers av fagmiljøer, og i økende grad med samarbeidspartnere utenfor kommuneorganisasjonen, sentralt. Ved å styrke organisasjonens innovasjonskompetanse kan kommunen møte endringer og sammensatte samfunnsutfordringer med større kraft.

Medarbeidere

Drammen kommune har totalt 6 689 ansatte fordelt på 5 980 årsverk ved utgangen av august 2024.

Ansatte fordeler seg på 5 287 kvinner og 1 402 menn. Flesteparten av de ansatte er i aldersgruppen 40-49 år, med nesten like mange i gruppene 30-39 og 50-59 år. Det bør derfor settes som mål å rekruttere flere unge arbeidstakere til kommunen i fremtiden og beholde ansatte så lenge som mulig.

Heltidsandelen fordeler seg slik mellom kjønnene: 79 prosent av de ansatte er kvinner og 21 prosent er menn. Gjennomsnittlig stillingsprosent er 83,2 for kvinner og 83,5 for menn.

Tabellen viser antall ansatte og årsverk i per august 2023 og 2024:

Programområder	Antall ansatte 2023	Årsverk 2023	Antall ansatte 2024	Årsverk 2024	Prosentvis endring antall ansatte	Prosentvis endring årsverk
P01 Skole	1729	1631	1699	1615	- 1,74 %	- 0,98 %
P02 Barnehage	726	712	753	743	3,72 %	4,35 %
P03 Forebyggende tjenester (inkl. barnevern)	371	351	391	371	5,39 %	5,70 %
P04 Helse	317	287	214	197	- 32,49 %	- 31,36 %
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	674	488	650	489	- 3,56 %	0,20 %
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1629	1261	1721	1348	5,65 %	6,90 %
P07 Rus og psykisk helse	219	192	232	202	5,94 %	5,21 %
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	249	246	171	170	- 31,33 %	- 30,89 %
P09 Kultur, fritid og idrett	219	162	278	224	26,94 %	38,27 %

Programområder	Antall ansatte 2023	Årsverk 2023	Antall ansatte 2024	Årsverk 2024	Prosentvis endring antall ansatte	Prosentvis endring årsverk
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	-	-	3	3	0,00 %	0,00 %
P11 Utbygging og samferdsel	131	132	134	135	2,29 %	2,27 %
P12 Vann, avløp og renovasjon	85	83	89	88	4,71 %	6,02 %
P13 Arealplan, klima og miljø	101	104	100	103	- 0,99 %	- 0,96 %
P14-P19 Sentrale enheter	299	294	296	292	- 1,00 %	- 0,68 %
Totalsum	6705	5942	6689	5980	- 0,24 %	0,64 %

*Tabellen viser antall og årsverk for faste og midlertidige ansatte, som har arbeidsavtaler med en stillingsprosent større en 0. Rapporterings metoden er endret i 2024. I tabellen over er den nye rapporterings metoden benyttet for både 2023 og 2024, og tallene vil ikke være direkte sammenlignbare for det som er rapportert for 2023 tidligere.

Bemannings- og rekrutteringsutfordringer

Det blir stadig mer utfordrende å finne riktig kompetanse, og derfor er det viktigere enn noen gang å fokusere på de ansatte som allerede er i kommunen, slik at de kan utvikle seg og velger å bli værende.

En god introduksjon er avgjørende for at nyansatte trives, og et viktig virkemiddel for å beholde ansatte. For å sikre at nye medarbeidere får en grundig og målrettet introduksjon, satses det på effektiv og strategisk introduksjon til kommunen. Arbeidet med implementeringen og videreutviklingen av det digitale introduksjonsprogrammet skal videreføres, slik at innholdet også tilpasses tjenesteområdene. Ledere som ansettes skal følges opp systematisk og tilbys støtte og veiledning.

Det blir viktig å ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet i administrasjonen slik at blant annet saksutredningen til politiske organer er godt nok utredet og kunnskapsbasert, slik at kommunen kan ta strategisk kloke valg og beslutninger.

Administrasjonen skal ha god nok kapasitet til å gi opplæring av ledere og ansatte slik at arbeidsgiverpolitikken kan bli implementert.

I Drammen kommune er det et mål å utnytte kapasiteten og ressursene blant innbyggerne og ansatte best mulig, og sørge for at alle kan bidra med sitt. Det er et mål å ansette flere erfaringskonsulenter og personer med såkalt «hull i CV» i neste planperiode for å bidra til sosial bærekraft. Se nærmere om det under punktet «sosial bærekraft».

Helse, sikkerhet og arbeidsmiljø (HMS)

Gjennom systematisk arbeid med helse, sikkerhet og arbeidsmiljø skapes et rammeverk for kontinuerlig forbedring av arbeidsmiljøet, som igjen påvirker sykefravær og nærvær positivt. Dette arbeidet krever innsats på alle nivåer i organisasjonen og forutsetter et tett samarbeid mellom ledelse og ansatte, verneombudtjenesten og arbeidstakerorganisasjonene.

Alle avdelinger og virksomheter skal ha en aktiv HMS-gruppe, bestående av lokalt verneombud, leder og lokale tillitsvalgte. Det er et mål at det etableres HMS-grupper på alle avdelinger i løpet av 2025, slik at man kan jobbe med arbeids spesifikke kartlegginger, risiker og arbeidsmiljøutfordringer på egen arbeidsplass. Samarbeidet i HMS gruppene skal bære preg av god rolleforståelse, slik at HMS-gruppene kan ta et tydelig og aktivt ansvar for arbeidsmiljøet og sørge for at HMS er integrert i den daglige driften.

HMS-gruppene skal samarbeide med leder for å finne gode løsninger for hvordan arbeidet i avdelingen organiseres, planlegges, og gjennomføres. Et hovedmål handler om å øke nærværet og kompetansen til de ansatte og at sykefraværet reduseres.

Ved omstillingsprosesser blir det viktig å ivareta helse-, sikkerhet- og arbeidsmiljøperspektivet, slik at det skapes en forutsigbar og trygg omstillingsprosess, der arbeidsmiljøet ivaretas på en god måte.

Sykefravær

Tabell som viser sykefravær for 2023 og 2024 for perioden januar til juni:

Sykefravær totalt %	2023	2024	Måltall
P01 Skole	9,82 %	9,41 %	7,47 %
P02 Barnehage	12,67 %	13,62 %	10,53 %
P03 Forebyggende tjenester (inkl. barnevern)	10,54 %	11,25 %	9,45 %
P04 Helse	12,64 %	8,87 %	9,27 %
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	11,78 %	12,26 %	10,08 %
P06 Hjemmetjenester og institusjon	13,26 %	13,53 %	10,08 %
P07 Rus og psykisk helse	8,82 %	9,64 %	7,92 %
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	11,41 %	12,20 %	8,82 %
P09 Kultur, fritid og idrett	7,90 %	6,57 %	6,30 %
P11 Utbygging og samferdsel	9,40 %	7,64 %	8,10 %
P12 Vann, avløp og renovasjon	8,91 %	7,22 %	6,75 %
P13 Arealplan, klima og miljø	8,41 %	8,41 %	6,57 %
P14-P19 Sentrale enheter	5,60 %	5,99 %	4,59 %
Gjennomsnitt	10,74 %	10,72 %	8,60 %

Tabell som viser sykefravær fordelt på kjønn i 2023 og 2024 per måned:

Sykefravær totalt %	Kvinne 2023	Mann 2023	Kvinne 2024	Mann 2024
januar	12,72 %	8,10 %	12,10 %	7,74 %
februar	12,44 %	7,67 %	12,17 %	7,44 %
mars	12,24 %	7,93 %	11,81 %	7,05 %
april	11,85 %	8,52 %	11,41 %	7,12 %
mai	10,59 %	7,12 %	11,31 %	7,53 %
juni	9,78 %	5,85 %	11,20 %	6,73 %
Gjennomsnitt	11,61 %	7,50 %	11,68 %	7,28 %

Grunnet et naturlig etterslep i rapporteringen av sykefravær data rapporteres sykefraværstallene per juni for å gi mest mulig korrekte tall.

Drammen kommune har som mål å ha 8 prosent eller lavere sykefravær innen utgangen av avtaleperioden for eksisterende IA-avtale (gjelder til 31. desember 2024).

Ved utgangen av juni var sykefraværet på 10,74 prosent. Sykefraværet i Norge fortsetter å øke fra et allerede høyt nivå, og det er både alvorlig og kostbart. Drammen kommune har samme nivå på sykefraværet i 2024 som i 2023.

På landsbasis er det fremdeles sykefravær med psykiske plager som øker mest, og det gir store utslag i statistikken fordi disse fraværene ofte er langvarige. Det er grunn til å tro at dette også gjelder Drammen kommunes ansatte.

Kommunen arbeider kontinuerlig for å redusere fravær, øke nærvær og forbedre arbeidsmiljøet. En betydelig andel av langtidsfraværet er arbeidsrelatert, derav bør forebygging prioriteres gjennom systematisk HMS-arbeid, risikovurdering og opplæring. Gjennom kartlegging, tiltak og integrering av HMS i daglig drift, sikres et tryggere arbeidsmiljø og redusert sykefravær. HMS-grupper vil være sentrale i det forebyggende arbeidet gjennom å identifisere potensielle risikofaktorer for sykdom eller skade på arbeidsplassen. Forbedret partssamarbeid og god forankring i HMS-gruppene vil kunne øke forutsetningene for å lykkes betraktelig i arbeidet med å redusere sykefraværet.

Kommunen prioriterer systematisk oppfølging av sykmeldte, med tidlig og tett dialog mellom leder og medarbeider. «Alle til stede for arbeidsglede»-satsningen fortsetter i utvalgte områder, med fokus på opplæring og styrking av HMS-grupper. Ny IA-avtale forventes fra 2025, og kommunen forbereder seg på implementering av denne.

Overtid

Overtidstimen er ganske jevnt fordelt over alle månedene i året. Det er et mål å redusere overtidsbruken i kommunen i planperioden. Lavere sykefravær, lavere turnover og prioritering og sortering av oppgaver, vil kunne påvirke overtidsbruken. Økt bruk av kunstig intelligens og automatisering av arbeidsprosesser kan også føre til at overtidsbruken reduseres på sikt, ved at noen av arbeidsprosessene blir erstattet av digitale løsninger.

Satsing på lærlinger

Kommunen satser fortsatt på lærlinger for å gi ungdom en inngang til arbeidslivet, og verdifull praktisk erfaring. Drammen har 78 nye, og totalt 155 lærlinger fordelt på åtte ulike lærefag.

Med åtte lære løp har kommunen et godt utgangspunkt for nå kommunens overordnede mål om to lærlinger per 1000 innbygger. Med baklorunn i kommunens stramme økonomi, vil antall lærlinger likevel opprettholdes på dagens nivå i inneværende år. Det vil si 1,4 lærlinger per 1000 innbyggere.

For å fortsette å jobbe mot målet om flere lærlinger har kommunen inngått samarbeid med Buskerud fylkeskommune for å gi mulighet til de som ikke møter kravene til ordinære lære løp. I helsefag får lærlinger som ikke er kvalifisert på grunn av språkkrav, delta i norskopplæring samtidig som de går i lære for å få fagbrev. I samarbeid med fylkeskommunen satser kommunen også på et prosjekt som skal fange opp ungdommer som har falt ut av det ordinære skoleløpet. Fra oktober 2024 får fem ungdommer tilbud om å delta i enten full opplæring i bedrift eller et lærekandidatløp. Et lærekandidatløp innebærer at kandidaten får et kompetansebevis på det han eller hun kan, i stedet for et fagbrev.

Sosial bærekraft

Ved behandling av sak 38/23, vedtok kommunestyret at det skal utarbeides en «sak om tilrettelegging for arbeidstakere med hull i cv som mangler teoretisk kunnskap, men som har faglig og brukerkompetanse. Herunder økt satsning på erfaringskonsulenter.» Et hull i CV-en er en periode uten formell jobb eller utdanning, noe som kan skyldes en rekke forhold, men som uansett kan gjøre det vanskeligere å få (relevant) arbeid. Begrepet «erfaringskonsulent» er oftest brukt om en ansatt i stilling hvor kompetansekravet er egen erfaring som pasient, bruker eller pårørende.

Kommunen er en av de største arbeidsgiverne i vår region og vil ha behov for økt arbeidskraft i årene som kommer, fordi antall yrkesaktive blir færre. Vi ønsker å ha flest mulig i arbeid, noe som tjener både samfunnet og den enkelte. Flere arbeidstakere med hull i CV-en kan bidra med unike perspektiver og erfaringer som er viktige for arbeidsplassen.

Kommunestyret vedtok kommunens oppdaterte arbeidsgiverpolitikk i juni 2024. En av de tre hovedpilarene i arbeidsgiverpolitikken er «kompetanse». Arbeidet med gjennomføring av vedtatt politikk er under etablering. Når det gjelder kommunen som arbeidsgiver, vil vedtaket om hull i CV-en og erfaringskonsulenter bli med i dette arbeidet. Kommunedirektøren vil følge opp dette arbeidet gjennom tilpasninger av rutiner og opplæring, samt bringe temaet opp i relevante medvirkningsfora med ansattes organisasjoner.

Det er også relevant å se hen til virkemiddelapparatet som kommunen enten eier eller deltar i, eksempelvis Nav. I denne sammenhengen, vil problemstillinger som gjelder inkludering generelt, og hull i CV-en og erfaringskonsulenter mer spesielt, bli knyttet opp til arbeidet med - Tverrsektoriell plan for folkehelse, levekår og inkludering som følger av vedtatt planstrategi.

Utviklingsprosjekter/porteføljestyling, digitalisering

Digitalisering som pådriver for utvikling

I forrige planperiode gjennomførte kommunen prosjektet Drammen til sky. Prosjektet innebærer at en rekke systemer flyttes fra eget datarom til «skyen». I samme periode er det etablert to tjenesteplattformer. En digital tjenesteplattform inneholder funksjonelle og teknologiske byggeklosser som gjør det mulig å definere, bygge og levere digitale tjenester til organisasjonen og brukere/

innbyggere. Gjennom flere grep har vi økt sikkerhetsnivået, og vi har posisjonert oss for å levere nye løsninger og prosjekter raskere enn før. I kommende periode vil det bli rettet mye innsats mot å høste gevinster av den innsatsen som er nedlagt.

Gjennom små, konkrete prosjekter gjør kommunen seg også erfaringer med, og får mer kunnskap om muligheter og risiko knyttet til bruk av KI. Mange avdelinger og virksomheter øker sin kompetanse innenfor sitt område.

Et eksempel er ruteplanlegging i helse- og omsorgstjenester, som handler om å optimalisere reiseruter for helsepersonell som besøker pasienter hjemme. Ved å bruke avanserte algoritmer og GPS-teknologi, kan man redusere reisetid og kostnader, samtidig som man sikrer at pasientene får den nødvendige omsorgen til rett tid.

Internkontroll, personvern

Internkontroll er kommunens egenkontroll. Det er en kvalitetssikring på at kommunen har systemer og rutiner som fungerer og som fanger opp problemer og utfordringer i tide. Rammemodell for styring og utvikling i Drammen kommune sier at internkontroll skal være en integrert del av daglig drift, styring og utvikling i kommunen. Internkontrolltiltak må dermed rette seg inn mot kommunens og virksomhetenes risiko.

Internkontrolltiltak for planperioden vil ha som mål å identifisere risiko, redusere sannsynlighet for uønskede hendelser og å redusere konsekvens av hendelser innen sentrale områder som informasjonssikkerhet, beredskap, miljø og HMS.

Systematisk og tilpasset internkontroll sikres gjennom plan for overordnet internkontroll.

Eierstyring

Innledning

Drammen kommunes eierpolitikk for perioden 2024–2028 ble vedtatt av kommunestyret 24.09.24. Eierpolitikken er et redskap for kommunestyret for utøvelse av målrettet, forutsigbar og langsiktig eierstyring i Drammen kommune. I tråd med føringene fra eierpolitikken, vil kommunedirektøren legge til rette for eierstrategier for AS og IKS og oppdragsbrev for KF, eiermøter med formannskapet, administrative eiermøter og forberedelser til generalforsamlinger og representantskapsmøter.

Kommunens eierpolitikk og oversikt over eierposisjoner finnes på kommunens nettside. Kommunens eierposisjoner oppdateres jevnlig med nøkkeltall. Oppdateringer rapporteres årlig til kommunestyret i 2. tertialrapport. Der hvor det skjer endringsprosesser som forutsetter politiske avklaringer og/eller at kommunedirektøren holder kommunestyret godt orientert, vil dette skje gjennom egne saker eller nærmere omtale i det løpende plan- og rapporteringsarbeidet.

Eierstrategisk arbeid

I henhold til tiltak 39 i saken om økonomisk bærekraft skal hele selskapsporteføljen gjennomgås med formål om å selge aksjer som kan benyttes til å nedbetale kommunens lån.

Videre vil det i 2025 være eierstrategisk arbeid for:

- Dpark AS
- Drammensfjordens Avløpsselskap IKS (arbeidstittel)
- Drammensregionens brannvesen IKS
- Glitrevannverket IKS
- Vardar AS
- Vekstbedriftene
- Å Energi AS

Eierpolitikken for perioden 2024-2028 legger opp til bruk av selskapsvise eierstrategier for både AS og IKS, og oppdragsbrev for KF. Eierstrategiene skal angi selskapsvise mål og forventninger. Selskapenes etterlevelse følges opp gjennom administrative eiermøter.

Bærekraftsdimensjonene

I avsnittet om bærekraftsdimensjonene beskrives hvilke deler av eierpolitikken som skal realiseres i 2025. Samtidig presenteres planlagt arbeid for utvalgte selskaper, som er sortert etter den bærekraftsdimensjonen som best samsvarer med hovedformålet til selskapet.

Sammen skaper vi velferd (Sosial bærekraft)

Eierstyring fremmer velferd, ved å sikre at virksomheter med et samfunns- eller tjenesteformål får tydelige mål for hvilken velferd eierne ønsker å oppnå. Videre velges det styremedlemmer med kompetanse og kapasitet til å bidra til realiseringen av disse målene. I eierskapsmeldingen 2024-2028 er et handlingspunkt å etablere tydelige effektivitetsmål for disse selskapene. Dette vil bli gjennomført gjennom eierstrategier, der omfanget begrenses i henhold til kapasitet.

Drammen Eiendom KF

Drammen eiendom har fått oppdrag i henhold til sak om økonomisk bærekraft vedtatt i kommunestyret 24.09.2024 knyttet til disse tiltak:

- barnehagestruktur – flytte Solhaugen barnehage til Bernåsbakken 8 (tidligere Konnerud barnehage)
- barnehagestruktur – legge ned Gulskogen barnehage avdeling Rødgata
- samlokalisering av bibliotek, innbyggertorg og frivilligsentral
- administrasjonslokaler (ses i sammenheng med tiltaket Eiendomsforvaltning)
- eiendomsforvaltning
- kommunestyret gir styret i Drammen Eiendom KF i oppdrag å lage en plan for frigjøring av minimum 35.000 kvadratmeter lokaler
- brannstasjon Svelvik

Drammensbadet KF

Drammensbadet KF har utarbeidet et budsjett for 2025 som balanserer med et kommunalt tilskudd på 34,82 millioner kroner. 2025 er første budsjettår hvor Drammensbadet KF har et samlet budsjett for alle de 3 badeanleggene foretaket har driftsansvar for (Drammensbadet, Eknes svømmehall, Svelvik svømmehall). Budsjettet forutsetter at Drammensbadet KF mottar et økt tilskudd på til sammen 3,05 millioner kroner. Foretaket har lagt til grunn deflator på 4,1 prosent.

Foretaket legger til grunn 360 000 besøkende gjester for hvert av årene 2025-2028 (Drammensbadet og Eknes svømmehall). Foretaket anbefaler at billettprisene i gjennomsnitt øker med ca. 3 prosent, med noe differensiering. Årskort, klippekort og dagsbilletter holdes uendret for små barn.

Kommunedirektøren foreslår et driftstilskudd til Drammensbadet KF på 33,02 millioner kroner i 2025.

Tilskuddet er justert med kommunal deflator på 4,1 prosent, og er i tillegg økt med 0,81 millioner kroner i driftstilskudd til Eknes svømmehall og 0,45 millioner kroner i driftstilskudd til Svelvik svømmehall. Det foreslåtte tilskuddet er nesten 1,9 millioner kroner lavere enn det styret har lagt til grunn i sitt budsjettinnspill. Avviket skyldes i hovedsak uavklarte forutsetninger knyttet til driften av Eknes svømmehall. Kommunedirektøren vil følge opp dette i 2025. Driftstilskuddet vil senere bli kompensert for husleie for Eknes og Svelvik svømmehaller når Drammensbadet KF begynner å betale leie for disse anleggene. Disse utgiftene har hittil blitt dekket over sentralt ansvar i kommunekassen.

Drammensbadet KF har de senere år hatt en krevende økonomi og rapporterer underskudd på om lag 2,8 millioner kroner per 2. tertial 2024. Regnskapet for 2023 viste en negativ egenkapital for Drammensbadet KF på om lag 12,1 millioner kroner. Kommunedirektøren har i den løpende rapporteringen varslet at negativ egenkapital må dekkes inn i henhold til gjeldende regelverk, jfr. kommuneloven §14-12. Om lag 2,3 millioner kroner av den negative egenkapitalen på 12,1 millioner kroner gjaldt regnskapet for 2022 og ble dekket inn gjennom overføring fra kommunekassen til foretaket ifm. 1. tertialrapport 2024. Resterende beløp på om lag 9,8 millioner kroner må dekkes inn tilsvarende i 2025 dersom ikke foretaket selv har dekket dette i regnskapet for 2024. Kommunedirektøren vil følge utviklingen i foretakets økonomi og komme nærmere tilbake til dette når foretakets årsregnskap for 2024 foreligger.

For nærmere omtale vises til vedlagte forslag til økonomiplan 2025-2028 og årsbudsjett 2025 fra Drammensbadet KF.

Drammensregionens brannvesen IKS

I 2024 har eierkommunene (Drammen, Lier, Øvre Eiker, Sigdal og Krødsherad) arbeidet med å etablere ny finansieringsmodell/kostnadsfordelingsmodell for selskapet. I tillegg revideres selskapsavtalen. Det planlegges sak til kommunestyrene i 2025.

Glitrevannverket IKS

Glitrevannverket IKS har mottatt henvendelse fra kommunene Frogn og Ås om langsiktig vannleveranse. Det legges opp til kommunestyresak i 2025 i eierkommunene (Drammen, Lier og Asker) som avklarer dette nærmere. Glitrevannverket har behov for å legge ny hovedledning fra Kleivdammen i Lier over Lierdalen til Lierskogen. Tiltaket utfordrer lånerammen i gjeldende selskapsavtale. Det planlegges sak til eierkommunene i 2025 med sikte på økt låneramme i selskapsavtalen.

Vekstbedriftene

Arbeidet med vekstbedriftene og utformingen av nye eierstrategier vil fortsette i 2025.

Vestfoldmuseene IKS

I kommunestyresak 196/20 om Vestfoldmuseene IKS – nye avtaler, ble det blant annet fattet vedtak om å utrede alternativ, framtidig organisatorisk tilknytning for Berger museum. De alternativene som skal utredes i 2025 er:

- fortsatt tilknytning til Vestfoldmuseene IKS
- alternativ tilknytning til Stiftelsen Buskerudmuseene
- alternativ tilknytning til Stiftelsen Drammens museum

Sammen skaper vi utvikling og vekst (Økonomisk bærekraft)

Eierstyring bidrar til økonomisk bærekraft ved at virksomheter med finansielt formål får klare mål knyttet til hva eierne ønsker å oppnå. I eierskapsmeldingen 2024-2028 er det to handlingspunkt som skal arbeides med i 2025: 1. Vurdere kapitalstruktur, 2. Etablere forventninger til utbytte og avkastningskrav. Dette gjennomføres gjennom eierstrategier, og begrenses i henhold til kapasitet.

Utbytte og eieruttak

Drammen kommune har store verdier knyttet til eierskap i flere aksjeselskap som forventes å gi betydelige årlige inntekter. Utbytte fra aksjeselskap baseres på resultater i regnskapsåret, og fastsettes og utbetales normalt i løpet av første halvår det påfølgende året. Unntak fra dette er Å Energi som

utbetaler utbyttet i år to etter regnskapsåret. I revidert budsjett 2024 det lagt inn et samlet utbytte på 194,2 millioner kroner. Av dette kommer 182 millioner kroner fra kommunens eierskap i kraftbransjen (Å Energi AS og Vardar AS). Mottatte utbytter i år framgår av tabellen nedenfor.

I gjeldende handlings- og økonomiplan er det lagt til grunn en årlig på utbytteforventning på 192 millioner kroner. Samlet utbytteforventning for 2025 er på 283 millioner kroner og ligger dermed betydelig høyere enn tidligere anslag. Dette skyldes i hovedsak at Å Energi AS på grunnlag av et godt resultat i 2023 har signalisert et utbytte til Drammen kommune på 234 millioner kroner i 2025. I 2026 anslås et samlet utbytte på 218 millioner kroner, mens det for de to siste årene i planperioden anslås samlet utbytte på 200 millioner kroner.

I tillegg kommer forventet utbytte på 5 millioner kroner per år fra Thamsgaten parkeringshus AS, men denne inntekten inngår i eieruttaket fra Drammen Eiendom KF.

Utbytte fra aksjeselskaper 2024-2028

Beløp i 1000

	Revidert budsjett 2024 (2T)	2025	2026	2027	2028
Å Energi AS	- 144,000				
Vardar AS	- 38,000				
Lindum AS	0				
Eidra AS	- 5,000				
Drammen Kino AS	0				
D-Park AS	- 4,000				
Drammen Havn AS	- 3,200				
Sum utbytte i driftsregnskapet	- 194,200	- 283,000	- 218,200	- 200,200	- 200,200

Styregodtgjørelser i kommunale foretak

Kommunestyret vedtok 15.12.20 ved behandlingen av økonomiplan 2021 – 2024 følgende: «Utviklingen i kommunal deflator benyttes som hovedprinsipp for utviklingen i styregodtgjørelser i kommunale foretak.» For 2025 foreslås satsene for styregodtgjørelser oppjustert med 4,1 prosent.

Forslag til styregodtgjørelser i kommunale foretak for 2025

Beløp i kroner

	Styreleder		Styremedlem	
	2024	2025	2024	2025
Drammen Eiendom KF	118 400	123 300	71 700	74 600
Drammensbadet KF	87 700	91 300	52 400	54 500

Vardar AS

Kommunens mål med eierskapet er i stor grad finansielt begrunnet. Det forutsettes årlig utbytte. I henhold til aksjonæravtalen for selskapet er det et mål om 50 prosent utbytte til aksjonærene av selskapets årsresultat. Eierkommunene gjennomfører i 2024 et eierstrategisk arbeid som bl.a. vil definere mål med eierskapet og utbyttepolitikken nærmere.

Å Energi AS

Kommunens mål med eierskapet er i stor grad finansielt begrunnet. Det forutsettes årlig utbytte. I henhold til aksjonæravtalen for selskapet er utbytteneivået 70 prosent av selskapets resultat året forut for det aktuelle regnskapsåret.

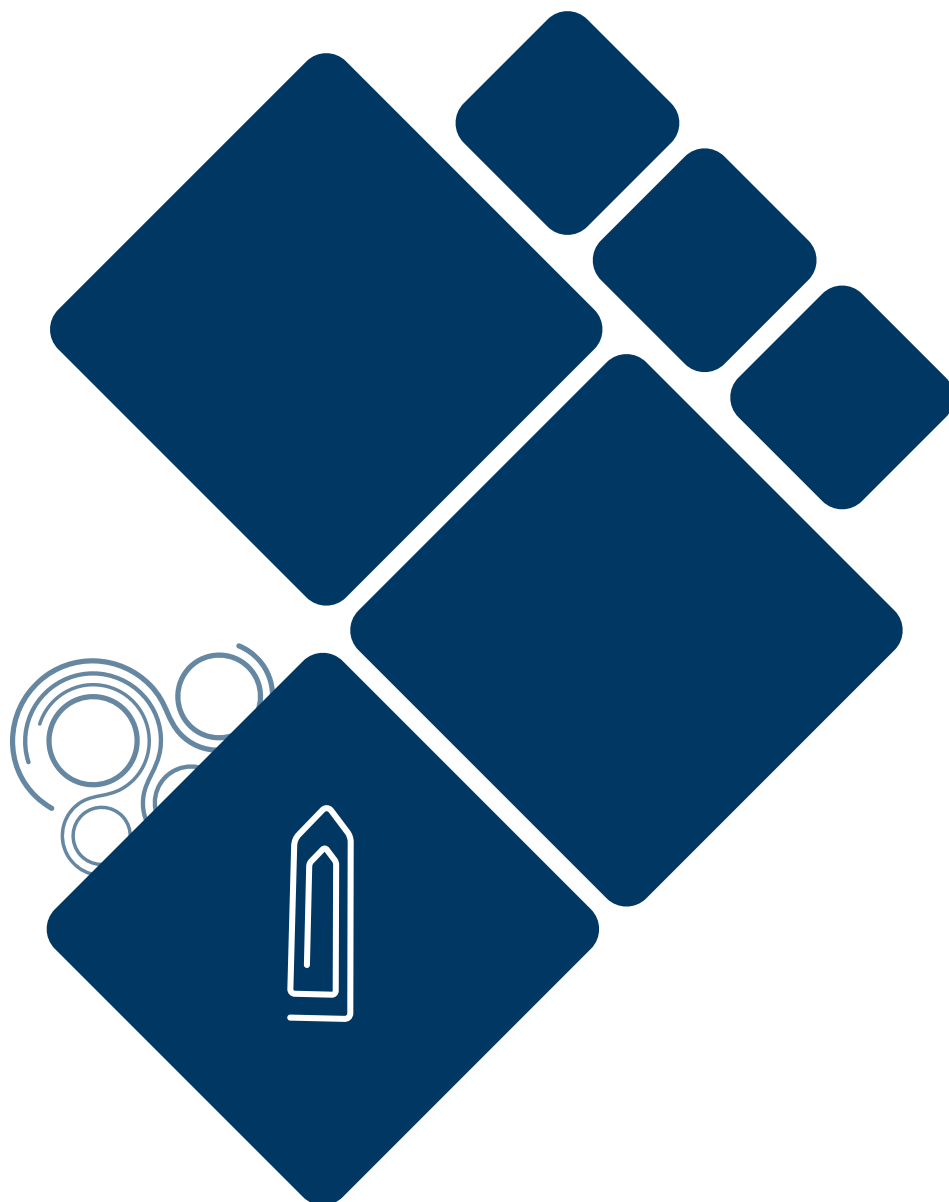
Sammen skaper vi et grønnere Drammen (miljømessig bærekraft)

Eierstyring bidrar til et grønt Drammen ved at eierskapsmeldingen 2024-2028 legger til rette for samfunnsansvarlig forretningsdrift. Forventningene til samfunnsansvarlig forretningsdrift følges opp gjennom administrative eiermøter.

Drammensfjordens Avløpsanlegg IKS (arbeidstittel)

Arbeidet med å etablere det nye interkommunale selskapet, som ramme for bygging og drift av et nytt regionalt renseanlegg i Nordbykollen, er videreført i nært samarbeid med Asker og Lier kommuner. Arbeidet med et forslag til eierstrategi og selskapsavtale er igangsatt og planlegges lagt fram for de tre kommunestyrene innen første halvår 2025. Selskapsetableringen sees i nær sammenheng med den fysiske planleggingen og gjennomføringen av alle sider ved det nye regionale renseanlegget.

Vedlegg til Handlings- og økonomiplan 2025-2028

Skann QR-koden eller se www.drammen.kommune.no/okonomi

**DRAMMEN
KOMMUNE**